

riep hij hartstochtelijk en toen eindigde het gesprek in een stroom van liefdesbetuigingen.

Derde Hoofdstuk.

Bij het Kerstfeest bleef voor 't eerst in het leven in de familiekring op Stahlheim een plaats onbezet. Heinz kwam niet.

Allen voelden dit als een gemis en dat *hij* dit niet zoo voelde, smartte Ruth diep en maakte haar boos op haar schoonzuster. „Dat zulk een vreemd mensch mij 't hart van mijn broer ontsteelt, dat is afschuwelijk.”

Zij was zoo onvoorzichtig, dit niet alleen te denken, maar ook te zeggen en daarmee ontketende zij een waren storm van ontrusting en moest een lange vaderlijke voordracht aanhooren over huwelijk en familiegeluk.

De plaats, door Heinz ledig gelaten, werd door tante Adelheid ingenomen. Zij noemde zich zelf een „gatenstopper” en allen gaf het een gevoel van dankbaarheid, dat de „beste” — zooals haar bijnaam voor familiegebruik was, was overgekomen. Zij was werkelijk heel goed en nooit gaf ze aanleiding tot onrust, want zij bezat alles, had niets noodig en behoefde ook niet beziggehouden te worden. Zij scheen zich steeds behagelijk te gevoelen en immer had ze den een of anderen hoogst-gewichtigen arbeid. Zij ging „juist heden bijzonder gaarne” met vader wandelen, wanneer niemand anders daartoe tijd of lust had, maar wanneer er teveel liefhebbers waren, dan kon ze — gek dat het nu juist zoo trof — onmogelijk meegaan.

Een kind heeft gewoonlijk niet veel opmerkzaamheid voor zulk een zelfopoffering, maar juist op dit Kerstfeest begon Gerda haar tante met belangstelling gade te slaan. Zij was toch eigenlijk anders dan alle andere menschen. Haar onzelfzuchtige toegevendheid had menigmaal toch plotseling een einde en dan kon de „beste” hopeloos stijfkoppig zijn. Dit was dan het geval, als haar godsdienst op de een of andere manier in het gedrang kwam.

„Waarom moet tante Adelheid 's morgens altijd een poos alleen zijn?” hadden de kinderen vaak gevraagd. „Wat doet zij dan?”

Eens had vader die vraag gehoord en met diepen ernst had hij geantwoord: „Dan leest ze in den Bijbel en bidt. Dan mag je haar niet storen.” Wonderlijk. Dat deed toch immers niemand in huis. Waarom moest tante dan zoo extra lang bidden? 't Gebed, dat *zij* 's morgens en 's avonds deden hield toch hoogstens maar twee minuten op.

Verder dachten ze er echter ook niet over na. 't Behoorde nu eenmaal tot de huisorde, dat men tante Adelheid, als zij er was, een poosje alleen liet en geen drukte voor haar deur maakte.

Nu echter wekte deze bekende zaak in Gerda's hart belangstelling.

Wanneer de „beste” na dezen tijd van afzondering weer in de familiekring kwam, zag ze er dikwijls zóó stil-gelukkig uit, alsof ze heel iets heerlijks beleefd had en nu op een gelegenheid wachtte, om iets heel liefs te zeggen of te doen. Gerda verwonderde er zich over, dat ze dit nog nooit eerder bemerkt had en er kwam toch een zeer bijzondere atmosfeer, iets, dat zeer weldadig aandeed, met tante Adelheid in de kamer.

De stille, bescheiden tante, begon haar verwondering te wekken. Was zij dan nooit in een slecht humeur? of ongeduldig? of droefgeestig? Gerda had wel eens kunnen probeeren haar te ergeren, maar dat ging toch ook niet, want de meerdere ijver, waarmede zij omtrent tante haar waarnemingen ging doen, deed haar hart van meerdere liefde kloppen. Als zij eens met haar tante alleen zou zijn en de gelegenheid deed zich voor, dan zou ze haar toch eens vragen.... ja, wat eigenlijk? Men kan immers zoo slecht in woorden uitspreken, wat men vermoedt, zonder het te verstaan.

(Wordt vervolgd.)

**HORTENSE DE BEAUHARNAIS
KONINGIN VAN HOLLAND**

I.

Kinderjaren.

Geboren terwijl haar ouders gescheiden leefden, is het, alsof er reeds in de wieg een schaduw valt over 't lot van Hortense de Beauharnais, de latere eenige koningin van Holland. En hoewel ze ook tijden gekend heeft van uiterlijke glans en glorie, kan men het „gelukkig als een koningin” toch moeilijk op haar toepasselijk achten.

De familie de Beauharnais was afkomstig uit Orléans. De grootvader van Hortense, de markies de Beauharnais, werd in 1757 benoemd tot „Gouverneur-Generaal van de eilanden onder de wind van Amerika.” In deze betrekking knoopte hij op het eiland Martinique vriendschapsbetrekkingen aan met de familie Tascher de la Pagerie, eveneens uit Orléans afkomstig, doch op Martinique woonachtig

sinds het begin van de achttiende eeuw. Toen hij in Frankrijk terugkeerde, bleef hij met deze familie zeer vriendschappelijk corresponderen. Zijn zoon had als petemoei mevrouw de Renaudin, geboren Tascher de la Pagerie, en deze droomde er van de banden tusschen de beide families nog steviger te bevestigen door een huwelijk tusschen haar petekind, graaf Alexandre de Beauharnais en haar nichtje, de dochter van haar broer, Joséphine Tascher de la Pagerie.

Van beide zijden werd dit ontwerp met vreugde ontvangen, en Joséphine's vader reisde met haar naar Frankrijk, waar ze op 12 November 1779 landden in de haven van Brest. Mevrouw de Renaudin en de graaf de Beauharnais kwamen de reizigers daar tegemoet, en den 13den December daarop werd het huwelijk voltrokken te Noisy le Grand, waar mevrouw de Renaudin een buiten bezat. Alexandre de Beauharnais was toen negentien en Joséphine eerst zestien jaar. De jonge echtelieden vestigden zich te Parijs, ten huize van den marquis de Beauharnais, wiens woning gelegen was in de rue Thévenot.

Alexandre de Beauharnais was een schitterende verschijning; iemand, die zonder moeite het hart van een jong meisje voor zich wist in te nemen. Volmaakt als edelman, iemand met een groot inkomen, die zich dus geen beperkingen behoefde op te leggen, was hij zeer gezien aan het hof van Koning Lodewijk XVI en stond hij ook bij diens vrouw, de jeugdige Maria Antoinette in de gunst. Aanvankelijk was hij wel geboeid door de natuurlijke bevalligheid van zijn jonge vrouw, doch bij een man als Alexandre de Beauharnais, die gewoon is aan een luchtig en vluchtig leven van uitgaan en genieten, duren dergelijke indrukken gewoonlijk niet lang. Joséphine had spoedig te klagen over zijn groote verkwisting, zijn uithuizigheid en zijn onverschilligheid jegens haar, die zij, volgens haar eigen woorden, niet verdiende. Wat zij hierover tegen haar man zei, bleef zonder uitwerking, tot in 1781, den 3den September, de geboorte van hun eerste kind, hun zoon Eugène, de echtelieden voor een korte wijle weer nauwer aan elkaar verbond. Alexandre bleef meer thuis, doch ook de vreugden van het vaderschap verloren spoedig het nieuwe voor hem, zoodat hij reeds den 25en November van hetzelfde jaar naar Italië vertrok. Toen hij na acht maanden terug kwam vergat Joséphine, die ondanks alles hem beminde, al haar grieven en ontving hem met de blijken van de grootste vreugde. Hij van zijn kant scheen verrukt haar weer te zien, en weer leek het voor een oogenblik, alsof nog waar huwelijksgeluk voor de beide jonge menschen was weggelegd. Doch weer duurde de verbetering slechts

kort, en den 6den September vertrok Joséphine's echtgenoot naar Amerika.

Ware het niet, dat ons bovenstaande bijzonderheden uit zijn huwelijksleven bekend waren, we zouden meenen dat hij, dus handelende, de aandrift van een edele ziel volgde. Franklin, de kwaker, die iedereen tutoyeerde en voor niemand den hoed afnam, had n.l. in Frankrijk groote geestdrift weten te wekken voor zijn land, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die met Engeland, het voormalige moederland, streden om hun onafhankelijkheid. Reeds was de la Fayette op zijn eigen fregat den Amerikanen ter hulpe gesnel, toen de la Rochambeau, aan het hoofd van een leger van 6000 man, de officiële Fransche hulp kwam brengen. Onder zijn vanen stelden zich tal van jonge Fransche edellieden, die aangegrepen waren door de idee „Vrijheid”. De ideeën der revolutie begonnen toen ter tijd reeds door te werken en vandaar dat men met enthousiasme de taak der voor hun onafhankelijkheid strijdende Amerikanen omhelsde. Bij hen, die aldus uittrokken, wilde de Beauharnais zich voegen.

Terwijl hij weg was schonk zijn vrouw het leven aan een tweede kind, ditmaal een dochter. Dit was den 10en Augustus 1783. Den dag na haar geboorte werd de kleine Hortense Eugénie in de kerk de la Madeleine de la Ville l' Evêque gedoopt door l'abbé Leber.

Toen Alexandre de Beauharnais op Martinique de tijding der geboorte van zijn dochtertje ontving, hadden de onderhandelingen over den vrede reeds de vijandelijkheden onderbroken. Inplaats van op zijn spoedigst terug te keeren naar Frankrijk en van de hem opnieuw geschonken vadvreugde te genieten, knoopte de onbetrouwbare man betrekkingen aan met een vreemde, die de meest verderfelijke invloed op hem uitoefende. Zooals uit zijn brieven blijkt wilde hij niet anders dan zijn echtverbintenis met Joséphine verbreken; een juk, dat hem drukte, afwerpen. Hij geloofde allerlei geruchten, die hem over Joséphine's ontrouw werden overgebied, en ging zelfs zoo ver te verklaren, dat de kleine Hortense niet zijn dochter was.

Op 20 October keerde Alexandre in Frankrijk terug, doch hij was toen zoo ver van te trachten naar een verzoening, dat hij niet eens met Joséphine in hetzelfde huis wilde wonen.

En noch de getuigenissen van zijn vader, de markies de Beauharnais, die het altijd voor zijn schoondochter heeft opgenomen, noch die van andere respectabele personen hadden eenigen invloed op hem.

Joséphine, moede van het verdragen van zooveel beleedigen, diende den 8sten December een aan-

vrage tot scheiding in. Terwijl deze behandeld werd trok ze zich terug in de abdij van Panthemont.

In een ander werk wordt het zoo voorgesteld, als diende Alexandre zelf een aanklacht van ontrouw jegens zijn gemalin in, waarvan deze echter door het Parlement volkomen vrijgesproken werd. In ieder geval, Alexandre bewilligde in een minlijke schikking, waarbij bepaald werd dat Hortense bij haar moeder mocht blijven, terwijl Eugène aan den vader werd toegewezen, zoodra hij den leeftijd van vijf jaar bereikt zou hebben. Voor de opvoeding van zijn dochter moest de graaf aan zijn vrouw uitkeeren duizend frank, tot den leeftijd van zeven jaar, en vijftienhonderd franks na dien leeftijd, per kwartaal en voortaan. De vader haastte zich echter zijn zoon, zoodra hij deze bij zich kreeg, op een kostschool te doen.

Hoewel de moeder iedere week aan den vader bericht zond, hoe zijn dochtertje het maakte, en in ruil daarvoor tijding van haar zoon kreeg, was toch waarschijnlijk de scheiding van deze de druppel, die den beker van bitterheid deed overloopen. Ze gaf nu tenminste gehoor aan den raad van haar schoonvader, die wilde dat zij op Martinique, bij haar ouders, zou trachten te bekomen van de velerlei aandoeningen, die haar in den laatsten tijd 't leven moeilijk hadden gemaakt. Wellicht hoopte de oude markies, dat dit onverwachte vertrek van zijn vrouw Alexandre tot inkeer zou brengen. Juist de gedachte, dat Josephine zich los van hem voelde, kon in hem de begeerte doen ontwaken haar weer voor zich te winnen. En ook voor Josephine's goeden naam was het beter, wanneer ze niet als jonge, gescheiden vrouw alleen woonde. In Juli 1788 vertrok Josephine met haar dochtertje Hortense naar Martinique. In die dagen voor een vrouw alleen lang geen gemakkelijke reis. Gelukkig had mevrouw de Beauharnais kennis gemaakt met iemand van haar leeftijd, een Kreoolsche evenals zij: mevrouw de Lamothe Hosten. Een bloedverwant van deze, Monsieur de Rougencoy, verschaftte aan Josephine te Havre een logies, waar ze kon wachten tot het Staats-vaartuig, waarmede zij den overtocht zou volbrengen, gereed was voor de afvaart. Nu ze eenmaal besloten had te vertrekken kon Josephine echter zoo weinig haar ongeduld bedwingen, dat ze, niettegenstaande het slechte weer en de smekingen van haar omgeving plaats nam in een klein schip, dat de overtocht naar de koloniën zou aanvaarden. „Wij scheepten ons in te Havre, en ik herinner me dat een geweldige wind ons bijna deed omkomen nog in den mond van de Seine; hoewel ik niet ouder dan vijf jaar was, herinner ik me zeer goed de angst van mijn moeder”, schrijft koningin Hortense later.

Het verblijf op Martinique deed de kleine Hortense zeer goed, en ze behield haar leven lang een aangename herinnering aan den tijd, dien ze daar doorbracht.

Langer dan twee jaren duurde echter deze rust niet.

Het was toen als nu: hoewel de Revolutie haar verderfelijk karakter vooral in Frankrijk openbaarde, waren de revolutionaire begrippen en ideeën toch veel verder doorgedrongen en hadden zich als 't ware over de wereld verspreid. Ook in andere landen vond men daarom onvrede en onrust. Denk slechts aan ons eigen vaderland.

Voorals in de Fransche koloniën, waartoe Martinique behoorde, was de uitbarsting hevig, toen eerst maar een oproep van de Nationale Vergadering, waarin de gekleurde broeders opgeroepen werden hun aandeel te nemen in de politieke rechten, die zoolang het privilege van de blanken waren geweest, het werk had verricht van de vonk, die het kruit aansteekt.

Het werd voor Josephine gevaarlijk op Martinique, daar ook haar familie in den burgerkrijg werd gemengd, en zij besloot naar Frankrijk terug te keeren. Temeer, wijl ze wist dat haar echtgenoot, door het aandeel dat hij nam in de politieke ontwikkelingen, zich genoodzaakt had gezien zijn leven van plezier op te geven. Monsieur Durant de Braye, commandant van het Marine-station op Martinique, die naar Frankrijk terug keerde, bood aan Josephine en haar dochtertje een plaats op zijn schip aan. Men moest zich met vertrekken haasten, wijl de commandant vreesde, dat de opstandelingen zijn vertrek zouden verhinderen. Dus maakte Hortense, op den leeftijd van zeven jaar, voor de tweede maal de overtocht, ditmaal op het fregat la Sensible.

Hoewel Alexandre ernstiger was geworden, en Joséphine ook blijkbaar zijn politieke inzichten wel deelde, schijnt het toch, alsof na de terugkeer van deze laatste zij voortgegaan zijn met afzonderlijk te blijven wonen. Volgens de opgaven bleef Alexandre in zijn huis in de rue des Petits-Augustins, terwijl Joséphine, wanneer ze niet te Fontainebleau bij haar schoonvader en haar tante, mevrouw Renaudin vertoefde, een huis in de rue St. Dominique, no. 43 bewoonde. Toch was de scheiding niet zoo compleet als vroeger, want zij zagen elkaar dikwijls en verkeerden ook met dezelfde personen. Hortense ontving toentertijd bij haar studie leiding van een gouvernante, madame Lansy, terwijl Eugène zijn studie's voortzette te d'Harcourt, doch in de vacaties bij zijn moeder en zuster vertoefde.

Alexandre, die geheel de ideeën der revolutie was toegedaan, werd eerst door den adel van Blois naar de Staten-Generaal afgevaardigd, waar hij zich

hevig tegen den koning uitliet. In 1791 werd hij benoemd tot voorzitter van de Nationale Vergadering, welke functie hij in 1793 verwisselde voor dien van bevelhebber van 't leger aan den Rijn, in welke betrekking hij generaal Custine opvolgde, welke teruggeroepen was. Zijn eerste werk zou zijn Metz te ontzetten, dat door de Pruisen en Oostenrijkers belegerd werd.

(Wordt vervolgd).

Van Soemba.

Meermalen is in deze rubriek reeds ter sprake gekomen, van hoe hoog belang internaten zijn in den dienst der Zending. Eerst is men daarmee begonnen met de zonen der hoofden, maar al spoedig begreep men, dat ook meisjes moesten worden opgenomen. Ook die dienden uit hun omgeving te worden losgemaakt, om voor hun taak als a.s. vrouwen en moeders te worden voorbereid.

Een heel aardigen kijk krijgen we op deze belangrijke zaak uit het schrijven van Ds. L. P. Krijger, die d.d. 17 Juli 1919 uit Karoeni op Soemba schrijft (zie het Zendingsblad van de Gereformeerde Kerken in Nederland van Maart 1920):

„Met de meisjesinternen gaat het naar wensch. Er is meer aanvraag dan plaats. Toch moeten we wel sommigen opnemen, omdat zij de aanstaande vrouwen zijn van jongens, die reeds in het internaat of in opleiding zijn bij de Zending.” Hij vertelt dan verder, dat ze in Karoeni, behalve de bedienden, reeds 11 Soembaneesche meisjes in huis hebben. Eigenaardig zijn soms de redenen, waarom ze weer weggaan. Een, die hen verliet, was reeds weduwe. Toen de familie haar weer wilde uithuwelijken, moest ze uit Karoeni terugkomen, hoe graag ze er ook gebleven was. Op de wenschen van de jonge vrouw wordt in dezen, dat weten we reeds, in het geheel niet gelet. Een ander, die ook heenging, is Peda, de dochter van den Radja van Laoera. Dit is de verloofde van Marcus, een gedoopte Soembanees, die in Djocja tot verpleger wordt opgeleid. Bedoelde Peda is een vijftal jaren bij Ds. Krijger in huis geweest en bij haar vertrek vroeg zij nog een jaar afzonderlijk dooponderricht te mogen ontvangen, om dan vóór haar huwelijk met Marcus te kunnen worden gedoopt. We begrijpen van hoe

hooge beteekenis zulk een Soembaneesch echtpaar in den dienst der Zending kan worden en van hoe groot belang het daarom is, dat ook meisjes als Peda zorgvuldig worden opgevoed en bij een Dienaar des Woords aan huis het Christelijk gezinsleven leeren kennen.

Vroeger had Ds. Krijger, Gole, een oudere zuster van Peda, in huis. Een paar jaar geleden werd zij door haar familie gedwongen tot een huwelijk met een man, die van het Evangelie nog geheel afkeerig was. Daarom achtte Ds. Krijger het niet geraden haar toen te doopen. Van haar man is zij nu gescheiden, om redenen, die door Gods Woord ons duidelijk zijn aangegeven. Het kostte haar wel strijd, maar nu moet zij erkennen, dat zij uit een ware slavernij verlost is. Zij heeft nu weer om den Doop verzocht en volgt thans voor de tweede maal met haar zuster het dooponderricht. Hoogstwaarschijnlijk zal zij nu niet weer tot het heidensche familieleven behoeven terug te keeren, omdat zij de vrouw zal worden van Thomas, een van de eerste Soembaneezen, die voor onderwijzer is klaargekomen, en zijn werk als hulponderwijzer reeds te Tenggaba heeft opgevat. Dat zijn heerlijke berichten van een zendingsveld. Denk het u maar even goed in: De beide jongste dochters van den Radja van Laoera binnenkort te doopen en twee Christelijke huwelijken van Soembaneezen te bevestigen.

Ook zijn er reeds onderhandelingen gaande over het plan, dat de a.s. vrouw van Timotheüs, den tweeden Soembaneeschen Evangelist in het Westen van Soemba, bij Ds. Krijger in huis komt en zooals reeds boven gezegd, nog meer aanstaanden van internen hebben om plaatsing gevraagd.

Nu we het toch over Soemba hebben, breng ik meteen even in herinnering, dat op 7 Febr. j.l. de zusters Tibben en Clevering naar Soemba zijn vertrokken. Zij hebben aanspraak op onze belangstelling, op onze hoogachting. Zuster Clevering gaat rechtuit naar het hospitaal te Pajeti, de plaats van Ds. Wielenga, waar ook zuster Zichterman is. Laatstgenoemde gaat later naar Karoeni. Zuster Tibben gaat eerst nog haar studie op Java voltooien.

Twijfelt ge er nog aan, dat ook in onze Oost een groot werk wordt verricht? En welk is ons aandeel? Geven we mee, bidden we mee, werken we mee, moeten we er misschien zelf heen? Zie, dat zijn vragen, die we voor 's Heeren aangezicht moeten beantwoorden.

Gr.

G. M.

deerd, als een vrouw dat tehuis wilde maken tot een thuis. Dat kan een afgejakkerde tehuis-moeder niet doen; dat kan geschieden door vrijwillige liefdedienst. Wat heerlijk, zich een kop thee te zien toegereikt door een vrouwenhand, wat prettig, op tafel die bloemen, door een vrouwenhand geschikt. En de vrouw zelf was daar. Dat onnoembare, dat haar uitsluitend eigendom is, veranderde heel de atmosfeer en wie weet, hoe menig soldaat, als hij de vrouwen zag, die vrijwillig hun tijd en hun kracht hem gaven, niet, een oogenblik wat uit zijn ruwe soldatenleven, gedacht heeft aan zijn vrouw, zijn verloofde of zuster.

Het „thuis” hebben zij noodig en dat thuis schept de vrouw. Zij doet dat voor de dienstboden, die niet genoeg hebben aan een ongezellig lokaal met veel stoelen om en met veel psalmboeken op de kale tafel. Die tafel en die psalmboeken en die stoelen, ja, daar kunnen de mannen wel voor zorgen, maar het vrouwenhart is noodig met vrouwelijke teerheid en vrouwelijke geschiktheid, om een thuis te scheppen.

Jongelui, die, ver van huis, in onze steden hun werk vinden, hebben de vrouw noodig en een thuis, hun door de vrouw bereid. Hier is, meenen wij, dankbaar werk te vinden.

De rijpere jeugd, 't opgroeiend geslacht, heeft de vrouw noodig in zijn vereenigingen, zijn arbeid en ontspanning.

Ons kerkelijk leven heeft de dienende liefde en de tot hulp gereed zijnde barmhartigheid van de vrouw noodig en ook jonge meisjes zouden hier heel vaak handlangersdienst kunnen verrichten.

Ons maatschappelijk leven heeft de vrouw noodig in menigerlei opzicht en aan het meisje is de taak, zich voor te bereiden ook voor het werk der dienende liefde op dit terrein.

Wij stipten slechts aan.

Laat ieder meisje maar eens om zich zien en 't zal niet lang duren, of ze komt tot de ontdekking, dat er voor allen wel iets te doen is.

Laat echter niemand zijn naaste omgeving vergeten. Is er thuis geen taak, die wacht? Valt er dáár geen werk der dienende liefde te verrichten?

„Wilt ge dienen?”

„Ik wil wel, maar . . .”

Och, spreek zoo niet. Laat u dat niet terughouden.

Zeker, uw kracht is klein, het werk is groot en de bezwaren zijn vele. Maar er is Eén, die kracht en bekwaamheid wil schenken tot alle werk, dat biddend ondernomen wordt tot Zijn eer. Een ieder kenne zijn plaats en zijn taak, maar niemand zij onwillig; een werk der dienende liefde te verrichten.

K.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS
KONINGIN VAN HOLLAND

II.

Na de mislukte vlucht van Lodewijk XVI en zijn gemalin was de toestand in Parijs steeds verwarder geworden. Het viel dan ook aan Josephine niet gemakkelijk, steeds te weten, hoe in allerlei omstandigheden te handelen. Toen nu vele edellieden trachtten het land te verlaten, scheen het haar wenschelijk, dat tenminste ook haar kinderen ditzelfde deden, nu ze hiertoe een geschikte gelegenheid hadden.

Onder de kennissen van het echtpaar de Beauharnais waren n.l. de prinses Amelie—Zephyrine van Hohenzollern en haar broeder, prins Frederik van Salm—Kirbourg. Dezen, evenals zoo velen hun vrijheid bedreigd ziende, meenden het veiliger te trachten Kirbourg te bereiken, of nog liever naar Engeland uit te wijken. Josephine, hopen dat de troebelen van niet langden duur zouden zijn, vertrouwde haar beide kinderen aan de prinses, welke met hen onder geleide van haar broer eerst reisde naar Saint—Martin, een buitenplaats van den prins, vanwaar zij zouden trachten Engeland te bereiken. Dit was de eerste scheiding tusschen Hortense en haar moeder, welke aan het kind veel verdriet bezorgde. Zij schreef een bedroefd briefje aan haar moeder, waarop deze antwoordde: „Je brief heeft me genoegen gedaan, lieve Hortense; ik ben gevoelig voor de smart, die het je kost van je moeder verwijderd te zijn, maar, mijn kind, het is niet voor lang; ik hoop dat de prinses in de lente terug zal komen of dat ik je zal komen opzoeken. O, wat zal je knap geworden zijn, als je terugkomt! Wat zal de prinses me een goeds hebben te vertellen van mijn kinderen! Ik hoef je niet te zeggen, haar lief te hebben; ik zie uit je brief, dat je zeer dankbaar ben voor haar goedheid jegens jou en je broer; zeg haar dit dikwijls, mijn kind; 't is de manier om mij genoegen te doen.

Ik heb veel verdriet door de scheiding van jou; ik ben er nog niet getroost over. Ik bemin mijn kleine Hortense met mijn geheele ziel. Omhels voor mij Eugène.

Dag, mijn kind, mijn Hortense, ik omhels je van ganscher harte en ik bemin je evenzeer.

Je liefhebbende moeder

Joséphine Beauharnais."

De brief is in 1833 door Koningin Hortense zelve in 't licht gegeven.

De scheiding was echter van nog korteren duur, want toen Alexandre hoorde, wat zijn vrouw van plan was, zond hij in allerijl een koerier naar Saint-Martin om zich te verzetten tegen het scheepgaan van Hortense en Eugène en deze laatste op te eischen. Hij achtte zulk een vlucht in strijd te zijn met zijn positie als aanhanger van de revolutionaire ideeën. De prinses van Hohenzollern werd dus evenzeer in haar plannen gedwarsboomd, want getrouw aan haar belofte om voor de kinderen te zorgen wilde ze dezen niet alleen laten vertrekken doch geleidde zij-zelve hen terug naar Parijs.

Daar, in het huis van haar moeder, vond Hortense vriendinnen in haar nichtje Emilie, dochter van de markiezin François de Beauharnais, wier man, de oudste broeder van Alexandre, uitgeweken was, en in Desirée, jongste dochttertje van madame Lamothe—Hosten, met wie Joséphine bij haar terugkeer in Parijs opnieuw vriendschap had aangeknoopt. Emilie was twee en Desirée vier jaar ouder dan Hortense, doch het vele verdriet, dat deze reeds had aanschouwd, had haar ernstig gemaakt boven haar leeftijd.

Hoewel haar opvoeding door de velerlei wisselvalligheden van haar leven wel eenigszins had geleden, was ze zeer leergierig, nam ze de dingen gemakkelijk in zich op en toonde ze toen reeds aanleg voor de kunst. Ze maakte verbazende vorderingen in de muziek, teekende graag en toonde veel aanleg voor het vertoonen van comédie-stukjes, een tijdverdrijf toen en ook later, onder Napoleon, zeer geliefd in haar kringen. Mooi was Hortense toen, en ook later, niet, doch ze bezat een natuurlijke bevalligheid, mooie vormen, een schitterend-blanke teint, groote schitterende blauwe oogen en een overvloed van zijde-achtig, aschblond haar. Gewoonlijk lag er over haar gezichtje een waas van melancholie, doch wanneer ze sprak verdween deze en gaf plaats aan haar aangeboren vroolijkheid. Om al deze bevalligheden vergat men gaarne haar teveel uitspringende jukbeenderen, waardoor haar kin puntig leek, en haar mond met de te dikke lippen. Ook had Hortense een zacht karakter, was ze open, vrij en zeer liefvallig, hoewel wat koppig, 't geen haar hoofdondeugd was. Haar broer Eugène zei soms: „Hortense, gij zijt een zachte stijfhoofd."

Gevoelig en vatbaar voor indrukken, leed Hortense zeer onder de moeilijkheden en verdrietelikheden van haar leven en zocht ze, bij gebrek aan

beter, afleiding in 't zich overgeven aan schoone droomerijen, waarin ze dikwijls zoozeer opging, dat ze er de werkelijkheid om vergat en afgetrokken was, wanneer haar iets gevraagd werd.

En nog was de maat van haar verdriet niet vol.

Haar vader Alexandre, die schitterende redevoeringen hield, o.a. voor de Jacobijnen te Straatsburg, van wier vergadering hij voorzitter was, handelde niet met evenveel energie, waar het zijn militaire roeping betrof. Hij kwam te laat om Metz te ontzetten, wat tengevolge had, dat de publieke opinie zich niet alleen tegen hem, doch tegen alle generaals van adellijke afkomst keerde. Hij slaagde er nog in, den storm te bezweren, door vrijwillig zijn ontslag te nemen, bij welk verzoek hij eerst recht den schijn aannam van niet meer te willen zijn dan de eerste de beste burger, door te vragen of hij als gewoon soldaat in 't leger mocht blijven dienen. 't Ontslag werd hem toegestaan, doch hij moest naar Parijs terugkeeren.

In deze omstandigheden achtte hij het beter, Eugène van de kostschool te nemen en hem aan de zorgen van Joséphine toe te vertrouwen, terwijl hijzelf voortging zich aan de politiek te wijden.

Was het om alle verdenking van zich en de haren af te wenden, of waarlijk uit liefde voor de beginselen, door J. J. Rousseau in zijn „Emile" neergelegd, dat Josephine zich beijverde om van haar zoon een „goed patriot" te maken en hem daarom deed inschrijven bij de gewapende inwoners van Croissy, waar ze destijds vertoefde, ja hem zelfs in de leer deed bij de kastenmaker Jean Baptiste Cochard, wel bekend als goed burger? Ook Hortense werd geroepen in de weldaden van den nieuwen stand van zaken te deelen. Haar moeder deed haar in de leer bij een naaister.

In ieder geval: de familie de Beauharnais ont kwam niet aan de verdenking. 't Allereerst werd de markiezin François de Beauharnais, schoonzuster van Josephine en moeder van Hortense's vriendin en nicht Emilie, gevangen genomen. Als reden hiervoor gold, dat ze de vrouw was van een uitgewekene. Spoedig daarop volgde Alexandre zelf. Schoon hij nog geloofde, dat zijn gevangenneming niets was dan een vergissing, bleek spoedig wel anders. Josephine, alles vergetend wat ze vroeger door hem geleden had, kende slechts één verlangen: hem te redden, en bestormde de bewerkers van zijn arrestatie met smeekbeden. 't Eenige gevolg was, dat zij zelve ook gevangen genomen werd; haar inboedel verzegeld en onder bewaring gesteld van „de burgeres Marie Lanoy, vriendin van de burgeres Beauharnais."

Eerst naar een andere gevangenis gevoerd, die vol was, werd ze ingekerkerd in 't zelfde huis van

bewaring als haar man, en daar, onder zulke droeve omstandigheden, vonden de echtgenooten elkaar terug.

De kinderen bleven waarschijnlijk evenzoo toe- vertrouwd aan madame Lanoy; tenminste we vinden dit briefje, door de moeder aan Hortense gericht:

„Mijn lieve Hortense, het kost me heel wat gescheiden te zijn van u en van mijn lieve Eugène; ik denk zonder ophouden aan mijn lieve kinderen, die ik liefheb en omhels met mijn geheele ziel.

Josephine.”

Ook van den vader is een brief bewaard gebleven.

„Mijn lieve kleine Hortense, je deelt dus in mijn verdriet je niet te kunnen zien, mijn vriendinnetje; je bemint mij en ik kan je niet omhelzen. Denk aan mij, mijn kind, denk aan je moeder; geef reden van tevredenheid aan de personen, die voor je zorgen en werk goed, 't is daardoor, en door ons de zekerheid te geven dat je je tijd goed gebruikt, dat wij nog te meer vertrouwen hebben in je verdriet en in je herinneringen.

Dag, mijn kind, je moeder en ik zijn ongelukkig je niet te kunnen zien. De hoop je spoedig te zullen liefkoozen houdt ons staande en het genoeg hierover te spreken troost ons.

Alexandre Beauharnais.

Intusschen deden Eugène en Hortense, zonder twijfel geholpen door de gouvernante, hun best om tenminste de invrijheidsstelling van hun moeder te bewerken. Zij dienden bij de conventie het volgende smeekschrift in: „Twee onschuldige kinderen smee- ken u, burgers-representanten, om de invrijheids- stelling van hun geliefde moeder, welke men niet anders kan ten laste leggen, als het ongeluk, dat zij is geboren in een stand, in welke zij heeft bewezen zich steeds vreemd te gevoelen, daar zij nooit omgang heeft gehad dan met de beste patrioten en mannen der Bergpartij. Nadat zij haar pas had aangevraagd om zich te onderwerpen aan de wet van den 26 germinal, werd zij den eigen avond gearresteerd, zonder te weten om welke reden. Burgers-representanten, gij zult de onschuld, het patriotisme en de deugd niet willen onderdrukken. Geef ons, ongelukkige kinderen, het leven terug, onze leeftijd is niet geschikt voor de smart.

Eugène Beauharnais

oud 12 jaar

Hortense Beauharnais

oud 11 jaar.

Zij bereikten echter evenmin iets als hun nichtje Emilie, die niet naliet bij de conventie ten gunste van haar moeder te pleiten. In zooverre waren Eugène en Hortense nog gelukkiger dan genoemd nichtje, dat ze tenminste iemand hadden, die voor hen

zorgde, en dat ze van tijd tot tijd hun moeder mochten zien en spreken.

Zeven maanden na haar gevangenneming waagde Josephine nog een poging, door wederom haar kinderen een verzoekschrift te doen verzenden. Alexandre zelf bleef evenmin werkeloos, doch schreef een verdediging, waarin hij opsomde, 't geen hij voor de verbreiding der revolutionaire ideeën gedaan had en beloofde dat hij, indien hij vrij kwam, deze vrijheid zou gebruiken om in de harten zijner kinderen haat tegen de koningen te zaaien! Indien hij toen eens had kunnen zien, welke toekomst die kinderen wachtte!

Ook dit was tevergeefs, want de machthebbers hadden besloten, dat Alexandre de Beauharnais sterven moest, als zoovele van zijn standgenooten. Zonder hem verder toe te laten zich te verdedigen werd hij naar de guillotine verwezen. En ditzelfde vonnis bedreigde Josephine, doch vóór zij veroordeeld werd kwam de val van Robespierre. Josephine had haar cel gedeeld met Thérèse de Fontenay, de minnares van Tallien. Om zich op Tallien te wreken had Robespierre tot de dood van Thérèse besloten, doch hiermee slechts dit bereikt, dat hijzelf naar het schavot werd gevoerd. Thérèse behoorde tot de eersten, die door zijn dood de vrijheid herkregen, doch ze rustte niet voor ook aan Josephine werd vergund de gevangenis te verlaten. Eenmaal vrij, spande deze al haar krachten in om ook voor haar vrienden verlossing te verkrijgen en dit gelukte haar ten opzichte van madame Lamothe—Hosten en monsieur en madame de Croisoeuil, dochter en schoonzoon van eerstgenoemde. Minder gelukkig was ze in haar pogingen ten opzichte van haar schoonzuster, de markiezin François de Beauharnais, die nog lange maanden in bewaring bleef. Doch ook deze werd op 7 October vrijgelaten en begaf zich met haar dochter Emilie naar haar schoonvader te Fontainebleau, waar ook Josephine met haar zoon en dochter zich bevond.

Hadden ze nu hun vrijheid terug, voor 't overige stond het er nog niet schitterend voor, want het vermogen van generaal de Beauharnais was verbeurd verklaard, de goederen van Josephine nog steeds verzegeld en ook 't vermogen van de markies had veel geleden. Josephine schreef aan haar moeder om hulp, (haar vader was overleden) doch zonder de hulp van enkele vrienden, onder welke het echtpaar Croisoeuil en een zekere mevrouw Dumoulin zouden ze bepaald gebrek hebben moeten lijden, temeer daar er door de ongeregelde toestanden een tekort aan levensmiddelen was. Het brood werd toen, evenals nu, gerantsoeneerd, hoewel de wet dit rantsoen nog op 1 pond per dag bepaalde. Wittebrood was een artikel van weelde

Losse gedachten

en werd zelfs door de vroegere rijken niet gegeten. Gelukkig ontving Josephine, door bemiddeling van Tallien haar goederen en vermogen terug. Toen waren voor haar de moeilijkste tijden, tenminste voor zoover het de uiterlijke omstandigheden betrof, voorbij en kon ze zich bezig houden met de vraag, hoe te voorzien in de verdere opvoeding van haar kinderen, die door het gebeurde erg geleden had. Ze plaatste beiden op een instituut, en daar, bij madame Campan, kon de jeugd van Hortense, zoolang gedrukt door de ongelukken, eindelijk haar rechten hernemen.

(Wordt vervolgd.)

THEOSOFIE EN CHRISTENDOM

'k Had, 't doet er niet toe waarom, dien ganschen middag in een handboekje over Theosofie zitten lezen. 'k Wist er toen wel iets van, maar lang niet alles. Volgens theosofische opvatting ben ik bepaald in een vorig leven nooit met het begrip reïncarnatie in aanraking gekomen. Mijn gemoed bleef er tenminste koud bij. En ik zag in gedachten de theosofische predikers gaan naar de achterbuurten, en tot de diepst-gezonken menschen zeggen: „je boet nu je schuld, die je in een vorig bestaan bedreven hebt, maar wanneer je nu streeft naar reinheid, zal je in een volgende reïncarnatie, dat is zoo ongeveer na vijftienhonderd jaar, in een betere omgeving geboren moeten worden.” Maar die menschen weten niet van een vorig bestaan, en denk je, dat ze er naar vragen, wat er over vijftienhonderd jaar gebeuren zal? Dan weten ze immers weer niet van *dit* bestaan? Of, wanneer ze al beter willen worden, zal hun zwakke wil het uithouden tegen al de verlokkingen der zonde rondom hen? De socialisten verwijten ons, dat we de menschen zoet willen houden met het uitzicht op een Hemel vol gelukzaligheid hiernamaals, met een wissel op de eeuwigheid, zooals zij 't noemen. Doch als de mensch al niet weten wil van 't geen na dit korte leven met hem gebeurt, hoe zal hij dan hooren naar 't geen gepredikt wordt over een terugkeer, telkens weer, tot een reinheid is bereikt, die genoegzaam is, niet om gelukzalig te kunnen leven, doch om niet meer te behoeven te leven?

En indien de mensch al wil luisteren, hoe zal de eenvoudige, de onkundige, de ongeleerde ooit thuis

raken in de moeilijke theosofische benamingen, die toch slechts het eerste begin van hun godsdienst heeten te zijn?

Toen ik dan, vermoeid, het boekje had terzijde gelegd, vond ik in een Engelsch tijdschrift het volgende: „Het is de glorie van het Christelijk ideaal, dat het, terwijl het gegrepen kan worden door de zwaksten en meest gezonkenen, toch ook weer zoo hoog is, dat de besten en edelsten noodig hebben hun aangezichten steeds omhoog geheven te houden, willen ze 't niet uit het gezicht verliezen.” En die weinige woorden stelden het Christendom weer in al zijn eenvoud en in al zijn heerlijkheid mij voor oogen.

Waarom dan toch nog zooveel 't ergens anders zoeken? Waarom ook de theosofie nog zooveel bekoorlijks heeft, vooral voor machtigen naar den geest. Zou het niet zijn, omdat de theosofie tegemoet komt aan den hoogmoed van den mensch, waar ze spreekt van zelf-verdiene en den weg als moeilijk voorstelt? Dit is immers een godsdienst voor de goeden, de edelen! Doch het Christendom spreekt van het kruis en van genade, en die zijn ook den Grieken van onzen tijd nog een dwaasheid.

* * *

Kind van God te zijn wil niet zeggen: alles weten en alles doorschouwen.

Kind van God te zijn wil niet zeggen: een antwoord ontvangen op alle vragen, die oprijzen in de ziel.

Kind van God te zijn beteekent: alles overgeven aan den Vader, Die het geheel doorschouwt, waar wij ons blind staren op een enkel onderdeel.

Kind van God te zijn beteekent: ons zelf, onze geliefden, heel de wereld met een geloovig hart toevertrouwen aan de Hoogste Wijsheid, Die tevens de Eeuwige Liefde is.

J. M. W.—W.

Kijkjes door 's Levens Venster
door A. v. HOOGSTRATEN—SCHÖCH.
Uitgave van J. H. Kok te Kampen.

De dingen van het leven gaan zoo vaak langs ons heen, zonder dat wij er acht op slaan en wij gaan

worden gezongen, begeleid door een keur van instrumenten waarbij alle aardse orkesten in 't niet verzinken, wanneer de eenheid zich op 't luisterrijkst zal openbaren, doordat God zal zijn: Alles in allen.

PETER WALFRIJN.

HISTORISCHE VROUWEN

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

II.

OP DE KOSTSCHOOL VAN MADAME CAMPAN

Mevrouw Campan, geboren Genet, had als meisje een zorgvuldige opvoeding genoten. Zij sprak vloeiend Engelsch en had les gehad in Italiaansch, muziek en klassieke letteren. Op vijftienjarigen leeftijd werd ze lectrice bij de dochters van Lodewijk XV; ze trouwde met Bertholet Campan, kamerheer van de toenmalige Dauphine, Marie-Antoinette en kwam zodoende dikwijls in gezelschap van deze. Toen de revolutie uitbrak, bleef ze trouw aan haar ongelukkige meesteres, en vroeg ze zelfs als een gunst de gevangenis met de koningin te mogen deelen, wat haar niet toegestaan werd. Ze trok zich dus terug in Coubertin, een klein plaatsje in de valei van Chevreuse, waar ze bleef tot het schrikbewind ten einde was. Ze had toen een oude moeder en een zieke man te onderhouden en moest, behalve voor haar eigen zoon van negen jaar, zorgen voor de drie dochttertjes van haar zuster, die, uit angst voor de gendarmes, die haar zochten, uit een raam van de derde verdieping was gesprongen en zoo den dood had gevonden. En ze had een inkomen van niet meer dan vijfhonderd franc. Ze kwam toen op het gelukkig idee een kostschool te openen voor meisjes van adellijke afkomst, wier opvoeding door al de geleden ellende veel te wenschen had overgelaten. Omdat het geld om de prospectussen te laten drukken, haar ontbrak, schreef ze deze met de hand en zond ze aan diegene onder haar kennissen, wier dochters voor een plaatsing ten harent in aanmerking konden komen. Zoo groot was haar succes, dat ze na verloop van enkele maanden reeds naar een grooter huis moest omzien, omdat het hare te klein geworden was. Ze huurde dus een groote woning te Saint-Germain, waar ze ook begonnen was. Dit nieuwe huis, vroeger

bewoond door de Ursulinen, had een imposant voorkomen, wat geheel bij het, voornamelijk op uiterlijke schittering gerichte, opvoedingssysteem van madame Campan paste.

Omtrent dezelfde tijd, dat zij zich daar installeerde, opende een Ier, Monsieur Patrice Mac Dermott, vroeger leermeester van de jonge Henri Campan, een instituut voor jongens, genaamd Collège irlandais. Dit was gelegen naast de school van madame Campan.

Hortense de Beauharnais ging naar madame Campan en Eugène naar het Collège irlandais.

Toen Hortense er enkele maanden vertoefd had, kwam ze op een keer zeer terneergeslagen terug vanuit Parijs, waar ze een middag had doorgebracht. Op de vraag, wat haar scheelde, vertelde ze, dat haar moeder opnieuw ging trouwen en wel met generaal Bonaparte. Ze voegde er bij, dat ze bang was voor den generaal, en vreesde, dat hij niet goed zou zijn voor haar en Eugène. Dit laatste viel echter mee: Napoleon heeft inderdaad steeds veel zorg gedragen voor de kinderen van Josephine en vooral van Hortense hield hij bijzonder. Indien hij in zijn gedrag ten haren opzichte ooit aan degenen, die hem wilden belasteren, stof voor praatjes heeft gegeven, dan was het eer door een teveel, dan door een tekort aan liefde jegens zijn stiefdochter.

De dag tusschen die van hun huwelijk en van Napoleons vertrek naar Italië kwamen Bonaparte en Josephine de school van madame Campan bezoeken. Hoewel een der toenmalige leerlingen, mademoiselle Pannelier, verklaart, dat ze allen zeer zenuwachtig waren en slechts bevend durfden antwoorden op 't geen Napoleon vroeg, toonde hij zich toch zeer voldaan en zond hij ook zijn zuster Caroline naar Saint-Germain om er haar opvoeding te ontvangen.

Eenige dagen voor haar vertrek naar Italië, waarheen ze Napoleon volgde, vertrouwde Josephine ook de dochter van haar zwager en schoonzuster Emilie, aan madame Campan ter opvoeding toe. Dat Josephine toen, ondanks het inkomen, dat Napoleon genoot, nog in betrekkelijk bekrompen omstandigheden verkeerde, blijkt wel uit het feit, dat ze madame Campan moest vragen genoeg te nemen met voor ieder van de meisjes de helft van 't kostgeld, dat gewoonlijk betaald werd. Of de onderwijzeres, toen ze hierin toestemde, reeds begreep, van welk een voordeel voor haar en haar inrichting de bescherming van Napoleon zijn kon? Men zou 't haast denken, gezien ook de moeite die ze zich gaf voor Caroline Bonaparte, die in leeftijd de meerdere, doch in geestelijke ontwikkeling verreweg de mindere van haar medeleerlingen was.

Josephines huwelijk met Napoleon had voor Hortense nog dit ongewenscht gevolg, dat ze nu voor langen tijd gescheiden werd van haar moeder, want het verblijf van deze in Italië, waar ze als vrouw van den overwinnaar zeer gevierd werd, duurde achttien maanden. Er was echter deze lichtzijde, dat Napoleon haar af en toe geschenken zond, waarmee ze kon geuren tegenover haar vriendinnen, terwijl vroeger haar bekrompen omstandigheden haar soms veel smart veroorzaakten. Zoo b.v. op een keer toen de overige leerlingen, gelijk de gewoonte was, bij 't begin van 't seizoen stoffen ontvingen voor nieuwe toiletjes, en er voor haar niets was. Eén van haar vriendinnetjes, Rose du Vidal, schreef hierover aan haar ouders, die niet alleen toen, doch ook later zoolang dit noodig bleek in de behoeften van Hortense voorzagen. Nu veranderde dit alles langzamerhand, en werd Hortense de leerlinge, wier naam aan 't instituut glorie gaf.

Verscheidene brieven zoowel van Josephine als van Napoleon, dateerend uit dezen tijd, zijn bewaard, en allen getuigen van de genegenheid die niet alleen de moeder, doch ook de stiefvader aan Hortense en Eugène toedroeg. Ook de liefde van Napoleon voor Josephine was nog zeer uitbundig, en zij van haar kant toonde hem ook duidelijk wederliefde, hoewel ze eerst tegen 't huwelijk met hem opgezien had.

„Ik heb de beminlijkste echtgenoot, die men ontmoeten kan”, schrijft ze eens aan haar tante, mevrouw Renaudin. „Hij zendt aan Hortense, door M. Serbelloni, een emaille-repetitiehорloge omringd van paarlen, en aan Eugène een gouden horloge.”

Een andere maal schrijft Napoleon zelf aan zijn vrouw: „Ik heb een brief ontvangen van Hortense; zij is in één woord beminlijk. Ik zal haar schrijven. Ik houd veel van haar en ik zal haar weldra de parfums zenden, die ze begeert.”

Toch was het een reden van groote vreugde voor Hortense, toen ze eindelijk haar moeder terug zag. Eugène vertoefde reeds niet meer op 't instituut; hij verkoos de militaire loopbaan boven die der geleerden, wellicht ook aangelokt door de roem, die zijn stiefvader omstraalde, en was den 30sten Juni 1797 tot onder-luitenant benoemd.

Toen de tijd naderde, waarop ze haar moeder terug verwachten kon, verliet Hortense alvast het instituut en ging ze naar haar grootvader, die hertrouwd was met madame de Renaudin, en zich te Saint-Germain gevestigd had, om dicht bij zijn kleinkinderen te zijn.

Madame Campan overlaadde haar met raadgevingen, om toch vooral te teekenen en piano te

spelen, opdat haar moeder over haar tevreden zou zijn.

Napoleon kwam nog vóór Josephine, omdat deze Rome wilde bezoeken, waar ze ook Eugène zou ontmoeten. Zijn eerste werk was zijn stiefdochter bij zich te roepen. „Hortense is te Parijs” — schreef mevrouw Campan aan Caroline d' Hyenville. — „De generaal, die aangekomen is, vóór de moeder, was zoo tevreden over haar zedigheid, haar bekwaamheid, haar talenten, dat hij mij heeft willen bedanken en mij te dineeren heeft gevraagd, daar, onder allerlei andere dingen, heeft hij mij gezegd, dat, als mevrouw Bonaparte zijn wensch vervulde, Hortense bij mij terug zal komen.”

Eindelijk, drie weken later, kwam ook Josephine.

Hortense was getuige van de geestdrift, waarmee geheel Parijs Napoleon ontving. De rue Chantierine, waar hij en Josephine woonden, werd omgedoopt in rue de Victoire.

Om haar schadeloos te stellen voor de lange scheiding deed Josephine haar dochter mee deelnemen aan allerlei feestelijkheden.

Madame Campan werd ongerust, dat de lange afwezigheid van school en 't vele uitgaan haar leerlinge geen goed zouden doen. Eindelijk besloot mevrouw Bonaparte ook, haar terug te zenden, onder voorwaarde, dat ze haar dikwijls zou mogen komen bezoeken, 't geen de overige leerlingen zeer aangenaam vonden, wijl ze dan vacantie kregen.

Onder de papieren van Josephine is een rapport omtrent Hortense bewaard gebleven, dat een juist licht werpt op haar vermogens en haar karakter. De punten voor de afzonderlijke vakken zeggen ons niet veel, daar de kans voor vergelijking met anderen ontbreekt. Interessant is echter de volgende opmerking: „De burgeres Eugénie (haar tweede naam) Beauharnais is begiftigd met uitstekende vermogens: zij is goed, gevoelig en altijd klaar om haar vriendinnen te gerieven; haar humeur is gelijkmatig. Zij zou alles bezitten wat noodig is om zich goed te gedragen, indien ze minder onbezonnen was. Zij is vier dagen in de ziekenzaal geweest omdat ze zich aan de pols van de linkerhand bezeerd had. Ten slotte: zij is veel minder snoepachtig en gaat voort om voor haar ouders al de achting te koesteren die zij wegens al hun hoedanigheden waardig zijn. De directrice Genet—Campan.

Intusschen dacht Napoleon reeds weer aan een nieuwe onderneming. Hij wist, dat de vijf heeren van het Directoire hem graag uit Parijs zagen vertrekken wijl ze jaloersch waren op zijn populariteit. Zij hadden hem reeds voorgesteld de onderhandelingen te Rastadt te gaan bijwonen of weer naar Rome te vertrekken, om de pauselijke regeering te

straffen voor de vijandelijke gevoelens, die ze jegens Frankrijk koesterde. Noch voor 't een, noch voor 't ander was Bonaparte te vinden. Ook zocht men hem over te halen, een landing in Engeland te beproeven, doch hij wist te goed, hoe dit een bijna onmogelijke onderneming was en sloeg ook dit aanbod dus af. Toen stelde hij-zelf een tocht naar Egypte voor, waarnaar het Directoire dadelijk ooren had. De populaire generaal was dan in ieder geval ver genoeg uit de buurt.

Doch vóór hij ging, zorgde hij nog dat Hortense's nichtje Emilie de Beauharnais trouwde met zijn adjudant, Marie Chamans Lavalette. Emilie's vader en moeder waren beiden hertrouwd, hij met een Duitse kanonikes en zij met een neger. Tot geen van beide paren voelde de zachte Emilie zich aangesproken. Eigenlijk had Napoleons broer Louis, onze latere koning, een goed oogje op Emilie. Maar hiervan kon niets komen. Napoleon deelde dus aan Lavalette mee, dat hij hem wilde doen trouwen met Emilie en van tegenwerpingen, die de adjudant maakte met het oog op zijn geringe fortuin en hun spoedig vertrek naar Afrika wilde hij niet hooren. Lavalette ging dus met Napoleon, Josephine en Eugène naar Saint-Germain waar hun komst nog al opschudding verwekte. Eugène wist het zoo aan te leggen, dat hij met zijn nichtje in een stil laantje kwam, waar hij haar aan de zorg van Lavalette toevertrouwde. Deze deed zijn aanzoek, en Emilie, hoewel zeer verlegen, stemde toe. Zij had trouwens geen karakter om in opstand te komen tegen 't geen over haar beschikt werd. Dank zij Lavalette's bijna vaderlijke zorg (hij was 11 jaar ouder dan Emilie) en haar zacht, meegaand karakter, werd het geen ongelukkig huwelijk. 't Is zelfs de vraag, of ze 't met Louis beter zou hebben getroffen, daar hij en zij beiden neiging hadden tot zwaarmoedigheid. Als een bijzonderheid mag nog gelden, dat hun huwelijk kerkelijk bevestigd werd, hoewel dat in dien tijd eigenlijk verboden was. Doch Emilie stond er bepaald op en 't werd oogluikend toegelaten.

In den nacht van 3 op 4 Mei 1798 vertrokken Bonaparte, Josephine, Eugène en Lavalette naar Toulon. Dit geschiedde in 't diepste geheim, want de Engelschen mochten niet weten, welke plannen Napoleon had. Daarom ging Josephine ook niet eerst afscheid nemen van Hortense, doch schreef haar pas uit Toulon. Daar Josephine niet mee ging naar Egypte ('t plan was, dat ze een maand of drie later zou volgen) was dit minder erg.

Toen Napoleon vertrokken was begaf ze zich naar Plombières, om de baden te gebruiken. Hier overkwam haar een ongeluk, dat zeer licht doodelijk had kunnen zijn. Toen ze n.l. met een paar andere dames op een houten balkon van de frissche lucht

genoot, stortte dit naar beneden, doordat de balken, die het droegen, vermolmd waren. Josephine bekwam erge kneuzingen, die zeer pijnlijk waren. Omdat het zich liet aanzien, dat de genezing slechts langzaam zou vorderen, zond ze haar oude kindermid, de mulattin Euphémie, naar Saint-Germain, om Hortense te halen. Deze ging dadelijk mee op reis. Onderweg bleek wel, dat ze ondanks het rapport van madame Campan, nog lang niet van haar snoepzucht genezen was. Telkens moesten er allerlei eet- en drinkwaren gekocht worden, om 't vervelende van de reis te veraangemen. Zelfs schrok Euphémie een keer 's nachts, terwijl men een bosch doortrok, wakker tengevolge van een knal, die haar aan een overval van roovers deed denken. 't Bleek niet anders te zijn, dan dat Hortense de kurk van een Champagne-flesch had laten springen!

Terwijl Hortense in Plombières was, beklagde madame Campan zich telkens over 't feit, dat haar leerlinge zoo weinig schreef. Ze heeft trouwens in later jaren telkens weer reden gehad, om die klacht te herhalen. Ook gaf ze aan Hortense een verslag van de jaarlijksche publieke les en prijsuitdeeling, waaruit opnieuw blijkt, hoeveel deze dame aan uiterlijke glans en schittering voor haar school hechtte. Nog wat later beklagt ze zich, dat Hortense zoo lang wegblijft, terwijl ze toch op een leeftijd was, zoozeer geschikt om allerlei kundigheden aan te leeren. En ze knort, omdat Hortense, alweer uit onbezonnenheid, zóoveel taalfouten schreef. Indien dit slechts de eenige fouten waren geweest, die ze uit hoofde van deze karaktertrek maakte!

Toen Josephine zoover genezen was, dat ze de reis naar Egypte had kunnen maken, was de Pomona, waarop ze sloop had zullen gaan, reeds vertrokken. De berichten verschillen, of ze toen verder uit eigen beweging geheel van de reis heeft afgezien, dan wel of Napoleon wenschte, dat ze in Frankrijk bleef, om de bewegingen van zijn vijanden gade te slaan. In ieder geval heeft ze in dezen tijd voldaan aan Napoleons opdracht, om een buitenverblijf te koopen en geschikt te laten inrichten, opdat Bonaparte daar van de vermoedenissen van den oorlog zou kunnen uitrusten. Haar werd aangeboden, door bemiddeling van haar ouden vriend Monsieur Chanorier, het landgoed Malmaison. Met Hortense, die intusschen naar Saint-Germain was teruggekeerd, ging ze het zien en daar het huis, hoewel niet groot, haar toch wel beviel, kocht ze het. Er behoorde een prachtig park bij, dat later nog zeer verfraaid werd.

(Wordt vervolgd).

streaming hier- en daarheen getrokken, en dat maakte haar naar beide zijden meer kritisch.

Als Heinz in vroolijken overmoed tante in haar houding, gang en stem nabootste, had ze daar den volgenden morgen bij de huisgodsdienst hinder van en als zij onder den indruk van een roerend zendingsverhaal in 't huis van haar broer kwam, verwonderde het haar, hoe daar alles met „ik” een aanvang nam en dan kon verontwaardiging over zulk een leven der zelfzucht haar innerlijk-zijn zóó in beroering brengen, dat haar schoonzuster haar reeds meer dan eens vragend en verwonderd had aangezien.

Karola vond de oude tante en haar thuis „verrukkelijk”. Zij bracht haar de eerste kersen uit haar tuin en vertelde, dat zij, om ze te veroveren, zelf in den boom had moeten klimmen, tot ontzetting van den koetsier, die dat met open mond had aangezien. Zij joeg haar tante en de zendelinge schrik aan met haar cigarette en bracht hun in verrukking door een groote gift voor de zending.

Als Gerda haar schoonzuster in de enge vertrekken van tante zag, moest ze immer aan een zwaan denken, die zich op het land beweegt en zich niet in zijn element voelen kan en daarom voelde ze 't ook steeds als een verlichting, als ze Karola weer buiten de huisdeur kon complimenteeren. Tantetje scheen zich echter in de tegenwoordigheid van haar nieuwe nicht nooit onbehagelijk te voelen. „Ach, dat rooken zal ze wel gauw laten, als de eerste baby komt, die kan ze den rook toch niet in 't gezichtje blazen. Zij is een lief vrouwtje en ze wil ook op de conferentie komen en heeft er al vooruit plezier van.”

't Was eenmaal niet anders; wie in de conferentie belang stelde, had bij tantetje een streepje voor.

Heinz was met deze conferentie heelemaal niet ingenomen. Hij zette zoowaar echt het gezicht van een huistyran en begreep niet, „waarom jij daarin de neus moet steken. Je hoort in huis en bij je man.”

Dan lachte zij haar zilverhel, overmoedig lachen. „Waarom ik er heenga? Omdat ik er plezier in heb. Dat is de reden, waarom ik meestal doe, wat ik doe en waarom ik ook met jou getrouwd ben.”

Hij moest toch glimlachen bij al zijn ergernis; zij was toch verrukkelijk, maar daarom juist hield hij, toch ook een weinig ijverzuchtig, stijf en strak vol: „Jij hoort van rechtswege nergens anders als bij je man.”

„En jij bij je vrouw. Waarom wou je mij gisteren dan niet meenemen, toen je met die heeren wijn en bier gingt drinken in je club? Nou?”

„Och, lief kind.”

„Alstjeblijft niet zoo'n vaderlijke beschermers-

toon. Daar hooren slaaprok, pantoffels en lange pijp bij. Ik heb toch geen grootvader getrouwd, maar een beste man, die zijn vrouw in de oogen leest wat zij wenscht.”

„En hoe gaat het dan met mijn wenschen?” knorde hij, maar het was een behagelijk knorren, zooals de kater hooren laat, als hij lekker lui in het zonnetje ligt.

„In den schoorsteen”, juichte zij overmoedig, en daarmee was het debat over de conferentie tot haar genoeg beslist.

(Wordt vervolgd.)

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

Reeds in dien tijd stond Josephine op niet zeer goeden voet met de familie Bonaparte, die niet hebben kon, dat zij zooveel invloed op Napoleon uitoefende. Misschien was een zekere jaloerschheid van de Corsikaansche, in Frankrijk vroeger tamelijk geminachte familie op de vrouw van ouden adel hieraan ook niet geheel en al vreemd. In ieder geval, Joseph en Lucien deden hun best om verschillende geruchten, die over Josephine in omloop waren, ter kennis van Napoleon te brengen, om zodoende die twee van elkaar te scheiden. Een oogenblik scheen het, alsof hun toeleg gelukken zou, en een ongelukkig toeval werkte hiertoe mee. Zoodra Josephine vernam, dat Napoleon uit Egypte in Frankrijk terug was gekomen, haastte ze zich hem tegemoet te reizen. Ze nam echter een andere route dan de generaal en miste hem dus, zoodat Napoleon, toen hij, in Parijs aangekomen, zich naar zijn woning spoedde, daar alles verlaten en doodsch vond. Zijn heftig karakter maakte, dat al de reeds overwonnen verdenkingen opnieuw in hem oprezen, hij was buiten zichzelf van jaloerschheid, en toen Josephine eindelijk in Parijs terugkwam met haar zoon Eugène, dien ze onderweg ontmoet had, weigerde Napoleon haar de toegang tot zijn kamer. De nacht ging voorbij, zonder dat hij zich vermurwen liet en tranen noch beden hielpen. Tegen den morgen liet Josephine Hortense halen. Zij en Eugène smeekten hun stiefvader onder veel tranen toch hun moeder niet te verstooten. 't Zou haar dood zijn. Napoleon liet zich overhalen, Josephine te zien, en gelukkig

kon ze bewijzen dat hetgeen Lucien omtrent haar afwezigheid had uitgestrooid, laster was. Toen ze dus haar taak van bemiddelaarster verricht had, kon Hortense naar madame Campan terugkeeren. Doch niet lang meer zou deze dame haar gevierde en beminde leerlinge behouden. Het kwam tusschen het directoire en Bonaparte tot een openlijke botsing, waarbij de generaal overwinnaar bleef. Het directoire werd verjaagd; slechts twee leden ervan, Sieys en Roger Ducos bleven aan onder den titel van consul, doch als eerste consul werd Napoleon Bonaparte gekozen, en hij was de eigenlijke machthebber. Hij verhuisde nu naar het paleis Luxemburg en Hortense, zoowel als Caroline, Napoleons zuster, verlieten voorgoed de kostschool. Caroline huwde kort daarna met Murat, dien ze zeer beminde, wat ze zelfs in 't openbaar liet blijken, waarover madame Campan haar dan in haar brieven onderhield. En voor Hortense begon een tijd van uitgaan en gevierd-worden, die vol gevaren was, en waarin wellicht haar vroegere leermeesteres de eenige was, die haar in 't rechte spoor zocht te houden. Want Josephine, hoewel we veel in haar kunnen waardeeren, was pracht-lievend en buitensporig in haar uitgaven, zoodat ze in dien tijd niet de rechte leidsvrouw kon zijn voor haar dochter, hoeveel deze ook van haar hield.

III.

AAN 'T HOF VAN DEN EERSTEN CONSUL.

Eigenlijk mogen we nog niet dadelijk van „'t hof” spreken. Want Napoleon, hoewel in werkelijkheid heerscher, heette nog de dienaar der republiek en Josephine was nog niet vorstin, doch eenvoudig de vrouw van dien voornaamsten staatsbeambte.

Zoolang ze in 't paleis Luxemburg woonde was er in haar onmiddellijke omgeving van etikette nog geen sprake. Alles bleef voor haar tamelijk wel bij 't oude; en de veranderingen, die op Napoleons bevel aangebracht moesten worden, leken voor zijn vrouw nu niet direct verbeteringen. Ze moest n.l. van den omgang met tal van haar oude vrienden afzien, omdat deze tot de partij van het Directoire behoord hadden. Zelfs mevrouw Tallien ontving op zekeren dag, toen ze haar vriendin wilde bezoeken, belet.

Daarentegen moest ze dagelijks omgaan met de familieleden van haar man, die haar, met uitzondering van Caroline en van Jerome, die nog te jong was, vijandelijk gezind waren. Ook Louis Bonaparte scheen op de algemeene gezindheid een uitzondering te maken, doch dit was dan ook niet meer dan schijn. Hij hield zich uit een zekere gemakzucht op een afstand van 't huisgezin van den eersten consul, en had bovendien genoeg te doen met het

bestudeeren van de ziekelijke gewaarwordingen, waarin zich reeds nu zijn slechte gezondheid openbaarde, en die hem in later jaren zoo onberekenbaar en grillig van humeur maakten.

Toch was er in de gevoelens en in de uitingen van de toonaangevende kringen reeds een merkbare kentering. Men deed niet meer gemaakt-nonchalant; de goede manieren kwamen weer in eere; adellijke afkomst werd niet meer verloochend, of als een teeken van minderwaardigheid beschouwd, doch veeleer, zij 't in stilte, benijd; en ook de aanspraak „burger” en „burgeres” maakte langzamerhand weer plaats voor 't vroegere gangbare „mijnheer” en „mevrouw”.

Ook in andere opzichten herademde Parijs. Wanneer we de berichten uit die dagen lezen, lijkt het ons bijna, of er nooit zooveel feesten, schouwburgvoorstellingen en concerten werden bijgewoond als in die dagen. Een verschijnsel 't welk ons, met het oog op wat we tegenwoordig rondom ons zien, niet zoo vreemd voorkomt. En zoowel Josephine als Hortense genoten ruimschoots van al wat de wereldstad aan vermakelijkheden bood.

Het was geen verandering van rang, maar het verhoogde toch ongetwijfeld Napoleons aanzien bij 't volk, toen hij 't waagde het paleis Luxemburg te verruilen voor de Tuileriën, het oude paleis van de Fransche koningen. Langzaam doch zeker bereidde Bonaparte de tijd voor, waarop hij niet slechts de heerscher van Frankrijk zou *zijn*, doch het ook zou *heeten*, en hij 't zou durven wagen voor zichzelf de kroon op te eischen, van welke de aanhangers van 't oude koningshuis, onder welke zelfs Josephine, nog hoopten, dat hij ze plaatsen zou op 't hoofd van den afstammeling der Bourbons.

Voor Hortense was het ongetwijfeld een dag van felle bewogenheid, toen ze haar stiefvader zijn glorieusen intocht zag doen in de oude koningsbehuizing. Wel is waar kwam hij niet alleen; zijn beide mede-consuls zouden de Tuileriën met hem deelen, en Lebrun nam dan ook zijn intrek in 't paviljoen Flora. Doch Cambaieres, hoewel hij in rang Lebrun voorging, had een beter inzicht in de stand van zaken, toen hij, liever dan met Napoleon het paleis te deelen, een gebouw ging bewonen op de Place du Carrousel. Het volk juichte de consuls toe op hun tocht, doch ook die bijvals-betuigingen golden feitelijk alleen den overwinnaar in Italië en Egypte, die men nu zag, omringd van zijn uitgelezen troepen, zijn wapenvrienden, allen helden, gebruid door de zon van Italië en Afrika, en die allen, man voor man, bereid waren om, indien het moest, hun laatsten druppel bloed voor hem te vergieten. Napoleon echter wilde den indruk geven, dat hij als vrede-stichter optrad, en daarom was de

koets, waarin de drie consuls zaten, bespannen met de zes witte paarden, welke Duitschlands vorst hem aangeboden had bij 't sluiten van de vrede van Campo Formio. En ook droeg hij de degen, hem bij dezelfde gelegenheid ten geschenke gegeven.

Wat het betrekken van de Tuileriën voor hem beteekende, beseftte op dat oogenblik waarschijnlijk alleen Napoleon zelf. Tot Bourienne, zijn secretaris, zei hij 's avonds: „Ziezoo Bourienne, we zijn dus in de Tuileriën. Maar nu moeten we er ook zien te blijven.”

Napoleons vertrekken bevonden zich op de eerste verdieping, terwijl Josephine en Hortense de kamers gelijkvloers bewoonden.

Madame Campan haastte zich, om ook nu, in de opnieuw veranderde omstandigheden, Hortense me haar goeden raad van dienst te zijn. Zelfs over de gordijnen, die Hortense voor haar ramen moest laten hangen, gaf ze haar oordeel, waarbij ze niet naliet te vertellen, hoe de vroegere koningin Marie Antoinette de onbescheiden blikken van nieuwsgierige voorbijgangers uit haar kamer wist te weren.

Ze hield Hortense voor, hoe ze, nu de oogen van gansch Parijs, ja van geheel Frankrijk en zelfs van het Buitenland op haar en haar omgeving gericht waren, zich voor allerlei in acht had te nemen, wat haar in andere omstandigheden wellicht niet kwalijk genomen zou worden. „De eerste consul ziet u met plezier, omdat hij van u houdt en u acht. Hoe geregelder uw gedrag is, hoe meer zijn goede meening toenemen zal,” schreef ze. En een andere maal: „Hoe meer ge de luidruchtige vermaken verafschuwt, des te meer ge geacht zult worden, en des te gelukkiger gij zult zijn. Dat is mijn eenig doel.”

Ze vreesde, dat Hortense in den maalstroom van vermaken de eenvoud en liefvalligheid zou verliezen, die haar grootste sieraad uitmaakten, getuige de volgende schildering van haar persoon. „Zonder twijfel waren haar trekken onregelmatig gebleven, maar haar geheele voorkomen, de blanke en rose teint van haar gezicht, verhelderd door een paar blauwe oogen met een zachte, roerende uitdrukking, en zoo aanvallig omlijst door een massa blonde lokken, was zoo betooverend, dat zij dikwijls haar sexe-genoten, die bogen konden op 't bezit van zuivere Grieksche schoonheid, bij zich achter deed staan.”

Om te voorkomen, dat Hortense van alle ernstige bezigheid af zou zien, gaf madame Campan haar een lijstje, een soort rooster van werkzaamheden, waarop aangeteekend stond hoe ze haar morgens had door te brengen. De middagen en avonden kon ze dan blijven wijden aan de plichten, die 't gezelschapsleven haar oplegde. Ook raadde ze haar aan, steeds orde te hebben in haar zaken, en de eerste

van de maand als ze haar inkomen ontving, alles af te betalen wat ze nog aan anderen schuldig was. Werkelijk heeft Hortense zich hierin ook steeds gunstig onderscheiden van haar moeder, wier kooplust telkens de grenzen van haar ruim inkomen overschreed, en wier manie om uit onmadenkendheid en ook wel uit goedhartigheid schulden te maken dikwijls tot hevige scènes tusschen haar en Napoleon aanleiding gaf.

Hoewel Hortense zich best schikken kon in haar leventje van plezier, vroeg ze toch, wellicht om haar leermeesteres een genoegen te doen, aan deze een lijstje van studieboeken. Met dit bewijs van betering des levens was madame Campan zeer ingenomen, en ze haastte zich om aan Hortense's verzoek te voldoen. Ook verzocht ze, als een gunst, dat Hortense een van de mamelukken, die Napoleon uit Egypte meebracht, voor haar uitteekenen zou. Dit was nu een opdracht, waar Hortense wel ooren naar had. Teekenen was immers een van haar liefste bezigheden. En een mameluk was, uit het oogpunt van kunst bezien, een dankbaar model. Ze koos Rustan, Napoleons vertrouwde dienaar. Om hem wakker te houden, terwijl hij poseerde, vertelde ze hem dikwijls verhaaltjes. Toen ze eenmaal begonnen was, verdiepte ze zich zoo in haar werk, dat ze soms de tijd van eten ervoor vergat. Toen ze zich weer eens wachten liet, beknorde haar moeder haar hierover, en vroeg haar, of ze er over dacht haar brood te gaan verdienen met teekenen. Hortense antwoordde kalm: „Moeder, wie kan, in de eeuw waarin wij leven, met zekerheid zeggen, dat dit niet gebeuren zal?” Ondanks haar opgaan in de genietingen des levens had ze dus nog wel een goeden kijk op haar tijd.

Nog een andere kunst beoefende Hortense vlijtig, en wel die van comédie-spelen. Ze had met de jongelieden van haar omgeving zoolang bij Napoleon aangedrongen, tot deze te Malmaison een verplaatsbaar theater voor hun troep in orde liet maken. Later kregen ze een nog betere gelegenheid voor 't opvoeren van hun stukken. Hortense was de ziel van de troep en speelde, volgens ooggetuigen, haar rollen zoo uitstekend, dat een tooneelspeelster van beroep 't haar niet verbeterd zou hebben. Napoleon genoot zeer van deze opvoeringen, doch ze wekten de jalousie op van de verdere familie Bonaparte, vooral van Lucien, die in zijn kasteel te Neuilly dergelijke voorstellingen gaf, doch zich hierbij bepaalde tot de tragedie, omdat hij 't blijspel beneden zich vond, gelijk hij met een steek onder water aan 't adres van de tooneelspelers te Malmaison opmerkt.

't Verblijf te Malmaison had voor Napoleon steeds een groote aantrekkelijkheid. Hij bewoog er zich

vrij en gemakkelijk; dikwijls deed hijzelf mee aan 't blindeman-spelen of 't stuivertje-verwisselen, waarmee Hortense en haar jonge vrienden zich vermaakten. De etiquette, die in de Tuileriën al heel wat te zeggen kreeg, werd op Malmaison minder streng gehandhaafd.

Tijdens haar verblijf op dit buiten, op 18 Juni 1800, verloor Hortense haar grootvader, de markies de Beauharnais.

Feller dan door dit verlies werd ze waarschijnlijk in den winter daarop geschokt door een aanslag op 't leven van haar stiefvader, waarvan ze zelf allicht het slachtoffer had kunnen worden. Op aandringen van Josephine had Napoleon, hoewel hij zich vermoeid gevoelde, erin toegestemd de uitvoering te gaan bijwonen van het meesterstuk van Joseph Haydn „De Schepping”. Toen het gezelschap dadelijk na 't diner vertrekken zou maakte generaal Rapp tegen Josephine de opmerking, dat haar sjaal minder gracieus gedrapeerd was dan gewoonlijk. Josephine liet toe, dat Rapp dit trachtte te verbeteren, terwijl Hortense en Caroline Murat glimlachend toezagen. Terwijl hij hiermee bezig was, hoorden ze 't rijktuig van Napoleon reeds wegrijden, en nu had Josephine geen geduld meer. Ze haastte zich om met Rapp, Hortense en Caroline in haar rijktuig te komen, dat daarop vlug wegreed. Ze waren echter nauwelijks op de Place du Caroussel gekomen, toen ze een hevige ontploffing hoorden, waardoor al de glazen van haar rijktuig in stukken sprongen. Hortense werd door een daarvan aan haar arm verwond. Josephine riep: „Ze hebben Bonaparte vermoord” en Rapp liet de dames in de steek om naar 't lot van Napoleon te gaan vernemen. Hij vond hem, uiterlijk kalm, in zijn loge in 't opera-gebouw, waar men nog van niets afwist. Men had wel een slag gehoord, en gedacht dat er een kanon afgevuurd werd, wat het publiek vreemd voorkwam, doch toen er niets meer volgde was de uitvoering gewoon doorgestaan. Kort na Napoleon zag men ook Josephine met Hortense en Caroline binnenkomen, de eerste bleek en bevend; de tweede met in der haast verbonden den arm. 't Duurde niet lang, of 't publiek hoorde, wat er eigenlijk gebeurd was. Men had door middel van een vaatje kruut, dat geplaatst was op een wagen in een zeer nauwe bochtige straat, waar Napoleons rijktuig slechts langzaam zou kunnen passeeren, deze willen doden. Het kruut was echter te laat ontploft, en zoo waren er slechts menschen, die met Napoleon of zijn omgeving niets te maken hadden, als slachtoffer gevallen. Had Josephine niet het opont-houd met haar sjaal gehad, dan zouden zij zoowel als haar dochter er waarschijnlijk 't leven bij hebben verloren.

't Blijkt echter niet, dat Hortense door 't gebeurde 't leven ernstig ging nemen. Ze bleef die ze was: beminnelijk en door haar omgeving bemind, doch daarbij vroolijk en luchthartig.

In haar jonge-meisjesleven was 't zeker een gebeurtenis van belang, toen ze peettante mocht wezen van Caroline's eerste zoon, Achille. Aan een vriendin schrijft ze: „Jammer, dat ge niet hier waart. Wat zou ik je een bonbons te eten hebben gegeven! Want ik ben peettante!”

Een aardige kijk op Hortense's guitigheid krijgen we, wanneer we de brief lezen, die ze in den zomer, volgend op de geboorte van den jongen Achille, naar Malmaison schreef, toen ze met haar moeder en enkele andere familieleden naar Plombières was gereisd, waar Josephine weer van de baden gebruik wilde maken. 't Verslag van die reis, zooals zij 't gaf, laten we hier eenigszins verkort volgen:

„Van Malmaison vertrekkend, had het gezelschap tranen in de oogen, wat hun zulk een hoofdpijn bezorgde, dat de reis werkelijk verschrikkelijk was voor de beminnenswaardige personen. Madame Bonaparte mère (Napoleons moeder) heeft zich de gansche reis merkwaardig moedig gedragen; mevrouw Bonaparte, consulin, heeft niets laten merken, de twee jonge dames in de dormeuse (slaapkoets) (die twee waren Hortense en de jonge madame Lavalette) twistten om de eau de cologne; de beminnenswaardige monsieur Rapp deed ieder oogenblik de koets stil staan, om zich te verkwikken; ook moest hij gaan slapen, zoodra we te Eprenay aankwamen, terwijl het beminnenswaardig gezelschap zijn kwalen zocht te vergeten door 't gebruik van een flesch Champagne.

De tweede dag was gelukkiger, wat de gezondheid betrof, maar de levensmiddelen ontbraken en de maag bevond zich zeer slecht. De hoop van in Toul een goed avondmaal te vinden was ijdel, want er was niets dan een slechte herberg en niets te eten.

Men heeft in alle tijden nooit een reis meege-maakt, die onder zulke verschrikkelijke omstandigheden plaats vond als de onze naar Plombières. Van Toul vertrokken, om te dejeuneeren in Nancy, verhinderden de burgerlijke en militaire autoriteiten dit door ons te komen verwelkomen. Wij vervolgden dus onze reis, zienderoogen vermagerd.

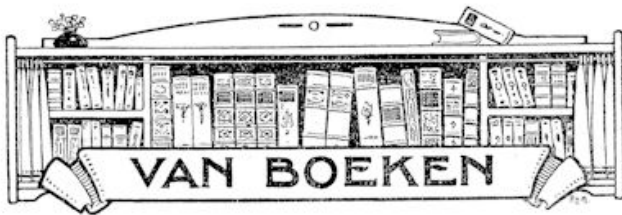
In Plombières aangekomen, werden we echter schadeloos gesteld voor zulk een moeilijke reis, want men ontving ons met alle soorten van vreugde.

Ziehier het verhaal van onze reis, op enkele anecdoten na, die we bewaren om te vertellen,

wanneer we terug zijn, welk verhaal we, als bewijs van echtheid, ondertekenen.

*Josephine Bonaparte.
Beauharnais—Lavalette.
Hortense Beauharnais.
Rapp.
Bonaparte, mère.*

De reizigers bleven echter niet lang te Plombières. Het weer was zoo weinig gunstig, dat ze reeds na drie weken naar Parijs terugkeerden, waar binnenshuis afleiding en genot genoeg te vinden was.

Avondschaduw en Morgenstond, intreewoord, den 22en Augustus gesproken voor de Ned. Herv. Gemeente te Serooskerke (W.) door Dr. J. H. Gunning J.Hzn. Uitgave van Firma R. M. SMITS te Middelburg.

Moet er in deze rubriek van „Meisjesleven” nu ook al geschreven worden over een preek?

Waarom niet?

Wij zijn reeds meer dan genoeg gewoon, de preeken, die wij hooren en lezen, streng afgescheiden te houden van ons dagelijksch leven. Een preek hoort bij den Zondag; dat is nu eenmaal zoo, maar wie praat er nu op een werkdag over een preek? En wie schrijft er over in een rubriek: Van Boeken?

Nu zou ik geen enkele reden weten, waarom er niet over een preek geschreven zou mogen worden.

Een preek past bij het gewone leven van allen dag, moet in dat leven ingrijpen, moet in dat leven zijn toepassing vinden.

Maar... mag een *leek* over een preek schrijven?

Waarom niet?

We zijn niet Roomsch, is 't wel en het is verbazingwekkend, wat een leek niet van een preek te zeggen weet. Gij kunt dat des Zondags wel eens hooren, als gij uit de kerk komt.

In elk geval: bovenstaand intree-woord werd mij ter recensie gezonden en ik heb er een paar dingen over te zeggen.

Ja, maar dat is nog niet zoo gemakkelijk.

Hoe moet zoo'n preek er eigenlijk uitzien? Welke eischen moet men er aan stellen?

Om mij niet te vergissen, bladerde ik hier en daar

eens in het mooie boek van Dr. T. Hoekstra: „Gereformeerde Prediking”. *)

Ik lees: „God, die zelf bepaalt, wat het wezen, de inhoud en het doel van de prediking is, wil dat alle prediking in de gemeente des Heeren zal zijn *een verkondiging van Zijn Woord.*”

Nu, in dat opzicht heeft Dr. Gunning zich niets te verwijten; ook in dit intree-woord heeft hij het Woord Gods verkondigd.

Maar nu verder. Als ik nu lees, welke eischen men mag stellen aan een goede predikatie, dan slaat mij de schrik om 't hart. Er zijn zóóveel eischen, er komt geen eind aan. Ik word bang, dat de preek van Dr. Gunning toch eigenlijk geen goede preek is.

Op pagina 87 staat: Na zorgvuldige exegese van den tekst en ontwikkeling van de door den tekst geboden ideeën, moet worden vastgesteld, welke de hoofdgedachte, de centrale idee, het specifieke van den tekst is. En dan... en dan...

Maar nu de preek van Dr. Gunning.

Na een inleiding, die met het te behandelen onderwerp niets te maken heeft, deelt de prediker zijn tekst mee: Het zal geschieden ten tijde des avonds, dat het licht zal wezen.

En dan lees ik dadelijk: „De tijd laat het ten eenen male *niet* toe dit moeilijke, maar wonder-schoone hoofdstuk uit de profetiën van Zacharia zelfs maar in korte trekken u voor oogen te stellen.”

Eerste fout. De tekst moet toegelicht worden door een exegese van heel het teksthoofdstuk. 't *Verband* moet toch duidelijk zijn, nietwaar? Dan gebruikt Dr. Gunning voor de behandeling van zijn tekst maar één pagina. Wat er dan nog verder volgt, behoort eigenlijk niet meer tot zijn predikatie.

Hoor maar, op pagina 5 heet het: „Thans laat ik den samenhang van deze mijne tekstwoorden verder rusten en ga er nog een weinig over spreken met het oog op de heilige taak, die ik heden in uw midden aanvaard.”

Nu, dat is wel naïef, nietwaar? Nu moet die tekst maar uit het verband gerukt worden en er moet een kapstok van gemaakt, om allerlei stichtelijks aan op te hangen.

En op het einde van pagina 20 is de heele preek al uit; op pagina 21 beginnen de toespraken.

Neen, ik vrees wel, dat Dr. Gunning op 22 Augustus slecht gepreekt heeft.

* * *

Ik hoop, dat Dr. Gunning deze kritiek zal lezen en als hij dan tot hier gekomen is, zal hij zeggen:

*) Dr. T. Hoekstra, Gereformeerde Prediking. Uitgave van de Uitgeversmaatschappij E. J. Bosch Jbzn. te Baarn

verstellen, en héél lief zijn voor kleine kinderen. Maar ze komen niet altijd uit de kringen, die kinderjuffrouwen of dienstboden opleveren.

Ik zeg daarmee voor niemand iets beleedigends, ik noem niet 't één meer dan 't ander, maar — er is sóórtverschil. En vele meisjes, want ik geloof haast niet dat er in dezen tijd nog zijn, die uit *luiheid* thuis 'n leventje van niets-doen leiden, hebben wel degelijk te maken met vooroordeelen en standsbegrippen, van hun ouders en familieleden.

Zou er voor zulken, als ze nu toch nuttig *willen* zijn, niet een werkring te vinden zijn, die hen — niet veel loon maar een zéér gewaardeerde en geachte positie verschaft, en, wanneer zij niet tot een huwelijk komen, voldoende „levensvulling” als 'k het zoo eens uit mag drukken.

Een volgend maal, hoop ik meer in bijzonderheden hierop in te gaan, nu alleen dit nog:

Natuurlijk denk ik er geen oogenblik over, dat jonge meisjes van nog geen twintig jaar in een vreemde huishouding zouden kunnen *invallen*. Daar zijn ouderen voor noodig. Vooral zulken die gewóón zijn, als tijdelijke hulp telkens in een ander gezin de huisvrouw te vervangen.

Maar dan moeten ze toch al vóór dien een soort oefeningstijd doorgemaakt hebben nietwaar? Die „oefeningen” zouden kunnen zijn bijv. het helpen in gezinnen, waar de huisvrouw zelf aanwezig is, maar tijdelijk door ziekte van het meisje — of in haar vacantie, zonder hulp zit. Ik denk dat dáárvoor wel vele van onze jonge meisjes zouden geschikt zijn, en — dat ze er héél veel mee zouden kunnen leeren, méér dan menig meisje nu thuis doet.

(Wordt vervolgd.)

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

IV. HUWELIJK.

Voor wie de Fransche moeders van dien tijd (en in 't algemeen de moeders van alle tijden en landen) kent, is 't begrijpelijk, dat dit leventje van uitgaan en in de wereld verkeereren niet kon voortgaan, zon-

der dat Josephine zich bezig hield met de vraag, wie in de termen viel om straks als echtgenoot van haar dochter op te treden.

Ten tijde van Napoleons verblijf in Egypte, toen Josephine door 't valsche bericht van zijn dood, en door haar dikwijls buitensporige uitgaven in moeilijkheden verkeerde, had ze reeds gedacht aan een huwelijk tusschen Hortense en de jonge Rewbel. Hortense wilde hier niet van weten, doch ook de beide Rewbels, vader en zoon, hadden geen ooren naar dit voorstel. Ze achtten zich te zeer Franschen om zich te willen binden aan een familie van Corsikaansche afkomst als die der Bonapartes. Gelukkig maar voor Josephine, want het is de vraag of Napoleon, in de stemming waarin hij uit Egypte terugkeerde, zoo spoedig tot verzoening met zijn vrouw geneigd zou zijn geweest, wanneer hij zijn stiefdochter buiten zijn weten en zonder zijn toestemming getrouwd had gevonden, en dan nog wel met een zoon van een der leden van het Directoire.

Daarna kwam Aimée de Gontaut, een jonge, wat meisjesachtig eruit ziende edelman, die van Hortense hield en ook wel bij haar in de smaak viel, doch wiens ouders hem te jong vonden en hem daarom op reis zonden. Zoo eindigde deze roman, voor hij nog goed begonnen was.

Na hem verscheen graaf de Mun, een teruggekeerde uitgewekene. Terwijl hij wel kans scheen te hebben hoorde Hortense vertellen, dat de graaf in Duitschland verliefd was geweest op madame de Stael. Nu was 't jonge meisje wat romantisch aangelegd; ze had het zich steeds zoo ingedacht, dat zij de eerste en eenige beminde zou zijn van wie eens haar man werd. Een bericht als dit was dus voldoende om haar ontoegankelijk te maken voor alle bewijzen van toenadering van de zijde des graven.

't Is zeer waarschijnlijk, dat Josephine ook niet zeer op een dergelijke verbintenis aandrong. Want zij had haar eigen, geheime wenschen, waarbij ze meer rekende met zichzelf dan met het geluk van haar dochter. De vijandschap van de familie Bonaparte begon zich n.l. steeds sterker te uiten; Josephine wist, dat Lucien en Joseph niets onbeproefd lieten, om haar van Napoleon te scheiden. Vooral 't feit, dat ze hem geen zoon had geschonken, gebruikten ze als een welkom wapen tegen haar. En nu meende ze diplomatisch te doen, door in het kamp der vijanden zich een bondgenoot te zoeken. Wanneer ze erin slaagde, Hortense met een broer van Napoleon te doen trouwen, zou de band tusschen haar en haar man meteen zooveel te sterker geworden zijn.

Sommigen zeggen, dat ze eerst aan Jerome dacht. Deze was echter nog niet veel meer dan een jongen

en gedroeg zich in Hortenses gezelschap dan ook tamelijk kinderachtig. Lucien zelf beweert, dat men hem, toen hij weduwnaar en vader van twee kinderen was, de hand van Hortense aanbood. Dit kan echter evengoed door zijn haat tegen Josephine zijn ingegeven, wijl hij aan 't bericht enkele lasterlijke aantijgingen jegens Napoleon en diens verhouding tot Hortense toe voegt.

De eenige, die recht in aanmerking kwam, was Louis en deze leek te meer een geschikte candidaat omdat hij nooit openlijk de partij van zijn broers en zusters tegenover Josephine had gekozen. Nadat Hortense graaf de Mun geweigerd had, bood Josephine aan Louis de hand van haar dochter aan. Doch deze, nog vol van Emilie de Beauharnais, en 't niet kunnende verkroppen, dat ze de echtgenote van Lavalette was geworden, weigerde op zijn beurt. Hij had niets op Hortense tegen, vond haar goed en beminnelijk en talentvol, maar was bang, dat ze niet bij elkaar zouden passen.

Toen Josephine hem na den slag bij Marengo weer liet polsen, durfde hij niet regelrecht ingaan tegen wat wel een wensch van zijn machtigen broer kon zijn, doch zocht hij uitstel door uitvluchten. Hij wees op zijn slechte gezondheid en vroeg verlof om te gaan reizen, 't geen hem toegestaan werd. Hij ging naar Berlijn, Potsdam en Dantzig en kwam eerst in Februari 1801 in Parijs terug. En toen weer wilde hij deelnemen aan de expeditie naar Portugal. Toen hij vreesde dat men hem te Malmaison, waar hij gekomen was om afscheid te nemen, houden wilde, vertrok hij zelfs stilletjes in den nacht. Wel een bewijs, dat hij van een verbintenis met Hortense nog niet veel weten wilde. De wapenstilstand haalde een streep door deze zijn plannen, doch inplaats van de gelegenheid te gebruiken om naar Parijs terug te keeren, ging hij naar Barèges, waar hij de baden gebruikte, in de hoop er genezing te vinden voor wat hij rheumatisme in zijn hand meende te zijn, doch wat in werkelijkheid een begin van verlamming was.

Toen de vrede gesloten was, en zijn hand iets beter scheen, kwam hij eindelijk in de hoofdstad terug.

Intusschen kwam iets anders de vervulling van Josephines plannen in den weg treden.

Hortense was n.l. verliefd geworden op generaal Duroc, en wilde nu minder dan ooit van Louis weten. Bourrienne vertelt dat Hortense en Duroc, toen deze laatste in St. Petersburg was, zich van zijn (Bourriennes) bemiddeling bedienden om briefwisseling te voeren. 't Is echter de vraag of 't van de kant van Duroc, die ons beschreven wordt als een koel aangelegd, zelfs egoïstisch man, wel zoo ernstig gemeend was. Toen hem bij zijn terugkeer te

Parijs namens Napoleon Hortenses hand werd aangeboden, maakte hij er zich eerst af door te zeggen, „dat hij 't beneden zijn waardigheid achtte zich op te dringen aan een familie, die hem niet wenschte”, hiermee doelend op Josephine.

Toen hij hoorde, dat hij, indien hij toestemde in een huwelijk met Hortense, naar Toulon zou moeten vertrekken, omdat Napoleon niet het gezin van zijn schoonzoon en dochter met zich onder één dak wilde hebben, weigerde hij beslist, wijl hij hierin geen zin had. Napoleon wenschte nu ook, dat Hortense met Louis trouwde en hij en Josephine kregen dezen zoo ver, dat hij toestemde, ondanks zijn tegenzin in dit huwelijk. Ook Hortense maakte niet langer tegenwerkingen; wellicht omdat ze zich te zeer gewond voelde door het gedrag van Duroc en 't haar nu weinig meer schelen kon, wien ze tot man kreeg. In ieder geval vervulde ze, als ze Louis nam, de liefste wensch van haar moeder.

Madame Campan, die wist van Hortenses liefde voor Duroc, en van haar tegenzin in Louis, trachtte door allerlei voorspellingen van een zeer gelukkig huwelijk, omdat bruid en bruidegom zoo goed bij elkaar pasten, Hortenses gevoelens in deze richting te leiden. Heel goed slaagde ze niet bij deze pogingen; de twee toekomstige echtgenooten ontweken elkaar tijdens de verloving zoo veel mogelijk, slechts zelden voerden ze een gesprek, waar geen vreemden bij tegenwoordig waren, en beiden zagen er neerslachtig uit. Van Louis was men dit wel gewoon, omdat zijn ziekelijkheid hem humeurig en melancholiek gemaakt had. Van de anders zoo geestige Hortense moest dit echter wel opvallen. 't Schijnt echter, dat Josephine haar meerdere ernst verklaarde deels uit jonge-meisjesgrillen, deels uit de waardigheid, die uit haar nieuwe positie voortspoot. Alleen hierdoor, en door het feit, dat Hortense, hoewel haar stiefvader zooveel van haar hield, toch altijd tegen Napoleon op bleef zien en hem haar gevoelens over Louis niet durfde mededeelen, valt het te verklaren, dat Napoleon niet wist van Hortenses afkeer van Louis. En dit is uit de gedenkschriften, die hij later op Sint-Helena schreef, toch op te maken. Josephine, die zooveel van dit huwelijk verwachtte, minder voor haar dochter dan voor zichzelf, zal ook wel haar best gedaan hebben den consul onwetend te laten ontrent den aard van Hortenses gevoelens.

Den 3en Januari 1802 werd het huwelijk, dat aan beiden zooveel moeite en verdriet zou brengen, in de Tuilleries voltrokken.

Den volgenden dag had in het salon van het Hotel rue de la Victoire de plechtige kerkelijke inzegening plaats. De kerken waren toen n.l. nog niet heropend. Ook 't huwelijk van Murat en Caroline

Bonaparte, dat alleen burgerlijk voltrokken was, ontving nu de kerkelijke wijding.

V.

HUWELIJKSLEVEN.

Dadelijk na hun huwelijk vertrokken Louis en Hortense naar 't stille Baillon, een buiten van Louis.

Indien ze 't voornemen hadden gehad, met elkaar in 't reine te komen over hun verhouding, zonder hierbij door vreemde inmenging beïnvloed te worden, hadden ze moeilijk geschikter gelegenheid kunnen vinden. Baillon lag wel niet meer dan 10 mijlen van Parijs, doch 't was als verborgen in de bosschen, en de weg erheen was niet eens gebaad. Van onverwacht bezoek had men dus weinig last.

Jammer genoeg blijkt van zulk een voornemen absoluut niets. Louis schrijft later zelf in een brief aan Hortense: „Wat een tranen, een klachten en een treurigheid kenmerkten deze periode. En al de verdere dagen, die we genoodzaakt waren met elkaar te leven!”

Lang bleven ze dan ook niet te Baillon, reeds na een week keerden ze naar Parijs terug, ongetwijfeld tot groote vreugde van Hortense, die behoefte had aan vermaak en afleiding. Ze vestigden zich in de rue de la Victoire, in de voormalige woning van Napoleon en Josephine. Madame Campan maakte van hun terugkomst in de hoofdstad gebruik om Hortense een van haar talrijke brieven te schrijven, waarin ze haar als 't ware de gedachte opdrong, dat het huwelijksgeluk nog wel komen zou. „Gij zijt ongetwijfeld nog een weinig in de war, mijn engel, door al de gebeurtenissen, die met een huwelijk samengaan.... Weldra zult ge van niets meer weten dan van 't geluk, een tweede ik te bezitten, een vriend, een vertrouwde van al uw gedachten, van al uw vreezen, van al uw wenschen, van al uw verzoeken.”

In zooverre scheen Louis de pogingen van de oude dame te begrijpen en te waardeeren, dat hij, in haar een bondgenootte ziende, haar uitnodigde met hem en zijn vrouw te komen dineeren. Doch verder koos hij al zeer vreemde middelen, om zijn vrouw aan zich te verbinden. Hij vond het namelijk noodig haar al de ware en valsche geruchten, die over Josephine, in omloop waren, zoowel over haar tegenwoordig als over haar vroeger leven, toen ze nog madame de Beauharnais was, mede te deelen!

Hij voegde erbij: „gij zijt nog een Bonaparte, onze belangen zijn de uwe, die van uw familie gaan u niet langer aan.” Men kan nagaan, welk een invloed dit moest hebben op Hortense, die veel van haar moeder hield, en die, voor zoover ze zich haar

eerste kindsheid herinnerde, natuurlijkerwijs al de schuld wierp op haar toen steeds afwezigen vader, en niet op de haar met zorgen omringende en liefhebbende moeder. En wat het verdere leven van haar moeder betreft: Hortense was op de kostschool, toen, ten tijde van Napoleons verblijf in Egypte, Josephines gedrag 't meest aanleiding gaf tot al dan niet gegronde aanmerkingen. En later had ze gezien, dat Josephine zich gedroeg als de trouwe gade van den steeds machtiger wordende Napoleon, terwijl in dien tijd van Hortenses huwelijk de consul — zelf nog vol liefde voor zijn vrouw was.

Geen wonder, dat ze de zoogenaamde onthullingen van Louis met weezin ontving en dat haar hart zich voorgoed toesloot voor den echtgenoot, die met zoo schendige hand durfde raken aan de moeder, die zoowel Eugène als haar dierbaar was! Zelfs indien ze haar man had liefgehad zou zij een dergelijk iets moeilijk van hem hebben kunnen verdragen.

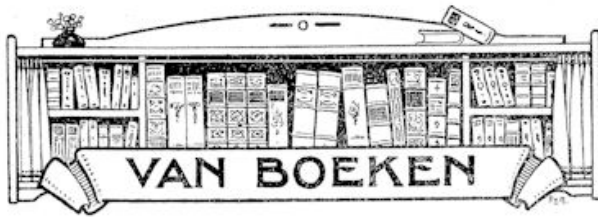
Naar buiten werd niet openbaar, hoe de stand van zaken tusschen die twee echtelieden eigenlijk was. Alleen die 't meest met de jonggetrouwden in aanraking kwamen wisten of vermoedden er iets van. Als vóór haar huwelijk deed Hortense druk aan uitgaan en feesten bijwonen.

Madame Campan gaf in dezen tijd met haar leerlingen een opvoering van Racine's treurspel „Esther”, en smaakte de voldoening, dat daarbij niet alleen Hortense en haar man, en de geheele Parijsche elite, doch ook Napoleon zelf met zijn vrouw tegenwoordig waren. Voor ons Nederlanders is 't wel belangwekkend te vernemen, dat men onder de toeschouwers ook zag den prins van Oranje, zoon van den verdreven stadhouder Willem V, die ter regeling van zijn zaken in Parijs vertoefde.

Hoewel Hortense nooit zeer sterk was, en haar gezondheid in dien tijd te wenschen overliet, dacht ze er toch niet aan thuis te blijven en zich in acht te nemen, zooals madame Campan haar raadde. En geheel onbegrijpelijk is dit ook niet, als we bedenken, aan welk een leven ze tot hiertoe gewoon was, en hoe onaangenaam het gezelschap van haar toen reeds ziekelijken echtgenoot haar moest zijn. Van de aanwezigheid van dezen laatste had ze trouwens niet lang last, toen ze nauwelijks een maand getrouwd waren, vertrok hij alleen naar Baillon en vandaar naar Barèges, om er de baden te gebruiken. Doch ook alleen in de echtelijke woning voelde het aan drukte en gezelschap gewende vrouwtje zich niet op haar gemak; vandaar dat ze er de voorkeur aan gaf uit te gaan en feesten bij te wonen, al gebood de voorzichtigheid wellicht anders.

En er was gelegenheid genoeg om feest te vieren in het Frankrijk van die dagen. Eerst was er Napoleons benoeming tot consul voor 't leven, welke waardigheid hem tevens het recht gaf, zelf zijn opvolger te wijzen. En daarna werd het concordaat met Rome gesloten, welke gebeurtenis natuurlijk gevierd moest worden, allereerst door een Te Deum in de Notre Dame, waarbij de consul met groot gevolg tegenwoordig zou zijn. En op denzelfden dag, nog voor men naar de Notre Dame ging, had in de Tuilleries de ratificatie van den vrede van Amiens plaats.

(Wordt vervolgd.)

Het groote stille Licht, door ELISABETH FRANKE. Uitgave van de Uitgeversmaatschappij E. J. Bosch Jbzn. te Baarn.

Dit is een boek, dat je bedroefd maakt en blij en ik ga vertellen waarom dat zoo is.

Ruth is een Duitsche onderwijzeres. Zij weet zich bedrogen in haar liefde, lijdt onder een druk en zeer vermoeiend leven en dan, op een danspartijtje, geeft ze bloed op. Straks reist ze naar Davos. Davos! Dat wil voor zoo menigeeen zeggen.... het einde. De liders aan tuberculose zijn uitgestootenen; ze vormen samen een heel afzonderlijk deel van de maatschappij en ze worstelen wanhopig tegen lijden en dood.

Ze worstelen allen op hun eigen wijze. Ze worstelen, door tegen den naderenden dood het leven te stellen met scherts en spel en lach, met geflirt en mingekoos; ze worstelen, door zich, zij het dan ook met een strak gelaat en met samengeknepen lippen, op de ruststoel te leggen en de raadgevingen van den dokter nauwgezet te volgen, ze worstelen, tot ze het vrijwillig of gedwongen opgeven of.... de overwinning hebben behaald.

En ze zijn allen menschen.

Van die *menschen* nu vertelt Elisabeth Franke en ze vertelt goed. Als we haar boek lezen, *zien* we de menschen zich bewegen, we *hooren* ze praten, we lijden met hen mee en we treuren over hun zonde en schuld.

Want dit boek spreekt wel luide van zonde en schuld.

Daar is de moeder, die, om aan haar zingenot voldoening te kunnen geven, haar doodziek kind

verwaarloost; daar is de dame, die op de ziekenstoel zich bezig houdt met waarzeggerij, daar is de echtgenoot, die ongeduldig wordt als zijn vrouw toch zóo lang ziek blijft en haar dan met ongemotiveerde beschuldigingen overlaat.

Daar is ook de zonde en schuld van Ruth, die wanhopig wordt en het besluit neemt, maar een eind te maken aan haar leven. En daar is ook de genade Gods, die redt, en moed geeft en hoop en doet overwinnen, ook als de dood komt.

De schrijfster kent het leven in Davos en het landschap van Davos. Ze teekent de bergtoppen, die bedekt zijn met de sneeuw, waarop de zon schittert; ze verhaalt van het stille Firnlicht, dat toch ook eindelijk de dalen bereikt; ze ziet heel het leven van Davos in het licht van Davos.

Juist omdat dat boek zoo echt is, ontroert het en daarom ook begrijpen we het zoo goed, wat de jonge man moet lijden, die eindelijk afstand doet van zijn geliefde; wat de vrouw moet doormaken, die door haar man wordt gescholden, wat er omgaat in het kind, dat naar huis reist om te sterven.

We komen onder den indruk van de werkelijkheid van dit boek en, als we het gelezen hebben, *goed* gelezen hebben, kunnen we zeggen, dat we weer een paar levenservaringen rijker zijn geworden.

* * *

Maar, als we van dit boek niet meer zeiden, zouden wij het onrecht doen.

De heldin van het verhaal is Ruth, die in haar brieven van het leven in Davos vertelt.

Uit dit boek nu leeren we Ruth kennen en bovenal de worsteling, waarmee ze uit het duister komt tot het groote, stille licht.

Als Ruth in Davos komt, zal ze strijden, strijden tegen ziekte en dood. Ze heeft een flink karakter, weet van lijden en dulden, kan niet zien, dat iemand zich in het aangezicht van den dood nog met beuzelarijtjes bezig houdt.

Zij is het, die haar buurman op de ligstoel opvroolijkt, een verlaten meisje troost, een jonge dame tot geregelde werkzaamheid wil brengen.

Dan neemt haar ziekte een ernstige wending en geeft ze den strijd op. Dan komt ook haar oogenblik van wanhoop en wil ze er maar een einde aan maken.

Door haar dokter wordt ze thuis gebracht.

Langzaam, langzaam begint ze te zien het groote, stille licht.

Dan leert ze juffrouw Burkart kennen en Gritli, het meisje, dat straks naar huis gaat om te sterven: ze leert het wonderbaar geheim kennen van de kracht, die ons toekomt van onzen Heere Jezus Christus.

Zie het maar aan de bijbelheiligen ; dat waren mannen en vrouwen van karakter, menschen van sta-vast. Zie eens hoe Petrus na zijn bekeering Petrus is gebleven en nog méér Petrus is geworden; de *vurige* Petrus is nooit zoo vurig geweest dan toen hij streed voor zijn Heer.

En kom nu eens in onzen tijd. Wat een jammerlijke halfslachtigheid. Doen, zooals anderen doen, spreken, zooals anderen spreken, zich kleeden, zooals anderen zich kleeden.

We zijn geen persoonlijkeden meer, ons werk heeft niets persoonlijks meer en in ons vereenigingsleven is ook niets persoonlijks meer.

Een clubje, een kringetje, een reglement, een weinig werk, maar dat werk draagt geen persoonlijk cachet ; het is het werk van een bepaald aantal mannen en vrouwen, die, allen op dezelfde wijze, met dezelfde middelen, op denzelfden tijd allen hetzelfde doen.

Als we maar méér kinderen Gods waren.

Want zie, als we ons aan God geven, dan doen we het gehéél. Wij, zooals we zijn. En dan wordt in ons hart een geheel eenig werk verricht, een werk, zooals nooit in het hart van een ander kan verricht worden, omdat een ander mensch nooit aan mij gelijk kan worden.

Dan spreek ik ook van dat werk Gods op mijn eigen wijze, en in eigen klanken. En als ik nu zelf straks een werk Gods ga doen, dan doe ik dat op mijn eigen wijze, met eigen middelen, zooals dat nooit één ander zou kunnen.

Een andere kan wel zingen, maar niet zooals gij het kunt. Een andere kan wel uw werk doen, maar niet zooals gij het doet. Gij moet aan God geven, omdat gij uzelf aan Hem geeft, een *eigen* arbeid, uw *eigen* lied, uw *eigen* lach.

Wie zijt ge nu in uw vereenigingsleven? In den arbeid voor Gods Koninkrijk? In den arbeid der barmhartigheid?

Van binnen uit!

Uw hoofd is niet in de eerste plaats noodig en uw hand ook niet, maar uw *hart*. Uit uw *hart* zijn de uitgangen des levens, de uitgangen van dat *eigen* leven, dat zich openbaart in *eigen* handelingen. Wanneer we dichter bij God leven, wanneer het ons meer om Hem te doen is, dan eerst worden we mannen en vrouwen, die iets te zeggen hebben, die iets te doen hebben, die met een eigen werk komen.

En dan krijgt ons werk eerst beteekenis, dan winnen we invloed..... och, neen, dan wordt door ons de invloed van onzen Heer en Heiland grooter. Is dat niet wonderlijk?

Hij wil ons gebruiken, wij mogen middelen in Zijn hand wezen en nu wil Hij ons juist hebben zoo-

als wij zijn. Hij heeft geen twee menschelijke instrumenten die aan elkaar gelijk zijn en Hij brengt ons precies op de goede plaats en doet ons werken op het juiste oogenblik.

Dat is genade, enkel genade, en, als we maar dicht bij God leven, leeren we in die genade *roemen*. Dan leeren we voor die genade *danken*.

* *
*

De Heiland staat tusschen Zijn discipelen.

Daar is een werk te doen.

Wie zal Hij zenden?

Zijn aller oogen op Hem gericht? Verlangt ieder er naar, óók uitgezonden te worden?

Als wij eerst discipelen en discipelinnen zijn, moet daar een stille bede leven in ons hart: Heere, zend mij!

Dan zal Hij zenden, een iegelijk tot den arbeid, dien hij en hij alleen kan doen. Zij het dan een arbeid in nederigheid, zij het een arbeid in eere en aanzien, zij het een arbeid in 't licht van den vollen dag of in de schemering van den avond, het doet er niet toe. 't Is een arbeid voor Hem, die ons aan ons zelf terugschonk en ons maakte tot nieuwe *schepselen*.

K.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS
KONINGIN VAN HOLLAND

Bij dit alles kwam nog het in onze oogen onbelangrijke, maar voor Hortense veel beteekenende feit, dat ze een van haar liefste wenschen door Napoleon vervuld zag: er werd n.l. te Malmaison een echt theater ingericht. En 't was voor Hortense en haar omgeving een van zelfsheid, dat er nu meer dan ooit comédie gespeeld moest worden.

Zeer waarschijnlijk gevoelde ze de afwezigheid van haar man meer als een soort verlichting dan als een gemis. Bijna kon ze denken, dat alles wat met haar huwelijk in betrekking stond, slechts een droom was. Trouwens tijdens de afwezigheid van haar moeder, die weder te Plombières vertoefde, nam Hortense geheel de honneurs waar te Malmaison. Louis zag dit met leede oogen, daar hij, ondanks zijn gedrag tegenover Hortense, toch ja-loersch was. En Duroc, de vroegere uitverkorene van Hortense, was immers nog steeds gouverneur

van Parijs en kwam ongetwijfeld dikwijls te Malmaison. Spoedig kon hij op dit punt gerust zijn, want Duroc trouwde met de eenige dochter van een rijken bankier, Nievès Hewas d' Alménara. De bruid was een kostschool-kennisse van Hortense, en madame Campan ontzag zich niet Hortenses bemiddeling in te roepen voor het tot standbrengen van dit huwelijk. Voor ons gevoel een wel wat vreemd verzoek, waaraan Hortense niettemin voldeed. Omdat zij zelve toch niets meer voelde voor Duroc? Of alleen ten gevolge van haar zacht beminnelijk karakter? Hieromtrent hebben we geen zekerheid, daar Hortense er zich nooit over uitgelaten heeft.

Meer hinder dan van de aanwezigheid van Duroc had Louis van het feit, dat de vijanden zich niet ontzagen allerlei lasterlijke geruchten te verspreiden omtrent Napoleons verhouding tot zijn stiefdochter, die nu zijn schoonzuster was. Hoewel de loop der gebeurtenissen de lasteraars in 't ongelijk stelde, en Louis op dit punt in de onschuld van zijn vrouw moest gelooven, hebben deze geruchten toch zijn latere verhouding tegenover Napoleon beïnvloed.

Den 21 September 1802 vertrok Napoleon met zijn hofhouding (want zoo mogen we zijn omgeving nu wel noemen) naar St. Cloud, dat hij voortaan bewonen zou, wanneer hij niet te Parijs vertoefde, wjl Malmaison te klein begon te worden.

Hortense ging niet mee naar St. Cloud, doch vertrok naar Parijs. Echter niet naar het oude huis in de rue de la Victoire, doch naar een nieuw en grooter, dat zij en Louis van Napoleon ten geschenke hadden gekregen. Daar werd, den 10den October 1802, hun eerste zoon geboren: Napoleon Charles. Louis was toen ook in Parijs teruggekeerd, 't zij eigener beweging, 't zij op aandrang van zijn machtigen broer die niet wilde dat hij aanleiding tot praatjes gaf, zooals 't geval zou geweest zijn bij zijn afwezigheid. Wellicht kon nu nog de schijn gered worden.

Slechts met zeer groote reserve kan men aannemen wat Josephine, een maand later, aan haar moeder schreef: „Louis Bonaparte zal u schrijven om u de geboorte van zijn zoon te melden; hij is de gelukkigste van alle menschen, nu hij vader is, vooral van zulk een flinke jongen. Ik deel u met genoeg mede, dat hun huwelijk zeer gelukkig is en dat ze elkaar zeer liefhebben”.

Maar toch is 't mogelijk, dat de jonggeboorne als verbindingsschakel tusschen de echtelieden diende. Louis spande zich tenminste in, om een verrassing voor zijn vrouw te bedenken, en liet door

Isabey een miniatuur-portretje van zijn kleine jongen schilderen.

't Is echter te vreezen, dat madame Campan maar al te zeer gelijk had, toen ze aan Hortense schreef: „Men heeft mij gezegd, mijn engel, dat Monsieur Louis zoozeer de moeder van mijn kleine zoon geëerd en gevierd heeft; ik was er verrukt over en zij zal 't ook geweest zijn, want haar hart is gevoelig. Maar ik ken haar al te goed, deze mama van de lieve Napoleon in de wieg: heeft zij 't ook getoond?” Indien ze 't laatste deed, en beiden voor een oogenblik hun oude grieven vergaten, lang heeft deze verbetering toch niet geduurd. Maar bij wat haar nog wachtte had Hortense nu toch een groote troost: ze was moeder! Ze had een wezentje, om lief te hebben en voor te zorgen! Haar leven had een doel!

VI.

ONVOORZICHTIGHEID EN LASTER.

Gedurende een vijftal maanden scheen het, alsof er na velerlei twist en misverstand, tusschen de jonge echtelieden een betere verhouding gekomen was. In dezen tijd was het, dat Hortense het portret van Louis maakte, in zijn uniform van kolonel van het 5de regiment dragonders. Wel vergezelde haar man haar niet op al haar uitgangen, doch dit kan toegeschreven worden aan zijn immer slechten gezondheidstoestand. Zelfs schijnt Louis het voornemen opgevat te hebben, met zijn vrouw naar Italië te gaan, om daar den winter door te brengen. Hier kwam echter niet van, en hij bleef te Parijs tot de staat van zijn gezondheid hem toeliet zich te Joigny bij zijn regiment te voegen. Hij verwachtte nogal iets van zijn verblijf daar, want men had hem aangeraden baden van rozijnepitten te gebruiken. Toen reeds weigerden de vingers van zijn rechterhand hem hun dienst, wat een zeer groot ongemak was. Half Maart vertrok hij. Napoleon wilde hem kort daarna generaal maken, doch hij weigerde, omdat hij commandant van zijn dragonders wilde blijven. Dat Napoleon toen hem toeliet bij zijn nieuwen rang dit commando te behouden, wat geheel tegen den regel was, bewijst wel, dat de oudere broer veel overzien kon van den jongeren, die in vroeger jaren zijn lievelingsbroeder was.

Hortense vertoefde na zijn vertrek weer veel aan 't hof van den consul, en wijdde zich verder aan de opvoeding van haar eersteling, die reeds een allerliefste jongen was. Men vond toen, dat hij met zijn frissche kleur, zijn heldere blauwe oogen en zijn zachte blonde haren op zijn moeder leek. Napoleon, die zelf geen kinderen had, was dol op hem. Eens zat hij met hem op den grond van Josephines kleed-

kamer, terwijl deze, omringd van haar hofdames, zich gereed maakte voor de audiëntie aan de gezanten. Een prefect kwam zeggen, dat het tijd was. Napoleons gezicht, pas nog vroolijk, werd ineens streng en hard. Hij nam Josephine bij de hand en zei opgewonden bijna: „Laat ons gaan.” Binnenkomend groette hij niemand, doch begaf zich regelrecht naar den Engelschen gezant, wien hij de heftigste verwijten maakte over het niet-nakomen van het tractaat van Amiens. Dat was het begin van nieuwe vijandelijkheden tusschen Frankrijk en Engeland.

Toch dacht men te St. Cloud, waarheen in April 't hof verplaatst was, nog aan weinig anders dan aan de wijze, waarop men zich 't best vermaken kon. Den 24sten Juni werd het echter stiller, want toen vertrokken Napoleon en Josephine voor een reis door het Noorden van Frankrijk en door België.

Hortense, nu ook beroofd van 't gezelschap van haar moeder, en, naar 't schijnt, zonder tijdingen van haar man, voelde zich als een jonge weduwe. Jammer voor haar niet zoozeer wat betrof de rouw, als wel wat aangaat de vrijheid. Omringd van haar vriendinnen, evenals zij oude leerlingen van madame Campan, voelde ze zich weer geheel 't kostschoolmeisje van vroeger. Haar vroolijkheid, in de tegenwoordigheid van haar man onderdrukt, kwam weer boven; zelfs de lust in dwaasheden, waarom ze uitbundig lachen kon, ontwaakte opnieuw. Soms nam madame Campan de leiding; bij de pic-nics, die zij organiseerde, ging alles behoorlijk. Doch bijwijlen bezochten de jonge vrouwtjes, wier mannen meest het hof gevolgd waren, gelegenheden van vermaak, waar ze vroeger nog nooit geweest waren. Zij omringden zich met mysteries en meenden, niet herkend te zullen worden. Ze hadden ook wel cavaliers, die haar geleidden; men noemt onder hen zelfs den prins van Oranje, die nog steeds in Parijs vertoefde. 't Was niet zóó, dat de jonge vrouwen verkeerdheden deden, doch 't gezelschap en de toon waren niet volgens haar stand en de hooge plaatsen, die ze innamen. Beter hadden ze gedaan, wanneer ze een voorbeeld hadden gegeven van ingetogenheid. Doch zóó, we zagen het reeds, was de geest in 't Parijs van die dagen niet. Geruchten over haar uitstapjes, over de geheimzinnigheid, waarmee ze zich omringde, en waardoor de zaken een slechter aanzien kregen dan ze in werkelijkheid hadden, werden door lasteraars gretig verspreid en aangedikt. Ze bereikten den eersten consul, en die maakte er gauw een eind aan door de vriendinnen van Hortense met haar mannen op verre expedities te zenden. Doch ook Louis kreeg te Montpellier, waar hij vertoefde, kennis van de geruchten. Het lag niet in zijn aard, deze licht op te nemen en te

beschouwen als dwaasheden van een jong en teveel alleen gelaten vrouwtje. Daarvoor was hij te ja-loersch en te argwanend. Liefst was hij dadelijk naar Parijs teruggegaan, om zijn geschonden eer te wreken, doch allerlei zaken hielden hem nog op. Eindelijk, 10 September, kwam hij, volgens de krantenberichten, zelfs geheel hersteld, wat zijn gezondheid betreft. De reis en 't wederzien verzachtten zijn gevoelens niet: omdat hij in den grond der zaak een zwak karakter had, meende hij door uiterlijk machtsvertoon zijn gezag te moeten handhaven. Heftige scènes volgden, en Hortense werd door verbod op verbod voor verdere afdwalingen, die eigenlijk niet anders dan onvoorzichtigheden waren, bewaard. Zelfs kwam Louis er toe haar brieven te openen en aan haar deuren te luisteren. Begrijpelijk, dat het huwelijksgeluk nu verder dan ooit wegvluchtte.

't Lag niet in Hortenses karakter, met verwijten en vinnigheden te antwoorden. Ze werd weer koel, gereserveerd, doch bleef voor 't oog zacht en zelfs beminnelijk. En juist hierdoor verbitterde Louis, die haar niet begreep, nog te meer. Ook anderen hebben beweerd, dat Hortenses lieftalligheid aangeleerd was, en niet uit haar karakter voortkwam. Ongewijfeld heeft de opvoedingsmethode van madame Campan, die immers zooveel gewicht aan het uiterlijk voorkomen hechtte, ertoe bijgedragen om Hortense te maken tot wie ze was. Doch dit is nog geen reden om haar van bewuste huichelarij te beschuldigen. Er zijn meer vrouwen, die zich zelf te hoog achten om scènes te maken, en daarom zwijgen en uiterlijk onderworpen blijven onder onverdiende verwijten. Haar liiden is er niet lichter om dan dat van anderen, die grofheid tegenover grofheid stellen.

Hortense zelve spreekt er later van, dat ze te trotsch was en teveel gevoel van eigenwaarde bezat en dat ze te verschillend aangelegd waren om elkaar te begrijpen. Haar vroolijkheid moest wel vreemd voorkomen aan Louis, die zijn kwalen en 't verdriet om zijn niet-kunnen-huwen met Emilie de Beauharnais, die hij nooit vergat, eer koesterde dan dat hij er zich tegen inzette. Voeg daarbij een voortdurend liiden, dat sterk op zijn zenuwen werkte, en waardoor zijn humeur zeer veranderlijk was. En verder zijn slechte meening omtrent Josephine, wier invloed hij steeds bij Hortense meende op te merken. Het kon bijna niet anders, of hun huwelijk moest ongelukkig zijn. Alleen wanneer zij hun echtvereniging gezien hadden als een verbond, voor God gesloten, 't welk alleen daarom reeds heilig gehouden had moeten worden, zouden ze in deze gedachte steun hebben kunnen vinden om naar een beter wederzijdsch begrijpen te trachten. Doch de religie, wier uiterlijke band alleen reeds voor veel

misstappen kan behoeden, werd langen tijd in Frankrijk niet eens geduld. En hoewel nu de band met de kerk weer was vernieuwd, hoe zouden ze steun hebben kunnen vinden in wat hun eigenlijk geheel vreemd was?

Louis, die zich immers ernstiger achtte dan Hortense, had moeten rekenen met haar opvoeding en met dit ontbreken van allen hooger steun.

Indien hij-zelf nu nog getracht had haar leidsman te zijn, had veel goed kunnen worden. Doch in plaats hiervan liet hij haar bijna geheel aan haar zelve over, om haar met verwijten te overladen als haar zucht naar genot en vroolijkheid haar parten speelde. Wanneer we dit naar voren brengen, willen we niet Hortenses gedrag in alles goed praten, doch willen we trachten het te doen begrijpen.

Gelukkig voor zijn gemoedsrust vond Louis wel dra gelegenheid zijn vrouw te onttrekken aan een omgeving die hij schadelijk voor haar achtte, en die ook inderdaad weinig geschikt was om haar ernst en bedachtzaamheid bij te brengen. Zijn regiment vertrok n.l. van Joigny naar Compiègne, en van die gelegenheid maakte hij gebruik om niet alleen zelf daarheen te gaan, doch ook zijn vrouw en kind mee te nemen. Had hij steeds zoo gehandeld, in plaats van te ontvluchten aan 't gezelschap van de vrouw, die schoon hem opgedrongen, nu toch aan zijn zorg was toevertrouwd, wie weet hoeveel verdriet hij zichzelf gespaard had.

VII.

„HARE KEIZERLIJKE HOOGHEID PRINSES LOUIS.”

't Was voor Hortense als een verbanning, dit vertrek van het drukke, vroolijke Parijs naar een kalme garnizoenstad in de provincie.

Ze schikte zich er echter goed in; deed haar best haar woning gezellig te maken en wijdde zich voornamelijk aan de beoefening van de kunst. Ze schilderde veel en deed ook aan muziek, zelfs componeerde ze enkele romances. Hoewel we uit de brieven van madame Campan en soms uit een verwijt van Josephine, den indruk krijgen, dat ze een trage correspondentie was, nam 't schrijven van brieven aan haar vele vriendinnen toch een deel van haar tijd in beslag.

Heel lang duurde haar verblijf te Compiègne niet. Na enkele maanden keerde ze met haar man en haar zoontje naar Parijs terug, waar intusschen het proces-Enghien, waarop we hier niet nader ingaan, de gemoederen in felle beroering had gebracht. Hoewel het eerst leek, dat de terechtstelling van dezen vorst Napoleons positie schaden zou, was het

Fransche volk toch genoeg verontwaardigd over de samenzweringen, die tegen den eersten consul gesmeed werden, om hem trouw te blijven niet alleen, doch tot nog hooger waardigheid te roepen. Op 30 April 1804 deed Curée in het consulaat het voorstel, dat het bestuur van de republiek zou worden toevertrouwd aan een keizer en dat dit keizerschap erfelijk zou worden verklaard in het geslacht van Napoleon Bonaparte. Natuurlijk was dit niet maar een voorstel zoo van hem zelf, doch was de zaak van te voren overlegd. Er was dan ook maar één senaatslid tegen, n.l. Carnot. En dat niet omdat hij Napoleon die positie niet gunde, doch omdat hij in Frankrijk de republikeinsche regeeringsvorm, zooals die in Amerika bestond, had willen zien ingevoerd. 't Zou met Napoleon waarschijnlijk geheel anders zijn afgeloopen, wanneer hij zoo gehandeld had, doch mannen met zijn capaciteiten komen als vanzelf naar voren en hun karakter laat hen niet toe op een zeker punt terug te treden. Ook was het met het oog op de vele vijanden van Frankrijk wel noodig, dat het bestuur berustte, en bleef berusten, in de hand van een sterk man. We zien nu immers dagelijks rondom ons, welk een chaos van dat telkens verwisselen van aansprakelijke regeeringsmannen 't gevolg is.

Den 4en Mei nam ook de senaat het voorstel aan, en den 18en kwamen de leden van den Senaat plechtig het erfelijk keizerschap aan Napoleon aanbieden. En een volksstemming bekrachtigde dit besluit. Frankrijk had genoeg van al de proefnemingen en wisselingen; het wilde rust.

Nu kwam echter ook de erfopvolging ter sprake. En wat was natuurlijker, dan dat Napoleon dacht aan zijn kleinzoon, Napoleon Charles, van wien hij zooveel hield? Joseph, zijn oudere broer, had niets dan dochters; met Lucien leefde hij in onmin, evenals met Jerome, beiden uit oorzaak van een huwelijk dat niet naar Napoleons zin was; terwijl de kinderen van Napoleons zusters niet den naam Bonaparte droegen. Napoleon wilde nu zijn kleinzoon als zijn opvolger aanwijzen; de kleine Napoleon zou aan 't hof worden opgevoed en in rang dadelijk volgen op den keizer. Hortense wilde hierin wel berusten, hoewel ze 't gevaar vreesde, waaraan haar kleine jongen door deze verheffing zou bloot gesteld worden. De Bonapartes echter waren woedend. Hoewel Napoleon geheel uit eigen kracht tot deze hoogte was geklommen en zij zelf hun eer en aanzien aan hem dankten, gedroegen ze zich, of ze alle mogelijke recht hadden hem in zijn waardigheid op te volgen. Zelfs Louis deelde dit inzicht en wilde niet achterstaan bij zijn zoon.

(Wordt vervolgd.)

En eindelijk: onze eigen ellende, waarvan maar heel enkelen zich bewust lijken — of zouden het er vélen zijn...?

Ellende.

O, er is veel tegen te doen.

Dat moeten we ook.

Maar nóg iets is er, dat we doen moeten.

— We kennen wel dien diep-ontroerenden zendbrief van Jakobus, den apostel van het „Weest dan lankmoedig, broeders!...”

En dit zegt hij:

„Belijdt elkander de misdaden en bidt voor elkander, opdat gij gezond wordt. Een krachtig gebed des rechtvaardigen vermag veel.”

— — Bidden wij dan.

P. v. R.

TWEE LEGENDEN

door HERMANNA.

Het Adonisroosje of bloeddruppeltje. Het bloempje, dat onder dezen naam bekend staat, is eigenlijk een grasanjertje van scharlakenroode kleur.

De legende, die er aan verbonden is, brengt ons in den Hof van Gethsemané, de plaats, die wij, vooral in de komende dagen, niet anders dan met den grootsten eerbied willen noemen.

Christus' lijden had in den nacht, voorafgaande aan den Goeden Vrijdag, hier in den stillen olijvenhof, het hoogtepunt bereikt. „Vader, indien het mogelijk is, neem dezen drinkbeker van Mij...” zoo had Hij, in angst en zielepijn, tot driemaal toe, gebeden, terwijl Zijn zweet als bloeddruppels op de aarde viel.

Het donkere mos, zoo zegt de legende nu, dronk deze hartetranen in, maar zie, toen de zon den volgenden morgen door de takken der olijfboomen scheen en de plaats, waar Christus geworsteld had, met haar stralen kuste, sloeg een bloempje de oogen op, dat had een kleedje aan, rood als bloed, en daarom heet het ook: *bloeddruppeltje*.

De passiebloem, die oorspronkelijk uit de tropische wouden van Amerika gekomen, sinds langen tijd bij ons inheemsch is geworden en schitterend wit tot zacht lila van kleur is, drukt in haar naam al uit, dat men haar met Christus' lijden in verbinding heeft willen brengen.

De legende verhaalt ons, dat zij aan den voet van het kruis op Golgotha heeft gebloeid en zich liefdevol om de voeten van den Heiland gerankt heeft,

teneinde met haar bladeren Zijn wonden te verkoe-len.

De symboliek heeft in de verschillende deelen der bloem overeenkomst willen zien met de martelaarsteekenen van Christus. Reeds in 't jaar 1653 heeft een botanicus, in zijn werk over de cultuur der bloemen, de volgende vergelijkingen genoemd:

De drie nerven stellen de nagels voor, waarmee de Heer aan het kruis werd gehecht. De met rood besprenkelde krans van meeldraden is de doornenkroon, de stamper is de kelk, de ranken herinneren aan de geesels, de vijf stofkolfjes aan de woorden van den Gekruisigde.

Anderen vergelijken den krans meeldraden met een stralenkrans, de vijfplippige bladeren met de handen der vervolgers, die Christus voor het gerecht sleepten. De tien bloembladeren stellen de apostelen voor; de twee, die ontbreken, zijn Petrus, die den Heiland verloochende en Judas, die Hem verried.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

Napoleon vroeg eens schertsend aan zijn kleinzootje: „Weet je wel, kleine bengel, dat je kans hebt om eens koning te worden...?” waarop Caroline Murat, die dit hoorde, dadelijk vroeg: „En Achille?” „O,” zei Napoleon, „Achille wordt een goed soldaat.” Caroline was zeer gebedgd over dit antwoord, waarover Napoleon zich innerlijk vermaakte. Schertsend zei hij tegen zijn kleinzoon: „In ieder geval raad ik je aan, wanneer je leven je lief is, geen lekkers aan te nemen, dat je neefjes je aanbieden.” Om Louis geheel ontoegankelijk te maken voor de aanbiedingen ten gunste van zijn zootje kwam men nog eens terug op de lasterlijke geruchten, die, voor de geboorte van den kleinen jongen, in omloop waren geweest over Napoleons verhouding tot Hortense. Men vroeg hem, of deze geruchten niet méér schijn van waarheid zouden verkrijgen wanneer Napoleon, met voorbijgang van zijn broers, den kleinen Napoleon tot opvolger koos. Die gedachte alleen al was genoeg om den achterdochtigen, jaloerschen Louis woedend te maken. Hij zwoer, zich in de Seine te zullen werpen, wanneer Napoleon den kleinen jongen als zijn kind aannam. En hij dreigde het land te zullen verlaten,

wanneer de keizer niet van zijn voornemen afzag; hij wilde dan wel eens zien, of deze een kind aan zijn vader zou durven ontrooven! De opvolging werd dus zoo geregeld, dat Joseph of Louis werden aangewezen, wanneer Napoleon geen manlijke afstammelingen had. Doch er was een clause, die den keizer toeliet kinderen of kleinkinderen van zijn broers als zijn eigene aan te nemen, zoolang deze geen achttien jaar waren. En hierop vestigde Napoleon zijn hoop, nu hij niet dadelijk zijn wensch vervuld kon zien. Voor Hortense waren 't moeilijke dagen geweest, die aan deze regeling vooraf gingen. Zij zelve vreesde de verhooring van haar zoon meer dan ze die wenschte, doch Louis verdacht haar ervan, dat ze Napoleons plannen steunde en 't sprak bijna vanzelf, dan zijn slecht humeur haar 't leven weer moeilijker maakte dan gewoon. Hij dreigde zelfs, haar van haar kind te willen scheiden, wanneer hij merkte dat ze de inzichten van den keizer begunstigde. Dit was voldoende, om haar geheel onderworpen te maken, iets ergers dan scheiding van haar kind kon ze zich niet indenken. Haar vroolijkheid verdween zoo volkomen, dat haar kennissen zich er ongerust over maakten.

Napoleons verheffing tot keizer beteekende ook voor haar verheffing van rang. Zij, zoowel als de vrouw van Joseph, werden nu prinses en kregen den titel: „Keizerlijke Hoogheid.” Zeer tot spijt van haar schoonzusters. 't Was weer Caroline, die zich zoo boos maakte aan het diner, waar Napoleon als met opzet telkens deze nieuwe betiteling gebruikte, dat de tranen haar over de wangen liepen. Den dag daarna in Napoleons kabinet, maakte ze 't zoo bont dat deze uitriep: „Men zou denken, dat wij de kroon van wijlen onzen vader geërfd hebben. Neen, ik heb de kroon van Frankrijk op den grond gevonden, en dien met de spits van mijn degen opge-raapt.” Caroline viel ten slotte in zwijm, en om haar tevreden te stellen mochten ook zij en de andere zusters van Napoleon verder den titel voeren van „Keizerlijke Hoogheid.”

Hoewel zij nu prinses was, en haar man grootmaarschalk, voelde Hortense zich niet gelukkig. Hoe zou ze, in haar meisjesjaren, genoten hebben van de weelde en schittering aan het keizerlijke hof. Nu zei ze alleen: „Mijn schoonvader is een komeet en wij zijn zijn staart; wij moeten hem volgen zonder te weten waarheen.”

Napoleon had haar en Eugène officieel tot zijn kinderen aangenomen. Doch ondanks dit verkeerde Hortense juist in deze dagen in grooten angst over het toekomstig lot van haar moeder. Napoleon wilde n.l. dat de Paus naar Parijs zou komen om hem daar plechtig tot keizer te kronen. Eindelijk had de Heilige Vader daarin toegestemd. Doch nu

stelden de broers en zusters alles in 't werk om te verhinderen, dat Josephine met haar man gekroond zou worden. Ze mocht toeschouwster zijn, doch meer niet. Ze konden niet hebben, dat ze nog hooger stijgen zou. En ze kwamen weer met het oude argument: dat Napoleon, indien hij de band met haar verbrak, en een nieuw huwelijk aanging met een Roomsche vorstin, kans had op een eigen zoon. Napoleon weifelde tusschen liefde en politiek. Toen, door haar niet beheerschte jalousie, lokte Josephine zelf een scène uit, die Napoleon 't besluit tot een scheiding ontlokte. Zelfs zond hij om Eugène, ten einde alles te regelen. Eugène, die, schoon hij van zijn stiefvader hield, nooit om diens gunsten gebedeld had, onderwierp zich aan diens wil maar verklaarde, dat hij en Hortense geen enkele schadeloosstelling tot hun eigen persoonlijk voordeel zouden aanvaarden. Josephine had onderwijl Hortense te hulp geroepen, doch deze wilde er zich niet in mengen. „Mijn moeder is onvoorzichtig geweest; zij zal een kroon verliezen, maar ze zal rust hebben. Er zijn vrouwen, die ongelukkiger zijn dan zij,” antwoordde ze aan mevrouw de Remusal, die namens Josephine bij haar kwam. En ze ried deze aan, zelve ook niet naar St. Cloud terug te gaan, doch Napoleon en Josephine alleen te laten. Dit leek ook het beste: Napoleons toorn bedaarde, toen hij zag hoe waardig Josephine haar lot inwachtte en hoe slecht zijn broers en zusters hun vreugde wisten te verbergen. En hij beval, dat zijn vrouw met hem gekroond zou worden. Doordat de plechtigheid, mee door 't langzame reizen van den paus, telkens uitgesteld was, kon Hortense erbij tegenwoordig zijn. Den 11en October was n.l. haar tweede kind geboren, Napoleon-Louis. Of ze er zich wellicht in verheugde toen ze zag, hoe Napoleons zusters, ondanks haar tegenstribbelen, de slippers van Josephines kroningsmantel moesten dragen? Om haar moeder misschien wel, doch reeds begon ze in te zien, dat er grootere weldaden waren dan eer en macht. 't Is mogelijk, dat Josephine zelve onder deze ook rekende het schriftelijk bewijs dat haar huwelijk, den nacht voor de kroning, zij 't ook in 't geheim, kerkelijk was ingezegend. Want en door dit bewijs en door hun gemeenschappelijke kroning rekende ze zich nu onafscheidelijk aan Napoleon verbonden.

VIII.

KONINGIN VAN HOLLAND.

Op de kroning van Napoleon tot keizer der Franschen volgde zijn verheffing tot koning van Italië. Hij wilde daar eerst zijn broer Joseph tot vice-koning aanstellen, mits deze van zijn recht op den

Historische Vrouwe

Franschen keizerstroon afstand deed. Napoleon dacht hiermee een stapje nader te komen tot zijn doel: te verzekeren, dat de kleine Napoleon-Charles hem opvolgen zou. 's Keizers liefde tot den kleinen jongen werd geëvenaard door de aanhankelijkheid van Napoleon-Charles aan den machtigen oom, dien hij zeer familiaar *Oncle-Bibiche* noemde. De kleine prins was bij 't opgroeien op zijn vader, en als gevolg daarvan ook op Napoleon zelf gaan gelijken. Ook zijn karakter was zoo, dat de keizer wel behagen in hem moest hebben; hoewel zacht en aanhankelijk, kende hij geen vrees, en van zijn grooten oom kon hij, zonder zijn boosheid te verraden, plagerijtjes velen, die hij van anderen niet verdragen zou hebben. Joseph behield echter liever 't uitzicht op den keizerstroon en bedankte voor die van Italië. Toen wilde Napoleon den kleinen prins vice-koning van Italië maken; Louis zou dan in zijn plaats regeeren en de kleine Napoleon-Charles zou te Parijs zijn opvoeding ontvangen. Louis was wederom zeer verbolgen over dit voorstel; hij kwam met dezelfde bezwaren als toen het de erfopvolging betrof en weer moest Napoleon de vervulling van zijn plannen uitstellen.

Nu werd Eugène de Beauharnais, Hortenses broer, in de plaats van Joseph of Louis aangewezen en hij nam gaarne een waardigheid aan, die hem vergunde tevens militair te blijven. Vóór echter Napoleon naar Italië vertrok, om daar plechtig gekroond te worden, werd eerst de tweede zoon van Louis en Hortense door den paus onder veel vertooning van praal gedoopt. Na al de vermoeyende feesten vertrokken Louis en Hortense naar Saint-Leu, een buiten, dat Louis onlangs gekocht had en zeer had laten verfraaien, tot groote vreugde van Hortense. Indien ze er echter niet zoo dicht bij Parijs was geweest, zoodat ze dikwijls haar vriendinnen kon ontvangen, zouden de dagen haar, ondanks de schoone omgeving, nog wel lang zijn gevallen in gezelschap van haar neerslachtigen, humeurigen echtgenoot. Diens gezondheidstoestand was nu zoo, dat de doktoren weinig hoop op beterschap meer hadden. Hoewel hij pas zes en twintig was, leek hij soms een bevende grijsaard, die gretig elke zonnestraal zocht, die hem kon verwarmen. De dokters zochten de oorzaak in een lichte afwijking van de ruggegraat, en schreven deze toe aan een val van 't paard, hoewel de moeder van Louis verklaarde, dat hij er mee geboren was. Als laatste redmiddel bevalen de doktoren aan gebruik te maken van de modderbaden te Saint-Amand, hoewel ze zelven vreesden, dat ook dat niet meer helpen zou.

Louis gaf echter gehoor aan dien raad; in afwijking van zijn gewoonte, om alleen te gaan, nam hij

nu Hortense en hun oudste zoon mee. Wellicht vreesde hij een herhaling van 't geen gebeurde tijdens zijn verblijf te Montpellier.

Terwijl ze te Saint-Amand vertoefden, leefde Frankrijk in voortdurende onrust van wege allerlei oorlogsgeruchten. Nog steeds was Napoleon bezig de expeditie naar Engeland voor te bereiden; hij wist echter zelf zeer goed, hoe gevaarlijk deze onderneming was. In Augustus vertrok hij naar Boulogne, om leger en vloot te inspecteeren; ook Murat en Caroline hadden daar hun kamp. 't Was Napoleons wensch ook de anderen van zijn familieleden, die hij op dat oogenblik vereenigen kon, daar bij zich te zien. Josephine was te Plombières, doch Joseph kon komen en de keizer schreef ook om Louis en Hortense. Louis wilde zijn kuur niet onderbreken, maar hij schijnt in een tamelijk goed humeur te zijn geweest, wellicht tengevolge van de glorieuse ontvangst, die hem te Saint-Amand ten deel was gevallen. Hij gaf tenminste Hortense verlof om voor acht dagen te gaan, en ze nam Napoleon-Charles mee. 't Beviel den keizer zeer, dat de kleine prins geen vrees koesterde, zelfs niet toen Engelsche schepen, die op zee kruisten, hun kanonnen afvuurden. Langer dan den vastgestelden tijd durfde Hortense echter niet uitblijven. De bladen meldden, dat ze zich haastte om de verjaardag van haar man met hem te kunnen vieren. 't Is te vreezen, dat die haast meer een gevolg was van angst dan van liefde.

Inplaats van de voorgenomen tocht naar Engeland, kwam er een oorlog op het vasteland, tegen Duitschland, Rusland en Oostenrijk. Napoleon overwon de verbonden keizers en werd bij zijn terugkomst in Parijs met haast afgodische vereering ontvangen.

De keurvorsten van Beieren, Wurtemberg en Baden hadden in den strijd aan de zijde van Napoleon gestaan. Ze werden hiervoor beloond door dat de beide eersten koning en de laatste groot-hertog werd. Om den band nog vaster aan te halen besloot Napoleon, dat zijn aangenomen zoon Eugène trouwen zou met de dochter van den Beierschen koning. Feitelijk was de prinses al verloofd met den erprinzen van Baden, doch dit was voor Napoleon geen bezwaar. De verloving werd eenvoudig als niet bestaande beschouwd. Toen Eugène verscheen veroverde hij meteen het hart van prinses Augusta, die aan den Badenschen prins niet meer dacht. Hortense verheugde zich zeer in 't geluk van haar broer, en trof haar toebereidselen om bij diens huwelijk aanwezig te zijn. Doch Louis verbood haar op reis te gaan, en Napoleon schreef haar: „Mijn dochter, Eugène komt morgen en zal over vier dagen trouwen. Ik had gaarne gezien,

dat gij bij 't huwelijk tegenwoordig waart geweest, maar er is nu geen tijd meer voor. Prinses Augusta is groot, mooi en vol goede hoedanigheden, en gij zult een zuster in haar hebben, die uwer waardig is. Duizend kussen voor Napoleon."

Napoleon.

De teleurstelling was zoo groot voor Hortense, dat ze er bijna ziek van werd.

Bij Napoleons terugkeer nam ze echter van gansch harte deel aan de feesten te zijner eere, en zelfs de aanwezigheid van haar man kon haar uitingen van vreugde niet temperen, want ze koesterde een hartstochtelijke vereering voor haar stiefvader.

Tijdens den oorlog had Napoleon zijn broer Louis, dien hij in Parijs had achtergelaten, met een leger naar Holland gezonden, wyl Napoleon vreesde dat de Pruisen de Noordergrenzen van Frankrijk zouden overtrekken en zich wellicht van België en Nederland meester zouden maken. Louis was in ons land zeer goed ontvangen; hij vestigde zijn hoofdkwartier in Nijmegen. Met zijn gewone eigennigheid gaf hij echter den 8-sten Januari 1806 het bevel over aan generaal Colland, en ging hij zelf, als toerist, verscheidene plaatsen in Nederland bezoeken. Het ruwe weer maakte de reis zeer bezwaarlijk; hij zag voor zijn oogen op de Lek de veerboot omslaan, maar toch zette hij door. Hij bezocht Zeist, Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Rotterdam en Breda, doch wilde geen eerbewijzen, omdat hij incognito reisde. Zelfs verhaastte hij zijn vertrek, omdat er toen reeds geruchten in omloop waren, dat hij over Holland regeeren zou, waaraan hij geen grond wilde geven, indien men hemzelf gelooven mag.

Na den terugkeer van Louis in Parijs, die gevolgd werd door den glorieusen intocht van zijn machtigen broeder, namen hij en Hortense opnieuw hun intrek op hun buiten te Saint-Leu. Hortenses gezondheidstoestand was, mede als gevolg van de middelen, die Louis probeerde, en die niet nalieten invloed op haar uit te oefenen, omdat hij, uit jaloeschheid, niet toeliet dat ze een aparte kamer betrok, van dien aard, dat een verblijf te Plombières of ergens anders geraden voor haar scheen. Maar de verheffing, die voor haar en haar man aanstaande was, en die evenveel leed als glorie voor haar meebracht, liet niet toe, dat ze zich ver van Parijs verwijderde. Wel deden Napoleon en Josephine 't hunne, om Louis 't verkeerde en onverantwoordelijke van zijn handelwijze onder 't oog te brengen, doch hij antwoordde met zijn reeds meermalen gebruikt dreigement: dat hij met zijn gezin Frankrijk zou verlaten, wanneer men hem geen baas liet in zijn eigen huis.

Wat Napoleon, die kronen uitdeelde als waren ze speelgoed, eigenlijk met hen voor had, wisten

Louis en Hortense niet. Er gingen in Parijs geruchten omtrent een benoeming tot een hooge betrekking in Italië. Louis zou zich dan metterwoon in Turijn of Genua vestigen. Hiernaar had hij, uithoofde van het milde klimaat, wel ooren. Doch langzamerhand namen de geruchten omtrent een nieuwe inmenging in de zaken van Holland vaster vorm aan.

(Wordt vervolgd.)

De Levensavond van Dr. A. Kuyper
door H. S. S. en J. H. KUYPER.
Uitgave van J. H. Kok te Kampen.

Dit is een boek voor „onze menschen”, zooals de schrijfsters zeggen.

„En nu voelen wij, dat wij daarvan iets moeten mededeelen aan de duizenden, die mijn Vader ook in die jaren, dat zij al minder van hem merkten, hebben gedragen in hun gebed, zijn blijven herdenken met al den dank van hun hart.”

Dit boek is dus niet een partij-boek in den strengsten zin des woords. Allen, die erkennen, dat Dr. Kuyper, hoever hij misschien ook van hun afstond, in zijn strijd is opgekomen voor de eer van Gods Naam, kunnen dit boek aanvaarden als een geschenk, aan hen persoonlijk gebracht.

Over zulk een boek nu schrijft men geen kritiek. Men kan er over spreken, het bij het publiek inleiden, maar men komt niet met aanmerkingen.

Wat men ook kan doen? Zeggen, welk een indruk men van zulk een boek kreeg. Men kan het karakteriseeren.

Wie van alle Nederlanders heeft den naam van Dr. Kuyper nog nooit gehoord? Hoe men dien naam ook uitsprak, 't zij met innige liefde of fellen haat, die naam had altijd iets te zeggen, vertegenwoordigde een partij, een richting, een levensbeginsel, en toch... wie zou zóó slecht gekend geweest zijn als Dr. A. Kuyper? Hij was bijna te groot voor de kleinen om hem; ze begrepen hem vaak maar heel slecht; ze beoordeelden zijn daden naar hun maatstaf, ze wogen hem in hun verre van gevoelige schaal.

Groote liefde deed velen van zijn volgelingen hem zien als de ridder zonder vrees of blaam, felle haat deed velen van zijn tegenstanders aan hem denken als aan een monster.

De tijd zal komen, dat de reuzenfiguur van Dr.

gende weken vóór haar. Werk „ohne Ende”, dat met geen „fleiszige Hände” meer af te maken was, citeerde ze Schiller voor zichzelf. O, 't was om razend te worden.

En nog wilder gilte de fietsbel haar wanhoop over 't Lenteland.

Met een ruk vloog het tuinhok open en met een klap weer dicht, achter het huis om bracht ze haar fiets naar 't schuurtje.

In huis zong Miek het hoogste lied uit. „Hé dat lawaai in huis,” dacht Leen. Moeder was uit en zonder Miek in de keuken te groeten, sjokte ze naar boven, viel op een stoel neer en begon haar kapsel, dat nog maar steeds onwennig zat, los te maken. Ziezoo, dat hielp. In losse weelde goldden heur haren om rug en schouders. En met langzame bewegingen, waarin al even een weldadig gevoel van veiligheid de winterstemming begon te overwinnen, borstelde ze haar dikke haar, strengelde het tot een vlecht, bond er uit haar kapdoos een oud-blauw lint om. Dan rekte ze haar smalle rug, de armen opheffend tot boven haar hoofd — hè, nou was al die zwaarwichtigheid van dat bijna-groot-mensch-zijn tenminste voor 't uiterlijk weg. Toen dompelde ze haar gezicht onder in de lampet, en stak daarna haar armen tot op den bodem in 't water. Dat spaarde de moeite die zware kan op te lichten. Och wat was dat water nog koud. Dan de uitlokkende ongerepteheid van het bed niet kunnende weerstaan, trok ze met een ritsgeluid al de drukknoopen van haar jurk los, liet haar kalm op den grond liggen en viel op 't bed. Diep zaalden de springveeren door. Het kwam niet in haar op dat ze boven op de sprei lag. Ze boog haar armen boven haar hoofd, genoot even de ideaalhouding voor haar moeden rug en — sliep.

'n Luide, bevelende stem beneden uit het tuintje wekte Leen uit haar slaap. Vreemd zoekend naar het uur van den dag lag ze, met de oogen knipperend tegen 't licht. Recht voor 't venster zonk langzaam de zon. Hé, wat stond de zon laag, en wat was de lucht mooi!

Uit de wei steeg een lichte nevel op die, verijlend naar boven, aan de heggen rondom iets onwezenlijk-teers gaf en daarboven gleed laat-gulden-zonlicht Lena's venster binnen. Rond de tafel midden in de kamer hing al schemer. Maar boven op de tafel daar stond Moeders kristallen kan uit de voorkamer, gevuld met een vracht tulpen die in haar hel-roode kelken vingen het laatste gulden dagelicht. En het licht talmde en toefde, zeeftde transparant dóór de kelkwanden tot Lena omkeek en zag, verbaasd, ontsteld — verrukt het sprookje van licht en lentebloemen. —

En tegelijk begreep ze, moeder was thuis en hier geweest, had wat lenteblijheid binnengebracht, niet

heelemaal overtuigd dat haar dochter die van buiten had meegenomen.

Met den avond won de winter weer, de Lenteheraut was een kind van den dag en van het licht. —

Maar Lena had zijn bazuinen vernomen en het lentelied had wintergrauwheid verjaagd en mist-somberheid opgeklaard.

J. v. E.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

Reeds ongeveer een jaar eerder had Napoleon er op gestaan, dat het bestuur van Holland kwam in de hand van één man, wyl hij anders de toestanden in ons land een voortdurende bedreiging voor Frankrijk achtte. Als raadpensionaris moest Schimmelpenninck optreden. Weigerde deze, dan werd Holland kort en goed bij Frankrijk ingelijfd.

Schimmelpenninck gaf toe, en ons land kreeg een korte periode van rust. Doch voor Napoleon was dit slechts een inleiding. De raadpensionaris was te zelfstandig en een voorwendsel om hem te ontslaan werd gevonden in de gezichtsverzwakking, waaraan Schimmelpenninck leed. Talleyrand, Napoleons minister, schreef naar Holland, dat meerdere waarborgen voor de goede verstandhouding tusschen ons land en Frankrijk noodig waren. Hier begreep men Napoleon's bedoeling, doch door 't zenden van Verhuell, die een gunsteling van den keizer was, naar Parijs, trachtte men 't ergste nog te voorkomen. Napoleon stelde hem echter voor de keus: of een vorst uit zijn huis, of inlijving. Nogmaals werd een commissie afgezonden, doch met geen ander resultaat dan dat deze gedwongen werd aan den keizer nederig te verzoeken, diens broeder Louis als koning over Holland af te staan. Men kon niet anders dan zich schikken, en men bad: „om den prins Louis te mogen hebben, aan wien men met een bepaald en onderdanig vertrouwen de belangen van het lieve vaderland opdroeg.”

Napoleon was wel zoo „goed”, aan dit verlangen te voldoen, en beval zijn broeder een goed koning voor zijn volk te zijn. De vleugeldeuren werden geopend en de hofhouding zag zich prins Louis voorgesteld als: Z. M. de koning van Holland.

Het decreet, waarbij dit alles vastgesteld werd, bevatte echter o.m. deze bepalingen: dat Louis groot-connétable van Frankrijk bleef, en onderworpen was aan de familiewet der Bonapartes. Deze laatste wet hield in, dat de leden der familie volkomen gehoorzaamheid verschuldigd waren aan Napoleon, als aan het hoofd der familie, dat de zonen, die erf-opvolgers waren, en zelfs ook hun oudste zonen in Parijs onder toezicht van Napoleon moesten opgevoed worden. Louis was en bleef dus allereerst Bonaparte, dan Franschman en pas dan Koning van Holland. En hieruit vloeiden al de ellenden voort, die hij met zijn goed hart en zijn genegenheid voor ons volk wel wilde, doch niet kon voorkomen.

Hoe Hortense deze verheffing opnam? Ongetwijfeld leek de schittering van een koningskroon haar wel begeerlijk, doch: ze moest weg van Parijs, weg van haar moeder, van Napoleon, van haar vriendinnen; ze zou in een vreemd land alleen zijn met den man, die haar niet begreep, die haar zedelijk martelde soms, en dien zij niet liefhebben kon, al erkende ze graag, dat zijn karakter in den grond goed was en veel van zijn hebbelikheden voortkwamen uit zijn gezondheidstoestand; uit het feit, dat hij eigenlijk volkomen zenuwlijder was. Als eenige afleiding zou ze haar kinderen hebben. Zoozeer zag ze er tegen op, dat ze zich verstoutte vrijuit met Napoleon te spreken. Ze smeekte hem om, wat er ook gebeuren mocht, haar niet te veroordeelen zonder haar gehoord te hebben. Want ze was vastbesloten om, als haar geduld uitgeput raakte, afstand van den troon te doen en haar toevlucht te zoeken in een klooster. Napoleon zocht haar te kalmeeren; beloofde haar zijn bescherming (die haar al weinig geholpen had, toen ze nog in de onmiddellijke omgeving van den machtigen keizer leefde) en liet haar beloven, dat ze niets zou doen, zonder hem erin te kennen.

't Verhaal gaat, dat de keizer een dag na de keuze van Louis tot koning, aan den kleinen Napoleon Charles Lafontaines fabel van „De kikvorschen, die een koning vroegen”, liet leeren en aan tafel opzeggen, waarbij de keizer zich zeer vermaakte. Dit is echter ook tegengesproken; zelfs zou Napoleon, die geen gekscheren met de macht kon verdragen, zeer boos geworden zijn toen hij hoorde, dat dit verhaal aan 't hof en in de stad verteld werd.

Hoe dit zij, ons land leek ook voor den nieuwen koning wel veel op 't land der kikvorschen, en hij vreesde voor zijn gestel de invloed van de koude en de vochtigheid hier.

En van Hortense wordt gezegd, dat ze zich liet kronen als slachtoffer, dat zich de krans laat opzetten alvorens naar 't altaar gevoerd te worden.

IX.

IN HOLLAND.

Hoewel ze beiden, zij 't om verschillende redenen, eigenlijk opzagen tegen het gaan naar Holland, bood dit vertrek aan Louis en Hortense toch goede kansen om hun huwelijk als 't ware nog eens opnieuw te beginnen, en nu zonder vrees voor inmenging van minder wel-gezinde familieleden. Er is echter geen enkel bewijs, dat Hortense het zoo begrepen heeft. Eerder heeft ze, doordat ze zich voor alles Française bleef gevoelen, terwijl Louis zijn best deed Hollander te worden met de Hollanders, haar man nog meer van zich vervreemd.

't Begin leek anders niet kwaad. Natuurlijk ontvingen de Hollanders den hun opgedrongen koning niet hartelijk. Maar de koningin maakte door haar schoonheid en lieftalligheid toch een goeden indruk.

Louis en Hortense vestigden zich voorloopig op het Huis ten Bosch. De schitterende partijen, door hen daar gegeven, brachten de voornamen kringen van Den Haag in verrukking en verzoenden hen met het idee, nu een koning te hebben inplaats van den weggejaagden stadhouder.

En het moet gezegd, dat Louis alles deed wat hij kon om het zijn nieuwe onderdanen naar den zin te maken. Aanvankelijk bestond zijn hofhouding geheel uit Franschen, die reeds in Parijs benoemd waren; hij wist ze onder allerlei voorwendsels te verwijderen en benoemde Hollanders in hun plaats. Verbond hij hierdoor zijn volk aan zich, de verwijdering van zijn vrouw werd er grooter door.

Zij zag in dit wegzenden van een Fransche omgeving, waarop ze gesteld was, een nieuwe plagerij van Louis. Toch waren er onder de Hollandsche dames ook wel, die haar sympathie hadden. Generaal Dirk van Hogendorp, een broer van den bekenden Gijsbert Karel, vertelt in zijn memories: „Mijn vrouw behaagde zeer aan de koningin, aan wie ze voorgesteld was, en men stelde haar voor een van de hofdames te worden.” Toen mevrouw van Hogendorp aarzelde, of ze die eer zou aannemen, wyl ze vreesde, dat ze zich dan minder aan haar kinderen zou kunnen wijden, werd ze op dit punt gerustgesteld en nam ze de eervolle benoeming aan. Het schijnt, dat in dien eersten tijd de verhouding tusschen Louis en Hortense ook tamelijk goed was. Tenminste, de koning bracht soms de avonden bij zijn vrouw door en bij een van deze gelegenheden vroeg hij de hofdame naar haar man. Toen ze hem zei, dat hij op dat oogenblik buiten betrekking was, en zij zijn staat van dienst meedeelde, beval hij, dat van Hogendorp den volgenden morgen op het Huis ten Bosch moest komen. Daar sprak Louis lang met hem en eindigde met hem een betrekking te geven

als minister. Ook dit onderhoud had weer plaats in de vertrekken van de koningin.

Reeds bij zijn plechtigen intocht in Den Haag haalde Louis zich 't ongenoegen van zijn machtigen broer op den hals, doordat hij weigerde zich door Fransche troepen te laten geleiden. En dit was nog maar een begin. Louis begreep zeer goed, dat hij uit twee dingen te kiezen had. Hij kon zich aanstellen louter als de prefect van Napoleon en in alles diens inzichten volgen. Doch dit zou beteekenen het einde van Hollands zelfstandigheid en zijn inlijving bij het Fransche rijk. Bovendien kon het niet anders, of revoluties moesten 't gevolg zijn van zulk een gedrag, want Holland, als zeevarende mogendheid, kon zich onmogelijk schikken naar de bepalingen die Napoleon, in het Continentaalstelsel, ten opzichte van den handel gemaakt had. Aan de andere zijde kon hij besluiten, niet slechts koning in naam, doch ook inderdaad te zijn, en 't heil van zijn land te stellen boven de bevelen van Napoleon. 't Was te voorzien, dat ook dan een botsing zou volgen, ditmaal met den machtigen broeder, en dat van deze botsing Holland de dupe zou worden. Doch deze partij was eervoller en Louis gevoelde dit. Hij had tot devies: „Fais ce que dois, arrive que pourra,” wat wij ongeveer uitdrukken met ons: doe wel en zie niet om.

Toch kan men er Hortense moeilijk hard om vallen, dat zij de gedragslijn, die Louis volgde, niet de ware achtte. Zij had nog nooit ondervonden, dat Louis waarlijk goede leiding kon geven of zelfs maar een goed inzicht in de zaken bezat; in zijn huwelijksleven had hij wel het tegendeel bewezen. En de man, tegen wien hij meende in te moeten gaan, was de machtige keizer, die op het toppunt van zijn glorie was en door zijn omgeving als een half-god werd vereerd. Voeg daarbij nog, dat Hortense's hart sprak voor de Franschen, die ter wille van de Hollanders achteruit gezet werden.

't Natuurlijk gevolg van dit verschillend inzicht was echter, dat er zich aan 't hof twee partijen vormden, de Hollandsche en de Fransche. En ook: dat de verwijdering tusschen Louis en Hortense weer grooter werd.

Een treurig voorval bracht hen voor een wijle nog weer tot elkaar. Hun oudste zoon, Napoleon-Charles, kreeg de croup, een toen in Frankrijk nog onbekende ziekte, en overleed na een zeer kort lijden. Men had den beroemden arts Corvisart uit Parijs ontboden, doch deze kwam pas drie dagen na den dood van den jongen prins in Den Haag aan.

Hortense was buiten zichzelf van verdriet; eerst zat ze star en gevoelloos voor zich uit te staren, zonder te kunnen schreien, daarna volgde een hevige uitbarsting, die door een bezwijming en daarna weer

door de voorgaande gevoelloosheid gevolgd werd. In de „Mémoires sur madame la duchesse de St. Leu” wordt verhaald, dat een hoveling op 't idée kwam het doode kind in haar armen te leggen, en dat daardoor haar tranen begonnen te stroomen.

Ook Louis was zeer onder den indruk, want hij was een goed vader en hield veel van zijn kinderen. Hij wilde zelfs niet in het paleis blijven, waar dit zware verlies hem getroffen had, en omdat het Huis ten Bosch in den winter onbewoonbaar was, liet hij zich naar 't huis van mijnheer Twent brengen. Deze haastte zich hen tegemoet en betuigde, dat zijn huis niet in een staat was om hen te ontvangen, en volhardde zoo stijfhoofdijg bij zijn verontschuldigen, dat Louis, boos, het rijtuig deed keeren en afstapte aan het landhuis van mijnheer Louis van Heeckeren, wiens vrouw hofdame was. Daar werden zij ontvangen.

De zuster van den koning, Caroline Murat, toen nog groot-hertogin van Berg, kwam van Parijs om hem te troosten. Men vernam weldra dat de koning, wiens gezondheid zeer geleden had, zich met de koningin op reis zou begeven naar Frankrijk, naar de baden van Bagnères. De koningin vertrok zonder verwijl; hijzelf bracht nog enkele maanden door op Het Loo, in Gelderland, voor het afwikkelen van enkele zaken; en de ministers waren verplicht zich daarheen te begeven voor hun arbeid en voor de beraadslagingen (memoires du général Dirk van Hogendorp).

Het was reeds de tweede maal, dat Hortense haar koninkrijk verliet. Toen zij er nauwelijks vier maanden was brak de oorlog tusschen Frankrijk en Pruisen uit. Lodewijk moest te velde trekken en Hortense begaf zich maar al te gaarne naar haar moeder, die toen te Mainz vertoefde.

Ook ditmaal, na den ontzettenden slag, die haar getroffen had, ging Hortense eerst naar haar moeder op Malmaison. Daarna vertoefden zij en haar man geruimen tijd in de badplaats Caunteret in de Pyreneëen. Regeeringszaken maakten het wenschelijk, dat Louis eerder dan zijn vrouw vandaar vertrok. In Holland bloeide de smokkelhandel. Volgens een brief, dien Napoleon aan Louis schreef, wilde de keizer wel, dat wij de Hollandsche jenever naar Engeland uitvoerden, doch we moesten geld als betalingsmiddel aannemen, en in geen geval goederen. En juist om die goederen, koloniale waren, was het ons te doen. Louis gaf gratie aan de smokkelaars, die reeds door Napoleon veroordeeld waren, en de grieven van den keizer tegen zijn broer vonden opnieuw voedsel.

En ook het huwelijksleven van Louis en Hortense stond aan een nieuwen aanval bloot. In de Pyreneëen, waar ze lange tochten deed om door lichamelijke

vermoeniens haar smart minder te gevoelen, en waar ze zooveel weldaden bewees, dat de herinnering aan haar nog onder de bevolking voortleeft, vertoefde ook Decaser, zoon van den verdediger van Lodewijk XVI. Sommige berichten noemen hem Hortense's secretaris. Hij had kort geleden zijn vrouw verloren en de smart bracht de twee lijdenden tot elkaar. 't Is nauwelijks noodig te zeggen, dat de laster hiervan partij trok. Vooral Caroline Murat, vroeger Hortense's vriendin, maar nu één der boosaardigste van haar vijanden, haastte zich Louis met het gebeurde in kennis te stellen.

Ook waren er die verhaalden, dat de Hollandsche admiraal Verheull, over wiens verhouding tot Hortense reeds eerder geruchten hadden geloopt, in de Pyreneeën vertoefde. 't Meest waarschijnlijke is, dat dit alles niets dan laster was, doch voor Louis, met zijn achterdochtige, jaloersche natuur, was 't reeds ruim genoeg om al de zachtere gevoelens, die bij den dood van hun zoon in hem ontwaakt waren ten opzichte van zijn vrouw, te dooden. Hortense gevoelde, na 't verhoor, dat haar man haar liet ondergaan, minder dan ooit lust hem opnieuw naar Holland te volgen. Haar gezondheidstoestand was ook reden genoeg, om haar tegen de reis op te doen zien. Napoleon-zelf gaf toestemming, dat ze voorloopig te Parijs zou blijven. Doch hiermee was de breuk tusschen haar en haar man dan ook volkomen geworden, terwijl ze, door hem te volgen, wellicht het wantrouwen van Louis had kunnen ontwapenen. Tot Aug. 1810 is Hortense bij haar moeder gebleven.

Te Parijs werd 20 April 1808 Hortenses derde zoon geboren, Charles Louis Napoleon. Er is dikwijls aan getwijfeld, of Louis de vader was; men noemde in dit verband allerlei namen; het feit echter, dat Louis in zijn laatste levensdagen vurig naar dezen zoon verlangde, bewijst wel bijna zeker, dat de geruchten hieromtrent valsch waren.

Intusschen bracht de voortgaande gang der geschiedenis aan Hortense nieuwe droefheid, toen de reeds lang dreigende scheiding tusschen Napoleon en Josephine werkelijk uitgesproken werd. Ook Hortenses positie werd, evenals die van haar broer Engène, hierdoor feitelijk geschokt, daar ze alleen door hun moeder aan den keizer verbonden waren. Napoleon wilde echter niet dat de daad, waartoe staatkunde hem dreef, voor zijn stiefkinderen financiële moeilijkheden zou meebrengen. Josephine-zelf bleef trouwens in 't bezit van een ruim voldoende inkomen. En ook het bezwaar, dat ze, doordat ze aan 't hof bleef verkeer, in aanraking moest komen met de nieuwe keizerin, kwam Hortense door haar tact te boven. Maria Louise zag haar zelfs liever dan de zusters van Napoleon.

Het Graf op den Soembing. Een Javaansche roman door Mr. C. W. WORMSER. Uitgave van J. H. KOK te Kampen.

Midden in den krater van een vulkaan is het graf van den heilige Kiai Makoekoean. Zij, die in nood zijn, komen naar dit graf, om offers te brengen en te bidden. Ook Rono komt. Hij heeft geld geleend bij de afdeelingbank te Temanggoen, veel geld, maar hij heeft tegenspoeden gehad en kan de geleende som niet terugbetalen. Daarom is hij voor den Landraad gedaagd en die heeft gezegd, dat hij binnen acht dagen betalen moet en anders zullen al zijn goederen door den deurwaarder worden opgeschreven en verkocht.

Alles zegt Rono nu aan den heilige en straks gaat hij, gerustgesteld, weer naar huis. — —

Als we nu dit alles gelezen hebben, weten we, waarom de heer Wormser zijn boek „Het Graf op den Soembing” noemde. Wij lezen dan met belangstelling verder. Dat kan mooi worden, denken we. Nu komt straks voor Rono den strijd, hij kan niet betalen, hij zal gaan merken, dat zijn heilige hem in den steek laat en dan is hij óók midden in den zielestrijd. Dan wankelt zijn geloof, dan houdt hij straks niets meer over. En dan zal in zijn duisternis het licht gaan schijnen, zal God zich aan hem openbaren, zal de arme Rono rijk en gelukkig worden.

Ja, maar, zoo gaat het niet. Dat graf op den Soembing heeft eigenlijk al heel weinig met het boek uit te staan. Wel vertelt de schrijver zoo nu en dan, dat Rono op zijn heilige vertrouwt en denkt, dat alles nog wel ten beste gekeerd zal worden, maar dat is iets bijkomstigs; het had zonder schade voor het geheel ook weggelaten kunnen worden. En als straks de arme Rono, na teleurstelling en misdaad, nog eens opklimt tot zijn dooden heilige, die hem bedroog; als hij op het graf van dien heilige stervend neerligt, dan ook voelen we dat alles als alleen door den schrijver zoo gewild en als iets bijkomstigs. Ook het weglaten van dit slot had het boek in zijn wezen onaangestast gelaten.

Zie, dat is jammer. Want in de eerste plaats valt daarmee de titel en in de tweede plaats komen de lezers bedrogen uit. Het doel van den schrijver was niet zoo zeer, om Rono te teekenen in zijn strijd en angst, in zijn geloof en twijfel, maar hij wilde aan-

kerte nog intenser maken. Aan den achterkant een loodrechte rotswand, somber en dreigend, rechts eveneens. Hel klinken de geluiden op in de besloten ruimte en weerkaatsen tegen de rotsen.

Een jonge, blonde vrouw, met een baby op den arm, loopt langs het perron, met een ouden man, eerbiedwaardig zilvergrijs. Ze spreken samen druk, alsof er iets is, wat ze weg willen „duwen“, achter hen komt een „bastert“ met een jongetje van een jaar of drie. Bij de wagen naast de onze blijven ze staan en nemen afscheid. De baby wordt gekust en het blonde vrouwtje, ook 't jongetje. De bastert krijgt een handdruk. De oude man stapt in en komt direct door een raampje kijken; het vrouwtje geeft plotseling haar baby aan de bastert, loopt op den ouden man toe, vat het oude gerimpelde gezicht tusschen haar beide handen en kust het twee-, driemaal. Dan klinkt het sein voor 't vertrek, de trein zucht en kraakt en rolt eindelijk. Het jonge vrouwtje loopt een eindje mee, blijft dan onder een lantaarn staan, en ziet de vertrekkende trein na. De oude man wuift nog lang, maar 't vrouwtje staat roerloos....

Langzaam verdwijnt alles in de aangroeiende donkerte.... We doen 't licht uit en laten alles open; de nachtwind ruischt weer over de oneindige vlakte, de sterren flonkeren en schitteren.

Mevr. J. M. de W.—L.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

EINDE VAN HET KONINKRIJK HOLLAND.

Nog voor zijn scheiding van Josephine en zijn huwelijk met Maria Louise had Napoleon te Parijs een samenspreking met onzen koning, waarin hij dezen hevige verwijten deed omtrent de door hem gevolgde staatkunde. Louis had dit voorzien en was daarom slechts moeilijk er toe te bewegen geweest naar Frankrijk te reizen. Ook had hij weinig lust, zijn vrouw, die nog steeds in Parijs vertoefde, te ontmoeten. Dit laatste kon gemakkelijk voorkomen worden, al gaf het ook opnieuw stof tot opmerkingen van allerlei aard. Louis stapte n.l. niet af aan zijn eigen hotel, dat Hortense bewoonde, maar bij zijn moeder, madame Laetitia. Eigenlijk had hij aan-

vankelijk het plan, zijn familie geheel te passeeren en zijn intrek te nemen in het gebouw van de Nederlandsche legatie. Men had hem echter doen begrijpen, dat dit aan Napoleon zeer onaangenaam zou zijn. De beide echtgenooten zagen elkaar dus alleen, wanneer officieele gelegenheden dit noodzakelijk maakten. 't Was in die dagen, dat Louis trachtte de scheiding officieel uitgesproken te krijgen, wat door Napoleon verhinderd werd.

Vóór hij ging had Louis in Holland het uitdrukkelijk bevel achtergelaten, dat men geen andere bevelen zou gehoorzamen, dan die door hem geteekend waren en voorzien van het devies van de door hem ingestelde orde der Unie: „Doe wel en zie niet om.“

Hij had er zelfs een oogenblik aan gedacht tegen zijn broeder op te staan, Holland onder water te zetten en de hulp der Engelschen in te roepen. Napoleon vernam dit alles al spoedig; ofschoon hij zijn broer schijnbaar vriendelijk ontving, moest deze al ras bemerken, dat hij in Frankrijk feitelijk een gevangene was, wien men niet zou toestaan te vertrekken voor hij de eischen van den keizer ingewilligd had. Onderwijl ging een Fransche krijgsmacht onder bevel van Oudinet naar Brabant en maakte er zich meester van; Maison wilde Bergen-op-Zoom binnentrekken, doch men weigerde hem den toegang. Uit Amsterdam kwam bericht, dat men begonnen was rondom de stad grondwerken uit te voeren. Napoleon werd op 't hooren van deze tijdingen zoo boos, dat hij Louis gelastte zijn ministers Krayenhof en Mollerus onmiddellijk te ontslaan, en deze moest op 't eind wel gehoorzamen, wilde hij niet reeds op dat oogenblik zijn land bij Frankrijk ingelijfd zien. Ook moest hij nog andere, zeer vernederende eischen onderteekenen, waarna hij eindelijk naar zijn land terug mocht gaan. Dit was echter pas na Napoleon's tweede huwelijk.

Hortense vertrok met haar man, echter niet uit vrije beweging, doch op bevel van Napoleon. Indien hij zelve al iets van deze terugkeer verwachtte, 't zij voor zich 't zij voor haar man of voor het volk, dat zij heette te regeeren, zag ze spoedig 't ongezonde van die verwachtingen in. Louis en Hortense gingen naar Amsterdam, waar de koning 't vroegere stadhuis tot paleis had laten inrichten. Ze leefden echter totaal van elkaar gescheiden en zochten niet eens meer hun oneenigheid voor hun omgeving te bedekken. Het pleit voor Hortense, dat iemand als de reeds meer genoemde Dirk van Hogendorp, schoon hij de in den grond goede inborst van den koning alle recht laat wedervaren, toch aan diens veranderlijk en moeilijk humeur en jaloersche aanleg de schuld geeft van de verwijdering.

Buiten de vier hofdames, door de koningin zelve

gekozen, had Louis tijdens haar afwezigheid nog vijf andere benoemd, uit de voornaamste familiën van Amsterdam, maar onbekend aan de koningin. Aan deze gaf hij den voorrang wat de dienst bij de koningin betreft.

„Mijn vrouw (aldus v. H.) bevond zich echter bijna iederen avond in haar gezelschap, en soms ook des morgens; zij was zeer vertrouwd met haar, wat mij veroorloofde veel particuliere en interessante bijzonderheden te weten te komen. Mijn vrouw had een innige overtuiging van de zuiverheid van haar gedrag en een hooge gedachte van haar deugden. Haar vriendelijkheid was buiten twijfel, zij is algemeen bekend.”

't Werd Hortense al gauw te moeilijk in de nabijheid van haar man; ze voerde den slechten staat van haar gezondheid aan als een reden, om naar 't Loo te vertrekken, en vandaar ging ze in 't geheim naar Frankrijk. Louis toonde zich hierover wel zeer gebelgd, maar kon er niets meer aan doen. Ook Napoleon keurde Hortense's handelwijze af, getuige wat hij op St. Helena schreef: „Hortense, zoo goed, zoo edelmoedig, zoo vol toewijding, kan niet vrij gepleit worden van eenig ongelijk ten opzichte van haar echtgenoot; ik moet dit getuigen, ondanks de genegeheid, die ik haar toedraag en van de oprechte toewijding, die ik weet, dat ze voor mij heeft. Hoe onberekenbaar, hoe onverdragelijk Louis moge geweest zijn, hij hield van haar en in een dergelijk geval, waar 't zulke groote belangen geldt, moet iedere vrouw in staat zijn zich te beheerschen en de handigheid hebben om op haar beurt ook te beminnen. Als zij zich had weten te bedwingen, zou ze zich het verdriet van de laatste gebeurtenissen hebben bespaard; zij kon een gelukkiger leven hebben gehad en haar man naar Holland hebben gevolgd, Louis had niet uit Amsterdam behoeven te vluchten, ik had er mij niet toe genoodzaakt gezien zijn koninkrijk in te lijven, hetgeen heeft bijgedragen aan mijn tegenslagen in Europa en verschillende zaken zouden anders geloopt zijn.”

We zien hieruit, dat ook Napoleon aan Hortense geen bepaalde ontrouw verweet, maar wel onvoorzichtigheid, wat betreft de gedragslijn, die ze volgde. Overigens blijkt, hoe zelfs een man als Napoleon er in slaagde zichzelf te misleiden: dat Louis ooit van Hortense gehouden heeft, is zeer twijfelachtig en 't is bijna bespottelijk haar vertrek uit Holland in verband te zien gebracht met de inlijving, waartoe Napoleon reeds tijdens het laatste verblijf van Louis in Parijs besloten was, en die kort na 't vertrek van Hortense tot werkelijkheid werd. Echter had het koninkrijk Holland voor dien tijd nog de eer, Z. M. de Keizer met de keizerin binnen zijn landpalen te zien. Intusschen stoorde Napoleon zich

weinig aan het met Louis gesloten verdrag en trokken de Fransche troepen veel verder het land in dan men overeengekomen was. Allerlei relletjes waren hiervan 't gevolg. Napoleon greep deze aan als een voorwendsel om de gezant te Parijs, Verheull, te ontslaan en ons land nieuwe vernederingen op te leggen. Verheull zelf drong er bij hen, die hier aan 't hoofd van de zaken stonden, op aan, partij te kiezen, of opstand, die zeer gevaarlijk was, of onderwerping, waardoor alleen de rust kon terugkeeren, zij 't ook de rust van 't graf, daar ons land dan opgehouden had te bestaan.

Louis, die begreep, dat hij toch afgezet zou worden als de Fransche legers Amsterdam binnentrokken, deed vrijwillig afstand van de troon ten behoeve van zijn oudste zoon, terwijl Hortense regentes zou worden. Dit laatste scheen ook aan de ministers 't eenige middel, om nog een schijn van onafhankelijkheid te behouden. Ze stemden dus toe, hoewel 't vertrek van den koning hun leed deed. Ook 't volk zag Louis, die zich Hollander met de Hollanders had getoond, die in hun rampen had gedeeld en zelfs zijn naam in 't Hollandsche Lodewijk had veranderd, ongaarne vertrekken.

Intusschen haastten de ministers zich, om het kind, waarin ze nu hun toekomstigen koning zagen, te gaan begroeten. Maar ze hadden buiten Napoleon gerekend, die van een regentschap niets hooren wilde. De kleine prins werd naar Parijs gebracht en Holland bij Frankrijk ingelijfd.

Koning Lodewijk was naar Töplitz in Bohemen vertrokken. Hij nam slechts 20.000 gulden in goud mee, en wilde van een jaargeld, dat Frankrijk hem wilde toekennen, niets weten.

TERUG IN FRANKRIJK.

Verloor ze ook haar kroon, Hortense bleef voor haar omgeving toch „la Reine de Hollande”, en de paar jaren, die nu volgden, waren voor haar betrekkelijk vredig en gelukkig.

De enkele moeilijkheden, verbonden aan haar bijzondere positie, kwam ze door haar tact, haar gemakkelijke manier van zich te bewegen en haar innemendheid zonder veel moeite te boven. Ze verkeerde en aan 't hof en bij haar moeder te Malmaison, doch daar Josephine niet alleen haar titel had behouden, doch Napoleon er ook beslist op gestaan had, dat de scheiding niet het karakter van in ongenade gevallen te zijn zou dragen, waren er veel heeren en dames van 't hof, die in dezelfde conditie waren als zij. Wel zal 't haar soms pijn gedaan hebben, als haar keizerin te moeten eeren en begroeten de vrouw, die haar moeder van de plaats naast Napoleon verdreven had. Doch ze wist natuurlijk, dat Maria Louise daar eigenlijk niet hoorde

uit vrije wil; de eenige schuldige in dit drama (want dit blijft het, al schikte Josephine later zich nogal gemakkelijk in haar toestand) was Napoleon. En voor hem had Hortense een groote vereering, die haar ook in later dagen bijbleef, getuige haar memoires, voor zoover ze uitgegeven werden. De nieuwe keizerin, die 't met de zusters van Napoleon al bijzonder slecht vinden kon, zag Hortense wel graag in haar omgeving.

Wanneer haar verplichtingen ten opzichte van haar keizer en keizerin liet toelieten, was Hortense veelszins bij haar moeder op Malmaison. Toen Josephine een reis naar Italië maakte, ging Hortense naar Aix en Savoye, om daar de baden te gebruiken, wat ze met het oog op haar steeds delicate gezondheid wenschelijk achtte. Met haar was haar trouwe vriendin Adèle Aiqué, nicht van madame Campan en weduwe van Lodewijks grootmeester de Broc. Zeer sterk en hecht was de vriendschap tusschen de twee vrouwen; ook toen haar man op bevel van koning Lodewijk naar Spanje moest vertrekken, zoogenaamd om koning Joseph bij diens troonsbestijging te complimenteeren, doch in waarheid omdat Louis ook dezen Franschman uit zijn omgeving wilde verwijderen, bleef madame de Broc bij haar koningin en verdedigde deze tegenover al de laster, die haar zocht aan te randen.

Het heerlijke, rustige buitenleven deed Hortense goed; met haar vriendin en vergezeld van enkele gidsen, ondernam ze dikwijls verre tochten. Zoo eens naar een berg, die haar een prachtig uitzicht op de omgeving beloofde. Ze moesten echter over een diepe, woest schuimende beek, en de gidsen legden er een plank over, die als brug kon dienen. Hortense was er vlug genoeg over, maar madame de Broc voelde zich minder zeker en verloor juist daardoor haar evenwicht. Een snerpande kreet verbrak de plechtige rust van de omgeving; Hortense, zich omkeerend, begreep op 't zelfde oogenblik, dat deze gil het laatste was, wat ze ooit van haar vriendin zou hooren. 't Was onmogelijk, de ongelukkige te redden; Hortense probeerde nog haar chapeau naar beneden te werpen, opdat deze als reddingsband zou dienen, doch tevergeefs.

Opnieuw geschokt in 't diepst van haar ziel moest Hortense, eenzamer weer, naar Parijs terugkeeren.

Na den dood van Adèle had ze troost gezocht in 't bewijzen van liefdadigheid; in 't lenigen van anderer leed. Dat de smarten, die haar troffen, haar ook deden vragen naar den eenigen Trooster, kunnen we nergens uit opmaken. Wanneer ze al eens tegen Napoleon sprak over 't zich terugtrekken in een klooster, was dit om andere redenen, dan zorg voor haar zieleheil.

Indien 't waar is, dat het algemeene leed ons ge-

makkelijker onze persoonlijke smart doet dragen, of zelfs vergeten, dan waren de dagen, die nu aanbraken, wel geschikt om Hortense in dit opzicht lijdzaamheid te leeren. De jaren 1812 en 1813 hebben een te bekende klank voor ons, dan dat we de gebeurtenissen uit dien tijd hier behoeven neer te schrijven. Voor ons is alleen belangrijk de invloed, die ze hadden op Hortense's leven.

Toen Maria Louise, terwijl Napoleon bij het leger was en het aanvoerde in de veldslagen, die nu niet meer gelukkig voor hem waren, te Parijs het regentschap waarnam, had Hortense zich eveneens daarheen begeven. De keizerin betoonde niet veel moed; ze wist niet wat ze doen moest: Parijs verlaten of er blijven, nu het leger der geallieerden in aantocht was. Hortense maande haar aan om te blijven; ze zeide: „Als gij gaat, mevrouw, levert gij Parijs aan de vijanden van het keizerrijk en ziet gij het nooit weer.”

In den Staatsraad waren velen 't met Hortense eens, maar Joseph, Napoleons broer, had een brief van dezen, waarin hij beval dat Maria Louise en haar zoon Parijs moesten verlaten, wanneer er gevaar dreigde. Hij wilde die twee niet gaarne als gijzelaars in handen zijner vijanden zien. Maria Louise gehoorzaamde maar al te gaarne. Hortense vertrok met haar naar Blois. Toen de keizerin later naar Weenen werd gevoerd, ging Hortense naar haar moeder, die inmiddels op verzoek van den Russischen keizer Alexander, van Nazarra naar Malmaison was teruggekeerd. De keizer der Russen, vroeger een bewonderaar van Napoleon, behandelde diens vrouw en dochter met allen eerbied. Weldra leek het, of Josephine te Malmaison haar hof had als vroeger op de Tuileriën, zoo dikwijls kwamen de geallieerde vorsten daar, terwijl natuurlijk hun gevolg niet achterbleef. Josephine, hoewel innerlijk gebroken door het lot, dat Napoleon getroffen had, toonde zich toch van haar meest beminlijke zijde en Hortense volgde 't voorbeeld van haar moeder. Ze hadden trouwens reden genoeg, de overwinnaars dankbaar te zijn.

Aan Josephine was, behalve blijvend bezit van haar goederen, een jaargeld verzekerd van een millioen francs en Hortense behield niet alleen haar eigendommen, waaronder Saint-Leu, maar kreeg den titel: hertogin van St. Leu. 't Had den geallieerden vorsten eenige moeite gekost, Hortense tot aannemen te bewegen; wat de ware beweegreden hiervan was, is moeilijk te zeggen. Zelve betuigt ze telkens weer, dat ze niets zocht dan rust en vergetelheid; dat ze zich slechts in de wereld bleef bewegen terwille van haar kinderen. 't Kan echter ook zijn, dat zij met haar groote bewondering voor Napoleon, reeds iets voorvoelde van wat een jaar

later zou plaats grijpen. Hoe 't ook zij, ze aanvaardde en ging persoonlijk Lodewijk XVIII bedanken voor 't geen hij, op aandringen van Alexander van Rusland en den Pruisischen koning, voor haar gedaan had. Doch toen ze dit bezoek bracht, was ze in zwaren rouw, want Josephine had den val van Napoleon niet lang overleefd. Ze had zich goed gehouden, terwille van haar kinderen, doch zelf voelde ze, dat ze geknakt was. Tegen freule de Cochelet had ze gezegd: „Ge zult zien, dat het ongeluk van Napoleon mij den dood aandoet. Mijn hart is gebroken, 't zal niet weer genezen.”

In het natte, koude voorjaar had ze kou gevat; een ontsteking aan de keel was er 't gevolg van. 't Leek eerst niet zoo ernstig; toen de koning van Pruisen naar haar gezondheid kwam informeerden, kon ze hem nog ontvangen, maar 's avonds verdergerde de toestand weer en den volgenden morgen overleed ze.

In de eenvoudige kerk van Rouel werd ze begraven; Eugène en Hortense, beiden diepbedroefd, richtten een gedenkteeken voor haar op.

En weer was Hortense's weg eenzamer geworden.

Leidraad voor Nederlandsche Meisjes bij de keuze van een Beroep, door ANNA POLAK. Bewerkt aan het Nat. Bureau voor Vrouwenarbeid, Van Speykstraat 30, 's-Gravenhage.

De Woning-Opzichteres door Johanna Meulen. Uitgave van C. MORKS C^o Dordrecht.

Droge lectuur?

Dat hangt er maar vanaf, hoe men de dingen beschouwt. Ik denk, dat deze beide boekjes voor een meisje, dat werken wil en nu nog niet precies weet, welk beroep ze zal kiezen, een boeiende lectuur vormen en vader en moeder zullen alle bijzonderheden, die er over het toekomstig beroep van hun dochter vermeld staan, met belangstelling lezen, want om hun dochter concentreert zich immers ten slotte alles. Welke opleiding is de beste? Welke de duurste? Welke plaats van opleiding de meest geschikte? Welke vooruitzichten zijn er? Hoe lang duurt de opleiding?

In de inleiding van de hier boven genoemde leidraad worden een paar opmerkingen gemaakt, die eigenlijk alle meisjes eens moeten overwegen.

Ik lees, dat eigenlijk i e d e r meisje voor het een

of ander beroep moet worden opgeleid. Immers:

„Overwegingen omtrent een wellicht te verwachten huwelijk mogen daarbij geen gewicht in den schaal leggen. Ouders en voogden, die op dien grond hun dochter of pupil geen vak laten leeren, handelen onverantwoordelijk: en van menig gebroken leven zouden de muren van ons bureau kunnen vertellen, als waarschuwing voor die ouders, voor wie het nog niet te laat is en in wier macht het nog staat, het leven van hun kind ten goede te leiden.

Immers: niemand is het gegeven, in de toekomst te zien. Het kan wezen, dat een meisje in 't geheel niet trouwt; dat zij eerst laat, tegen of na haar 30e jaar in het huwelijk treedt; dat zij ook na haar huwelijk op de eene of andere wijze in het onderhoud van het gezin moet bijdragen; terwijl in ieder geval een meisje dat haar eigen brood verdient zich veel vrijer voelt tegenover den man, die haar ten huwelijk vraagt en veel eerder de stem van haar hart kan volgen, dan degene, die niet in haar onderhoud kan voorzien en dus den eersten den besten — of „slechtsten”? — moet aannemen, uit angst, dat zij misschien onverzorgd zal achterblijven.”

En dan verder:

„Niet minder gewenscht dan eenige meerdere ontwikkeling voor, is eenige meerdere ernst van de vrouwelijke arbeidskracht. Gebrek aan ernst bij de „arbeidsters” — in hoevele vakken hoorden wij daarover klagen! Hoe menig meisje ziet nog alleen een tijdpassering in haar werk, dat zij zonder belangstelling verricht, zonder begeerte om in haar vak vooruit te komen, zonder verantwoordelijkheidsgevoel tegenover de dagelijksche taak, en — hetgeen als de oorzaak zoowel als het gevolg daarvan te beschouwen is — zonder liefde er voor.”

Zie, hier wordt nu eens duidelijk gezegd, waar het op aan komt.

Dat het werk zoo vaak zonder liefde verricht wordt, komt ook al hiervan, dat menigmaal een beroep wordt gekozen, waarvoor men niet geschikt is.

Men moet toch wát doen, men neemt maar, wat het gemakkelijkst te bereiken is: een betrekking op een kantoor, een plaatsje in een huishouding.

Dan geldt voor vele ouders, waar het hun dochters betreft, ook nog veelal de vraag: Welke opleiding brengt de meeste kosten met zich.

Een weinig meer beleid bij de beroepskeuze kon werkelijk geen kwaad. In bovengenoemde leidraad heeft men daarbij een prachtig hulpmiddel.

Uit den aard der zaak worden de inlichtingen zoo beknopt mogelijk gegeven; het boek mocht niet te duur worden; elk meisje kan het zich dan ook aanschaffen; het kost maar f 1.25.

Er is zooveel te vertellen, te zien en te hooren, dat de tijd om is, voor we 't weten. Dan stappen we in den trein voor Pretoria; 't is geen lange rit; even voor éénen zijn we er al. Het perron is stil en verlaten; 't is ook al zoo laat.

Gelukkig wacht ons een rijtuig aan 't station en weldra rijden we langs den met palmen beplanten stationsweg naar ons hotel. 't Is rustig, stil en koel in 't slapende Pretoria. 't Doet weldadig aan, na al het rumoer en de warmte der laatste dagen. In 't Residentie-hotel is ook alles in diepe rust; de deur is gesloten. Er zijn nog een paar gasten in de leeszaal; ze hooren ons kloppen en openen de deur. Dan zijn we in veilige haven.

Mevr. J. M. de W.—L.

HORTENSE DE BEAUHARNAIS KONINGIN VAN HOLLAND

XII. OMZWERVINGEN.

De rouw, dien Hortense droeg, had haar een voorwendsel kunnen zijn, om stil en teruggetrokken te gaan leven, en zich geheel aan de opvoeding van haar kinderen te gaan wijden. Dat ze 't niet deed, is een oorzaak geworden van veel leed en moeite voor haar. Doch voor iemand, gewoon een groote kring menschen rondom zich te zien, en door die allen bewonderd te worden, is 't niet zoo gemakkelijk ineens van het tooneel te verdwijnen. Ook was wellicht de afleiding, die 't zien en ontvangen van kennissen gaf, haar aangenaam. Hoe 't zij; hoewel haar vroegere vrienden, de Bonapartisten, 't haar kwalijk namen, dat ze de gunsten van Lodewijk XVIII had aangenomen, bleven er nog genoeg over, die haar gezelschap zochten. Vooral de hofdames der vroegere keizerin, die niet weer in aanmerking waren gekomen voor een post, groepeerden zich om de hertogin de St. Leu. Sommigen zeggen, dat die samenkomsten er wel degelijk op berekend waren, de terugkomst van Napoleon voor te bereiden; anderen houden vol, dat ze van onschuldigen aard waren. In ieder geval hield de koninklijke politie een oogje in 't zeil, doch veel bijzonders leverden de rapporten niet op. De hertogin schilderde veel;

wandelde met haar kinderen en hield tweemaal in de week ontvangdag.

Intusschen gingen de zaken in Frankrijk niet goed. De oude adel, in haar macht hersteld, bleek niets geleerd te hebben; Lodewijk XVIII, door verkeerde raadgevingen geleid, handelde alsof de tijd sinds de val van Lodewijk XVI had stilgestaan. Dit alles veroorzaakte steeds meer gisting onder het volk.

Toen kwam ineens de tijding, dat Napoleon van Elba ontvlucht was. 20 Maart 1815 betrad hij opnieuw de Tuileriën en vond daar onder meer Hortense. Men heeft hierom aan de hertogin de St. Leu grove ondankbaarheid tegenover Lodewijk XVIII verweten, en in zeker opzicht heeft men gelijk, want ze had inderdaad ook veel aan zijn edelmoedigheid te danken. Maar was het zoo wonder dat zij, een vrouw, de steeds geliefde stiefdochter van den keizer, de dochter van Josephine, die stierf, toen Napoleon gevallen was, eerder de inspraak van haar hart volgde dan die van haar verstand? Zuiverder had ze in die dagen gestaan, wanneer ze vroeger geen weldaden van de geallieerden had aangenomen. Zuiverder ook tegenover Napoleon. Want deze ontving haar niet met open armen zooals ze gedacht had, doch verweet haar wat hij haar ontrouw noemde. Ze wist zich echter tegenover hem te rechtvaardigen door erop te wijzen, dat men aan een vrouw, in dergelijke moeilijke tijden, niet de eischen mag stellen, die voor een man gelden; dat ze bovendien haar zonen had, voor wie ze zorgen moest. Napoleon liet zich overtuigen; te eerder wellicht wijl Hortense hem toch in ieder geval meer trouw betoonde dan Maria Louise. Hij omhelsde zijn dochter voor de oogen van het juichende volk, en zolang hij in de Tuileriën vertoefde nam zij, als een vorstin, de honneurs waar.

We weten, dat het niet lang duurde. Op Parijs en de Tuileriën volgde Waterloo. Toen ging Napoleons ster voor goed onder.

Nog enkele dagen vertoefde Hortense bij haar vader. Hij kwam n.l. naar Malmaison, waar hij wilde wachten op de twee fregatten, die op zijn verzoek voor hem gereed zouden worden gemaakt om hem naar Noord-Amerika over te brengen. En daar, op Malmaison, verwelkomde hem Hortense. 't Was voor Napoleon een groote troost, haar daar te hebben. Maar lang kon het niet duren. Reeds naderden de Pruisen Parijs; het voorloopig bestuur maande Napoleon tot haast aan. De fregatten waren gereed. We weten, dat hij niet uitzeilen kon; dat hij zich in handen van de Engelschen overgaf in de verwachting, dat ze hem vergunnen zouden in Engeland te wonen of naar Amerika te vertrekken, doch dat men hem ten slotte naar St. Helena voerde.

Doch ook Hortense verloor nu de voordeelen,

haar na Napoleons eerste aftreden geschonken. Wel behield ze haar titel, maar 't verblijf in Frankrijk werd aan haar en haar kinderen ontzegd. Ze begaf zich naar Aix in Savoye, waar de bevolking haar vriendelijk ontving, gedachtig aan het goede, dat ze er bij een vorig verblijf had verricht. Hier vergat ze voor een wijle de vermoenenissen van de laatste tijden; 't verdriet om haar verbanning; de vijandelijkheden, waarvan ze gedurende haar reis door Frankrijk soms 't slachtoffer was geweest. Want de bevolking, die Napoleon geëerd zou hebben, wanneer hij overwinnaar was gebleven, vloekte hem nu, omdat door zijn schuld Frankrijk opnieuw te strijden had.

Doch in Aix trof haar ook een nieuwe slag, niet minder pijnlijk dan die ze er bij een vorig verblijf ondervonden had.

Reeds toen Lodewijk XVIII in Frankrijk regeerde had Louis, Hortenses man, een proces aanhangig gemaakt tegen haar, dat hem in 't bezit moest stellen van zijn oudsten zoon.

Tijdens de dagen van Napoleons terugkeer bleef dit natuurlijk rusten, doch nu werd hem zijn eisch toegewezen. Hij zond een gevolmachtigde naar Aix, die zijn zoon op moest eischen. Hortense kon hier niets tegen inbrengen, doch 't afscheid was hartverscheurend. Ook de jongere broer kon men bijna niet van den oudsten scheiden. Nu was het ook gedaan met Hortenses uithoudingsvermogen; een totale uitputting greep haar aan en 't duurde lang, voor ze weer eenigszins herstelde. Uit al wat wij van haar lezen krijgen we den indruk, dat ze, moge ze als vrouw ook gedwaald hebben, een zeer liefhebbende moeder is geweest.

In Aix mocht Hortense intusschen niet blijven; de Bourbons, die haar „staatsgevaarlijk” achtten, vonden deze plaats te dicht bij de Fransche grenzen. Ze dacht in Baden een toevluchtsoord te zullen vinden; de groothertogin Stephanie was immers haar nicht.

Terwijl ze door Zwitserland reisde, was het landschap op zijn schoonst, doch 't scheen dat Hortense, ondanks haar artistieken aanleg, haar vermogen om te genieten verloren had. Ze verkeerde in een toestand van apathie, waaruit slechts nieuwe gevaren voor haar en haar kind haar vermochten op te wekken. Nabij Genève, terwijl ze in een landhuis vertoefde, dat aan haar moeder had toebehoord en dat nu dus haar eigendom was, werd haar verblijfplaats omsingeld door soldaten, die blijkbaar weinig goeds in den zin hadden. In dat gedeelte van haar Mémoires, dat in druk verscheen, zegt ze: „Altijd vanaf mijn geboorte, overgeleverd aan groote gebeurtenissen, heb ik de gewoonte aangenomen er vooraf alle kansen van te berekenen. Zelden, wanneer ze kwamen, verrasten ze mij. Ik heb altijd alles

voorzien wat ze aan smartelijks en gevaarlijks konden meebrengen. Alleen het geluk, waaraan ik niet dacht, zou me misschien zonder moed hebben gevonden. Maar hiervan ken ik de aandoeningen niet.” Zoo was 't ook nu. Geheel alleen begaf Hortense zich te midden van de soldaten en begroette ze als strijdmakkers van haar vader Napoleon. Zelfs bevestigde ze den lieden, die hen tegen haar afgezonden hadden, dankbaar te zijn, wijl ze daardoor in de gelegenheid was de soldaten van haar vader, de Fransche soldaten, weer te zien. Deze toespraak had de gewenschte uitwerking en er overkwam Hortense en haar zoon geen kwaad.

In Baden wachtte haar een nieuwe ontgoocheling. Ze berichtte aan den groothertog haar aankomst, meer uit beleefdheid dan omdat ze twijfelde aan zijn bereidwilligheid, om haar te ontvangen. Doch de groothertog vreesde de Franschen en Oostenrijkers, en slechts op aandringen van zijn vrouw stemde hij erin toe, dat Hortense zich aan het meer van Constanstanz vestigde. In 1817 werd hij gedwongen ook deze concessie in te trekken; gelukkig vond de verdreven vorstin toen een toevlucht op Zwitserschen bodem. Ze koos het slot Arenaberg in het kanton Thurgau tot haar blijvende woonplaats. Ze verfraaide haar woning met wat ze uit Frankrijk aan meubelen en verdere eigendommen had laten komen.

In deze omgeving voedde Hortense haar zoon op, tot hij oud genoeg was, om naar de militaire school te Thun te gaan. Verder hield ze zich onledig met schilderen en met tooneelspelen als in vroeger gelukkiger dagen. Dit laatste doet ons, die niet voor het tooneel voelen, pijnlijk aan, doch zou zich hierin ook niet geopenbaard hebben dezelfde behoefte, om de droeve werkelijkheid te vergeten voor een schooner verbeelding, die haar tijdens de dagen van de revolutie zich deed overgeven aan mijmerijen en droomerijen, waaruit ze soms nauwlijks op te wekken was?

Indien ja, dan kunnen we slechts medelijden met haar hebben. Want moet de reactie, telkens na de opwinding, niet neerdrukkend zijn geweest?

In 1824 ondervond Hortense een nieuwe smart door het sterven van Eugène, „de volmaakste en teederste broeder”, gelijk ze hem noemt. Hij was ernstig ziek geweest, weer opgeknapt, doch, terwijl Hortense, geheel gerust omtrent zijn toestand, zich naar Italië begaf, opnieuw ingestort en overleden.

Hortenses oudste zoon was in 1822 getrouwd met zijn nicht Charlotte, dochter van Joseph Bonaparte. Hij vestigde zich te Florence en sinds bracht Hortense meest den winter in Italië door. In Rome bezocht ze dan dagelijks de moeder van Napoleon, haar eigen schoonmoeder dus, met wie ze nu best

opschieten kon. Ze liet de oude vrouw veel vertellen van Napoleons jeugd; als alle oude menschen leefde madame Mère meer in 't verleden dan in 't heden. Doch de oude vijandschap, die ze in dat verleden gevoed had tegen de Beauharnais, voelde ze nu niet meer. De tijd, en wellicht ook 't gemeenschappelijk ongeluk, had de scherpe kanten van de verschillende karakters wat afgesleten. Ook met haar man, Louis, stond Hortense nu op beteren voet. Ze schreven en spraken elkaar, doch tot een samenwonen, waarbij Hortense dan den nu bijna geheel verlamden man had kunnen verzorgen, kwam het niet. Wel blijkt uit de Mémoires telkens haar gevoelig hart: slechts voor den éénen, die daar naar Goddelijke wetten 't meeste recht op had, schijnt ze zich niet geheel te hebben kunnen overwinnen. 't Is echter ook mogelijk, dat hij 't zelf niet begeerde, wijl hij haar invloed vreesde op hun zonen, vooral op den oudste, die voortdurend bij den vader was en die, met zijn vrouw, in 't leven van den ongelukkigen, humeurigen man nog een schijntje vroolijheid bracht.

XIII. NIEUWE ZORGEN.

't Is Hortenses lot geweest, dat ze te lijden had niet alleen van haar vijanden, doch ook door de schuld van wie haar 't naast stonden, die haar hadden moeten liefhebben en waarvan sommigen haar ook oprecht beminden. Eerst was het haar vader, die, inplaats van de jeugd zijner kinderen te bewaken en te verzorgen, hen moedwillig verliet. Van haar huwelijk, dat een bron werd van zooveel ellende, was vooral haar moeder Josephine de aanschijntster, die daarbij meer rekende met eigen belangen, dan met die van haar kind. Louis, die, eenmaal aan haar gebonden, haar beschermer had moeten zijn, maakte haar 't leven moeilijk. Napoleon sleurde in zijn val ook haar en haar kinderen mee, gelijk ze reeds voorzien had, toen ze hem een komeet noemde en zijn familie de staart. En nu eindelijk, na veel omzwervingen, haar leven rustig vergeleed, waren het haar zonen, die door het avontuur, waaraan ze deel namen, oorzaak werden van veel ziele- en lichaamslijden voor Hortense. Zelve schrijft ze over den tijd, die kort aan 1830 voorafging: „De zachte vertroosting, die mij mijn kinderen bereidde; de toewijding van enkele vrienden; de voortdurende toegenegenheid van de hertogin van Baden, welke de eenige was van mijn familie, die me in mijn ongeluk hulp heeft bewezen; mijn reizen, de heldere hemel van Italië, liefde tot de kunst, alles wat verstrooide zonder me al te levendig aan te doen hadden mijn leven weer eenigszins verzoet. Mijn

gezondheid was verbeterd, de smart van mijn ziel was gekalmeerd.”

Toen kwam Juli 1830 en daarmee de revolutie in Frankrijk. Natuurlijk volgde Hortense met levendige belangstelling de gang van zaken. Wie zou men daar als nieuw opperhoofd begeeren? De hertog van Reichstadt, Napoleons zoon? Het ging anders. Wel verhieven enkele stemmen zich, ten gunste van hem, dien men als Napoleon II op den troon wenschte, doch de meerderheid verkoos Louis Philippe, den afstammeling van Orleans. Hortense verwachtte vast, dat nu tenminste het besluit, waarbij aan de Bonapartes verboden werd in Frankrijk te wonen, of er zelfs tijdelijk te vertoeven, herroepen zou worden. In plaats daarvan werd het opnieuw afgekondigd. Later verdedigde Louis Philippe zich hieromtrent tegenover Hortense door te zeggen, dat dit besluit hem door de omstandigheden ontlokt was, en dat het niet zijn doel was geweest een tweede verbanning uit te spreken. Hij had alleen een vroegere uitspraak vernieuwd. Het resultaat bleef er 't zelfde om en 't is zeer waarschijnlijk, dat de nieuwe koning wel den invloed van den naam Napoleon vreesde. Dat hij hierin niet geheel miszag bewijzen de latere gebeurtenissen. Hortense ontving ook brieven van vrienden die zeiden, dat ze wel naar Parijs zou kunnen terugkeeren, doch zonder haar kinderen. Hiervan wilde ze echter niet weten.

Intusschen oefende de revolutie in Parijs ook invloed uit op Italië, waar Hortense vertoefde en waar haar man en haar zonen woonden. In dat land was hoofdzakelijk de oude indeeling van vóór de groote revolutie hersteld; de vorsten en vorstjes waren tot hun staten teruggekeerd en hadden evenmin als de Bourbons iets geleerd. Oostenrijk had belang bij een verzwakt Italië en drukte daarom iedere poging, om tot meerdere eenheid te komen, den kop in. Toch ontstond een geheim genootschap, de Carbonari geheeten, en de Julirevolutie in Frankrijk was hun een sein tot opstand in hun eigen land om te trachten, ook daar een meer democratischen regeeringsvorm in te voeren. Daarbij hoopte men op hulp van Frankrijk.

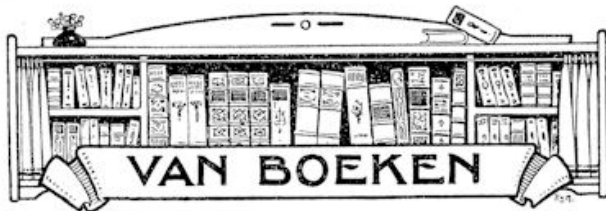
Wat Hortense gevreesd had, gebeurde: haar beide zonen sloten zich bij die beweging aan. 't Is hier niet de plaats, om over hun beweegredenen te oordeelen; voor ons is 't genoeg te weten, dat van toen af Hortense in voortdurende onrust over hun veiligheid verkeerde. Want zij zelve achtte de opstand gedoemd tot mislukking. Zij zag hierin goed. Maar voor het einde en den ondergang kwamen, liet Hortenses oudste zoon 't leven. Volgens de officieele berichten stierf hij aan roodvonk; er zijn er echter ook die zeggen, dat zijn eigen partijgenooten hem doodden, omdat ze hem niet meer vertrouwden.

Dadelijk na zijn dood moest Hortense met haar eenig overgebleven kind voor de naderende Oostenrijkers vluchten. Hoe ze er, ondanks ontzettende moeilijkheden in slaagde, met hem door Frankrijk naar Engeland te ontkomen, beschrijft ze in het uitgegeven deel van haar Mémoires. Later keerde ze met hem naar haar bezitting in Zwitserland terug, waar men haar toeliet rustig te wonen.

Nog eenmaal, in 1836, werd, door de schuld van haar zoon, die rust verbroken. Louis Napoleon trachtte toen n.l. vanuit Straatsburg een omwenteling te zijnen gunste in 't leven te roepen, welk plan echter mislukte. Hij werd gevangen genomen en naar Amerika ingescheept. Dit laatste had hij aan zijn moeder te danken, die zelve naar Parijs reisde, om gratie voor hem te verkrijgen. Doch deze nieuwe emoties waren te veel voor haar geweest. Ze werd ongeneeslijk ziek en stierf eenige maanden later. Louis Napoleon was dadelijk, toen hij van haar ziekte hoorde, uit Amerika overgekomen en trof haar nog levend.

In ons land is koningin Hortense zoo goed als geheel vergeten. Waarschijnlijk mee omdat ze ook tijdens haar kort verblijf hier Fransche was en bleef. Wanneer de geschiedschrijvers haar naam noemen, is dit meest met het bijvoegsel „wuft”, „lichtzinnig” of erger nog. Een wat duidelijker en kon het zijn juister beeld te teekenen van deze eerste en eenige koningin van Holland was het doel van deze regelen.

J. M. W.—W.

Vormen en Manieren, de eischen der wellevendheid toegelicht voor onze Christelijke kringen door ANTHONIA MARGARETHA. Uitgave van J. H. KOK, te Kampen.

Eerlijk gezegd, zie ik er wel een beetje tegen op, iets over dit boek te schrijven. Hier en daar is het iets benauwend. Dit mag niet en dat moet, dit mag hier en dat mag daar; ik weet niet precies meer waar het begin is en waar het eind.

Daar ik echter veel van goede vormen en manieren houd, heb ik eens ernstig over dit boek nagedacht en ik geloof, dat ik er toch wel iets over te zeggen heb.

„De eischen der wellevendheid toegelicht voor onze christelijke kringen door Anthonia Margaretha”. De schrijfster heeft het zich niet gemakkelijk

gemaakt. Want de titel zegt, dat dit boek in principe reeds geheel en al zal afwijken van alle gelijksoortige boeken, die niet voor christelijke kringen speciaal geschreven zijn.

Is het mogelijk, de eischen der wellevendheid speciaal voor christelijke kringen toe te lichten?

Ja, zeer zeker.

De Heere Jezus heeft gesproken van twee groote geboden. De wet des Heeren gebiedt ons, God lief te hebben boven alles en onze naaste als onszelf.

Daarmee nu is alles uitgemaakt. Wanneer er sprake is van vormen en manieren, moeten deze twee geboden onmiddellijk naar voren worden gebracht. God lief te hebben boven alles houdt b.v. in, dat ik op Zondag niet al te veel werk van mijn maaltijden maak en een doopmaal uitstel tot een volgenden dag. Dit groote gebod houdt ook in, dat ik op Zondag niet naar een receptie mag gaan, die evengoed op Zaterdag of Maandag kan gehouden worden; dat ik, om het afleggen van een beleefdheidsbezoek, mijn kerkgang niet verzuimen zal, en o, nog veel meer.

Als ik mijn naaste moet liefhebben als mijzelf, dan mag ik, onder het mom van fijne vormen en correcte manieren, geen bedrog plegen. Ik zal mijn dienstbode als mensch moeten behandelen, wat nog iets anders is dan haar dulden aan het dessert of bij de huiselijke godsdienstoefening. Ik zal met een hart vol medelijden moeten gaan in een treurhuis en daar iets anders te zeggen hebben dan een paar zinledige complimentjes. Ik zal mij, als ik iemand hulp kan bieden, daarvan niet laten afhouden, door de omstandigheid, dat hij nog niet officieel aan mij werd voorgesteld. Ik zal mij altijd, overal, als christen hebben te gedragen.

Natuurlijk is Anthonia Margaretha dit alles roerend met mij eens. Maar dit is toch wel mijn hoofdbezwaar tegen haar boek, dat zij het principe op den achtergrond stelt en er niet van uitgaat. Had zij dat gedaan, dan zou zij er van het begin af op gewezen hebben, dat er tweeërlei soort vormen en manieren zijn. Eerst die, die rechtstreeks met ons christelijk beginsel in verband staan en er uit voortvloeien en dan die, die de menschen nu eenmaal als de goede hebben aangenomen en waarover nog wel eens een oogenblikje te praten valt.

Zoo buig ik mijn hoofd, als Anthonia Margaretha b.v. opmerkt, dat het geheel en al in strijd met de goede vormen is, wanneer men in de kerk te laat komt en dat men in des Heeren huis heel eerbiedig behoort te zijn. Maar als ze nu ook van mij gaat vragen, dat ik bij het afleggen van een bezoek, mijn hoed mee naar binnen zal nemen, weiger ik eenvoudig, haar te gehoorzamen, omdat ik dit, kortweg gezegd, malligheid vind. Ik laat mijn hoed in de gang